

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Diplomová práce

**Drobné církevní stavby. Terénní výzkum dřevěných
kostelíků na východním Slovensku**

Helena KŘÍŽOVÁ

© 2013 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra humanitních věd
Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Křížová Helena

Hospodářská a kulturní studia

Název práce

Drobné církevní stavby. Terénní výzkum dřevěných kostelíků na východním Slovensku

Anglický název

Minor Church Architecture. Field Research in the Wooden Church Buildings in the Eastern Slovakia

---

Cíle práce

Zmapovat výskyt dřevěných kostelíčků na východním Slovensku, posoudit stav zachovalosti a úroveň péče, zhodnotit, zda majitelé pozemků, na kterých památky stojí, plní své úkoly, které jim ukládá zákon.

Metodika

Terénní výzkum, dokumentace, fotodokumentace, topografická dokumentace, ekonomická analýza dat

Harmonogram zpracování

červen- srpen 2011: obstarání literatury, literární rešerše, příprava teoretické části práce
září- prosinec 2011: terénní výzkum
zima-jaro 2012: sepsání a svázání práce

Rozsah textové části

60 - 80 stran

Klíčová slova

drobné církevní stavby, ochrana památek, údržba dřevěných kostelíků,, financování údržby, fondy Evropské unie

Doporučené zdroje informací

POLÁKOVÁ M. (2004) Krása z dřeva zrozená. Sabinov: Dino ISBN 80-85575-45-0

PAVLOVSKÝ F. (2007) Dřevěné gréckokatolické chrámy na východnom Slovensku. Prešov: Petra, ISBN 978-80-8099-010-7

DUDÁŠ, M. a kol. (2007) Kulturné krásy Slovenska. Dřevěné kostoly. Bratislava: Dajama ISBN 8089226-14-0

KÁLLAY, K. (2009) Chrámy: Dřevěné kostolíky na Slovensku. Bratislava: Ikar ISBN 978-80-551-1647-1

Vedoucí práce

Polišenský Miroslav, PhDr., CSc.

Termín odevzdání

březen 2013

prof. PhDr. Ing. Věra Majerová, CSc.
Vedoucí katedry

prof. Ing. Jan Hron, DrSc., dr.h.c.
Děkan fakulty

V Praze dne 7.3.2013

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Drobné církevní stavby. Terénní výzkum dřevěných kostelíků na východním Slovensku" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 28. března 2013 _____

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala PhDr. Miroslavu Poliškému, CSc., za podnětné rady a odborné vedení při zpracování diplomové práce. Děkuji také Mgr. Martinu Kostelníkovi za poskytnutí cenných informací a ochotnou pomoc při vlastním výzkumném šetření.

**Drobné církevní stavby. Terénní výzkum dřevěných
kostelíků na východním Slovensku**

**Minor Church Architecture. Field Research in the
Wooden Church Buildings in the Eastern Slovakia**

Souhrn

Drobné církevní stavby také patří ke kulturnímu dědictví každého národa. Dřevěné sakrální kostely a chrámy v oblasti Svidnického okresu v severovýchodní části Slovenské republiky patří k unikátním důkazům prolínání východní a západní kultury spolu s lidovou a profesionální architekturou.

Úvodní část této práce je věnována charakteristice dřevěných sakrálních staveb ve zmíněné oblasti. Dále je zde věnována pozornost vymezení pojmu kulturní památka a vybraných právních souvislostí včetně práv a povinností vlastníka kulturní památky. V práci jsou také uvedeny všechny druhy zdrojů financování na údržbu a obnovu těchto památek.

Další část práce je věnována výsledkům hloubkového terénního šetření, jehož výsledkem je podrobná fotografická a topografická dokumentace. Průzkum také zahrnoval ohodnocení stavu památek pomocí předem určených škál poškození památek u vybraných kritérií hodnocení. Kvantifikací výsledků stavu památek bylo možné posoudit stav a poškození a to, zda se vlastník stará o kulturní památky a plní povinnosti uložené zákonem. Text může vhodně posloužit jako příručka vlastníka kulturní památky nebo jako průvodce návštěvníků daného regionu.

Klíčová slova

drobné církevní stavby

povinnosti vlastníka

ochrana památek

údržba dřevěných kostelíků

hodnocení stavu památek

zdroje financování

financování údržby

fondy Evropské unie

Summary

Minor church buildings also belong to the cultural heritage of each nation. Wooden churches and religious temples in Svidnik district in the northeastern part of the Slovak Republic is a unique evidence of blending Eastern and Western cultures along with folk and professional architecture.

The introductory part of this work is devoted to the characteristics of wooden sacral buildings in mentioned area. In addition, attention is paid to the definition of cultural heritage and selected legal context, including the rights and responsibilities the owner of cultural monuments. The work also lists all kinds of sources of funding for the maintenance and restoration of these monuments.

Another part is devoted to the results of depth field investigation, resulting in a detailed topographic and photographic documentation. The survey also included an assessment of the monuments condition using predetermined scales of sites damages in selected evaluation criteria. By quantifying the results of monuments condition was possible to assess the status and damage and whether the owner takes care of the cultural heritage and fulfill the responsibilities imposed by law. Text can properly serve as the owner's manual or cultural landmarks to guide visitors to the region.

Keywords

minor church buildings
rights and responsibilities of the owner
protection of monuments
maintenance of wooden churches
assessment of the monuments condition
sources of funding
maintenance financing
European Union funds

Obsah

1	Úvod.....	11
2	Cíl práce a metodika	12
I. Teoretická část.....		13
3	Přehled řešené problematiky.....	13
3.1	Lidová architektura dřevěných chrámů	13
3.1.1	Předsíň	15
3.1.2	Lod'	15
3.1.3	Svatyně.....	15
3.2	Dřevěná sakrální architektura a UNESCO	16
3.3	Ochrana kulturních památek z pohledu práva	18
3.3.1	Národní a mezinárodní ochrana kulturního a přírodního dědictví.....	18
3.3.2	Ochrana památek v SR a základní pojmy	20
3.4	Možnosti financování ochrany kulturních památek.....	27
3.4.1	Financování z prostředků Slovenské republiky	27
3.4.2	Financování z prostředků a programů EU	28
3.4.3	Alternativní zdroje	35
II. Výzkumná část		41
4	Drobné církvní stavby na východním Slovensku	41
4.1	Základní charakteristika okresu Svidník.....	41
4.2	Výskyt a popis zkoumaných dřevěných kostelů	42
4.2.1	Farnost Hunkovce	42
4.2.2	Farnost Ladomirová.....	47
4.2.3	Farnost Krajná Bystrá	51
4.2.4	Farnost Kapišová	55
4.2.5	Farnost Stročín.....	56
4.3	Faktory působící na památky a stav kostelíků	57

4.4	Ekonomická analýza	60
4.4.1	Zdroje financování a financování ve farnostech.....	61
4.4.2	Prostředky z EU a regionální politika.....	62
5	Zhodnocení výsledků a doporučení	70
6	Závěr	73
7	Seznam použitých zdrojů.....	74
8	Seznam grafů	80
9	Seznam použitých zkratk	81
10	Přílohy.....	82

1 Úvod

Slovenská republika patří mezi země, které jsou bohaté svým kulturním dědictvím včetně lidové architektury. Ačkoli na financování péče o památky z finančních zdrojů rozpočtů a jiných bylo v různých etapách vývoje slovenského státu i Československa pohlíženo různě, patří k tradici a je součástí kultury Slováků o toto dědictví pečovat a starat se o kulturní památky, zvláště pak o sakrální architektonické památky.

Vlivem historických událostí byla a je oblast východního Slovenska zajímavá, co se týče národnostního i náboženského složení obyvatel. Na vcelku malém území se sešlo několik tisíc obyvatel velmi odlišného náboženského vyznání a také obyvatelé různých dovedností. Tyto vlivy způsobily, že zde vzniklo asi 50 dřevěných kostelíků, které patří ke světovým unikátům, a několik z nich je zapsáno v UNESCO. Jejich jedinečnost vyplývá ze spojení lidové architektury několika proudů a spojení výjimečných řemeslných dovedností.

Tato práce se zabývá terénním výzkumem dvanácti dřevěných kostelíků nacházejících se v okrese Svidník. Tyto kostelíky jsou převážně funkční a spadají pod správu řeckokatolických farností. Cílem této práce je kromě zmapování kostelíků i posouzení jejich stavu a vyhodnocení, do jaké míry se majitel pozemků a staveb stará o tyto památky tak, jak mu ukládá zákon.

Úvodní část práce je věnována popisu architektury kostelíků a právním normám, které vymezují práva a povinnosti vlastníků těchto staveb. Dále je pozornost věnována přehledu zdrojů financování údržby a oprav těchto památek. Terénní výzkum zmapoval výskyt jednotlivých kostelíků a je zde jejich popis včetně stručného historického vývoje. Každý z kostelů byl ohodnocen a porovnán za pomoci navržené škály opotřebení dle hodnocených kritérií stavby a výsledky tohoto šetření byly kvantifikovány. Díky tomu bylo možno přehledně určit a zhodnotit aktuální stav a úroveň péče o tyto památky a vyhodnotit, zda vlastník plní své povinnosti uložené zákonem.

2 Cíl práce a metodika

Cílem této práce bylo zmapovat výskyt dřevěných kostelíků ve farnostech spadajících do okresu Svidník na východním Slovensku. Dále byl posouzen stav zachovalosti těchto unikátních památek a úroveň péče vlastníka o tyto památky. V teoretické části byly vymezeny povinnosti vlastníka a po porovnání s výsledky výzkumu bylo zhodnoceno, zda vlastník plní všechny povinnosti jemu uložené zákonem.

Pro splnění cílů práce bylo použito několika metod, z nichž plynou různé výstupy.

Byla použita metoda terénního výzkumu, která zajistila podrobnou fotodokumentaci a topografickou orientaci. Pro přehlednost práce nabízí kompletní mapu okresu Svidník s popisem farností a výskytu jednotlivých kostelíků. Dále byla během terénního výzkumu pořízena podrobná dokumentace z každého kostelíků dokládající jeho stav fyzického opotřebení.

Metoda rozhovoru se zástupcem vlastníka farářem Mgr. Martinem Kostilníkem pomohla pochopit určité souvislosti, úskalí a detaily problematiky péče o dřevěné kostelíky. I díky rozhovorům a pochopení problematiky péče o dřevěné sakrální stavby mohla být navržena škála hodnocení stavu památky, která byla zpracována do tabulky a následně aplikována na všechny hodnocené kostelíky. Úkolem navržené škály bylo, aby byla aplikovatelná na všechny památky, zahrnovala v jednoduchých bodech všechny složky daných památek a nabízela stručně a jednoduše popis fyzického stavu každé stavby.

Navržená škála hodnocení památky by se v případě pravidelného monitoringu nabízela jako účinný nástroj pro vlastníka ke zhodnocení opotřebení staveb a k zjištění nutnosti údržby a oprav těchto staveb. Byl by to také účinný nástroj při tvorbě politiky regionálního rozvoje.

V neposlední řadě byla použita ekonomická analýza. Tato analýza byla aplikována po výsledné kvantifikaci stavu opotřebení památek a spočívá v porovnání stavu památek a programů na financování a také v porovnání s finančními prostředky plynoucími na údržbu a opravy těchto památek.

I. Teoretická část

3 Přehled řešené problematiky

„V současné době se na území Slovenské republiky nachází přibližně 50 historických dřevěných kostelů a chrámů, datovaných od období první třetiny 15. století až do začátku 20. století. Z důvodu ochrany památek, spolu s rozhodnutím odborníků byly některé dřevěné kostely a chrámy v průběhu 20. století přemístěny z původních míst do nově vzniklých expozičních muzeí v přírodě (do tzv. skanzenů). Ve skanzenech se staly objekty muzeálního charakteru a těší se velkému zájmu turistů. Několik dřevěných chrámů se během první Československé republiky dostalo z východní části Slovenska a Podkarpatské Rusi do Čech a na Moravu (Praha, Hradec Králové, Blansko a Kunčice pod Ondříjníkem).“¹

Předmětem zkoumání této práce je 12 dřevěných chrámů a kostelíků vyskytujících se na východním Slovensku v okrese Svidník.

Dřevěné kostelíky nacházející se na východním Slovensku se nazývají cerkvemi. Termín „cerkov“ je odvozený od řeckého slova KYRIAKOS, znamenající Dům Boží nebo Dům Hospodina.

Zvláštěností těchto dřevěných kostelíků a hrobů, které je lemují ze všech stran, je, že jsou orientovány na východ. Zpravidla je každý kostel postaven na vyvýšeném a někdy i na těžce přístupném místě. Váže se k tomu symbolika, která poukazuje na Sváté písmo a tradice, které říkají, že s východem je spojené tajemství víry a samotný Dům Hospodinův by měl dominovat nad lidskými příbytky.

3.1 Lidová architektura dřevěných chrámů

Dřevěné chrámy jsou postaveny na nízké kamenné podezdívce. Celá stavba je následovně zpracována srubovou technikou. Zprvu byl ke stavbě využíván převážně červený smrk,

---

¹ DUDÁŠ, Miloš. *Dřevěné kostoly, chrámy a zvonice na Slovensku*. 1. vydanie. Prešov: Vydavateľstvo JES Košice, 2010, s. 9. ISBN 978-80-88900-37-5.

který byl z důvodu odolnosti vůči vodě a povětrnostním podmínkám velmi oblíben. Postupem času však tento druh smrku vymizel a musel být nahrazen jinou dřevinou - smrkem, jedlí nebo tisem. Stavebním materiálem se stal též buk a dub, který byl uplatňován na výstavbu zvoníc.

Základní nástrojem pro zpracování dřeva byla sekera, která byla vyměněna v 19. století za pilu. Z křesťanských důvodů nesměl být použit žádný hřebík či skoba na zpevnění a spojení dřevěné konstrukce. Připomínaly by tím ukřižování Ježíše Krista. Dřevěným spojovacím prvkem se staly dřevěné dubové klíny. Jako střešní krytina dřevěných staveb byl používán šindel, který dosahoval různých délek a šířek. Některé způsoby pokládání šindelů tvoří na kostelících dekorační prvky.

Kov byl používán jen na funkční a dekorativní prvky. Nejčastěji se aplikoval na kříže, mříže a zámky, které jsou detailně vypracované.

Pro dřevěné kostelíky je charakteristická anonymita jejich skutečných stavitelů a tvůrců. Avšak někdy lze nalézt na vstupních portálech nebo trámech vyrytý iniciál donátora kostela a spolu s tím letopočet stavby. S velkou pravděpodobností lze považovat za skutečného architekta talentovaného a zručného člověka, který vyrostl v domácím prostředí a pro něhož se postavení kostela stalo věcí cti a dokladem jeho řemeslné dovednosti.

Dřevěné kostely na východním Slovensku jsou typické svou trojdílností, která symbolizuje svatou Trojici. Poutavé věžičky zdůrazňují jednotlivé stavební části. Při výstavbě byl přísně dodržen čtvercovitý půdorys se směrem na západ se zvyšujícími se věžičkami, které jsou zakončeny železnými kříži. Kříže jsou živým důkazem uměleckého řemesla a dovedností vesnických kovářů.

Každý kostel se tedy dělí na tři části a to:

- a) předsíň (babinec)
- b) loď
- c) svatyně

3.1.1 Předsíň

Předsíň, která je lidově nazývána babinec, je první částí kostela. V minulých dobách křesťanství byla využívána pro osoby, které se připravovaly ke křtu. Dle tradic a církevních pravidel po čtení ze Svatého písma a po výkladu textu, nebo-li kázání, odcházely tyto osoby z kostela.

3.1.2 Lod'

Název druhé a největší části dřevěného kostelíka vznikl z techniky stavby, která byla stavěna na způsob lodě. Znázorňuje nebeské chóry, které velebí Boha. Věřící, kteří se nacházejí v této části, mají stejnou úlohu - měli by oslavovat Boha.

V chrámové lodi se nalézá tzv. **solea**, která v podobě schůdku před ikonostasem představuje vyvýšené místo, kam věřící přinášeli svoje dary. Po vykonání společné liturgie se tyto dary rozdělovaly chudým.

V lodi se dále nachází tzv. **ambón**, který symbolizuje kámen, který byl odvalen andělem od Božího hrobu. Toto místo je v dnešní době využíváno pro čtení z Evangelia a z apoštolských listů.

V druhé části kostela jsou umístěny lavice určené pro zpěváky, tzv. **klirosy**, zástavy symbolizující vítězství Kristovo, a stůl, terminologicky pojmenovaný **analogij**, který je umístěn ve středu kostela. Slouží k uctívání ikon, které jsou vyměňovány dle jednotlivých svátků během celého církevního roku.

3.1.3 Svatyně

V třetí a nejdůležitější části dřevěného kostela je svatyně, v níž je postaven **preston** (oltář). Svatyně je od střední části kostela oddělena vyřezávanou stěnou s obrazy – ikonostasem, který vyobrazuje Písmo svaté pomocí jednotlivých ikon. Velikost ikonostasu závisí na výšce a šířce stavby samotné. Zpravidla mu náleží 5-6 řad ikon a troje dveře – carské a dvojce boční, jižní (diakonské) a severní (palamárské). Před oltářem jsou umístěny

carské dveře, kterými může procházet pouze kněz nebo zasvěcená osoba. Proto je místo nacházející se za ikonostasem posvátné. Svatyně tak tvoří již symbolicky vyšší svět, nebeské království. Obvyklý tvar svatyně je půlkruhový a někteří teologové ho přirovnávají k jeskyni, kde se narodil Kristus, nebo k hrobu, kde bylo uloženo tělo Kristovo.

Oltář, který je ve středu svatyně, je většinou vyroben z kamene nebo ze dřeva. Každý materiál, který byl používán ke stavbě oltáře, má svou symboliku. Např. pokud byl postaven ze dřeva, připomíná kříž, na kterém byl přibit Kristus. Čtyři úhly oltáře pak následně představují při svaté liturgii oběť, která je přinášena za celý svět.

Na východním Slovensku se používají na oltáři tři prostírání. První symbolizuje plátno, do kterého bylo zahaleno po ukřižování tělo Ježíše Krista. Boží sláva je znázorněna na druhém plátně a třetí představuje šátek, do kterého byla při pochovávání zahalena Krista hlava.

Důležitou součástí oltáře je čtvercové lněné plátno, tzv. **antimension**, na kterém je vyobrazeno snímání Ježíše Krista z kříže. V plátně se ukrývá všitý malý svatý ostatek relikvie, který nahrazuje hrob mučedníka. Bez antiminsu nesmí být vykonána svatá liturgie.

Předsíň a loď dřevěných kostelíků představují pozemský svět a třetí část svatyně je považována za nebe. Společně tak tvoří jeden celek – církev.

3.2 Dřevěná sakrální architektura a UNESCO

Slovenská republika se může pyšnit rozšířeným členstvím v Seznamu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO, které získalo na začátku července 2008 v kanadském městě Quebecu, zapsáno je 8 dřevěných kostelíků a chrámů. Po obtížném a složitém procesu této jedinečnosti dosáhly 2 římskokatolické (kostel sv. Františka z Assisi v Hervatově a Všetkých svätých v Tvrdošíně), 3 řeckokatolické (kostel sv. Mikuláša biskupa v Bodružali, Prenesenia ostatkov sv. Mikuláša biskupa v Ruské Bystré a sv. Michala archanjela v Ladomirové) a 3 evangelické artikulární kostely nacházející se v Hronseku, Kežmaroku a Leštínách. Podobně jako země Finsko, Norsko, Polsko a Rusko

se Slovensko stalo oficiální krajinou, v které lze obdivovat neobyčejnou dřevěnou sakrální architekturu.

Soubor osmi dřevěných kostelů byl vybírán a hodnocen na základě kritérií III a IV uvedených v Úmluvě světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO. Hodnocení jednotlivých kostelíků obsahoval požadavek na stavební konstrukci udržitelné univerzální hodnoty. Výběrová kritéria posuzovala nominované objekty z hlediska pravosti okolí, základní historické struktury, původního vnitřního vybavení, umělecko-řemeslné a kreativní výzdoby a současný stavební a technický stav. Na základě kladného zhodnocení a doporučení mezinárodní organizace ICOMOS mohl Výbor pro světové dědictví zapsat 8 dřevěných kostelů a chrámů nacházejících se na území Slovenska do Seznamu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO.

Samostatné nominaci objektů předcházela složitý proces již na národní úrovni, který byl zpracován Pamiatkovým úradom SR za pomoci Krajských pamiatkových úradov nacházejících se v Bánské Bystrici, Prešově, Košicích a Žilině. Každý historický dřevěný kostel či chrám ležící na původním místě na území Slovenska a trvale využívaný k liturgii, byl podroben důkladnému přezkoumání. Nedílnou součástí jmenování se stal požadavek na vyslovený zájem vlastníka o důslednou záštitu objektů. Kostely, které splnily nejlépe výběrová kritéria týkající se např. autentičnosti se zachováním původní architektury, vnitřní dekorace a zařízení nebo současného využití stavby, byly nominovány.

Den 26. února 2009 se pro všechny vlastníky a správce 8 dřevěných kostelíků stal unikátním. V Bratislavě jim byl osobně z rukou ministra kultury Slovenské republiky slavnostně předán certifikát o zápisu slovenských kostelů a chrámů do Seznamu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO.

Dřevěné kostely, které byly zapsány do Seznamu světového dědictví UNESCO, se tak staly ojedinělými a výjimečnými reprezentanty Slovenska v živé křesťanské architektuře.

3.3 Ochrana kulturních památek z pohledu práva

3.3.1 Národní a mezinárodní ochrana kulturního a přírodního dědictví

Dohovor o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví

Kulturní a přírodní dědictví je stále ve větším ohrožení poškození nebo dokonce i zničení. „Cílem Dohovoru o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví je ochrana nenahraditelného kulturního a přírodního dědictví před poškozením a zároveň před znehodnocení kulturní památky nebo před zničením. Dohovor přispívá k prohloubení tolerance vzájemné úcty, solidarity a mezinárodní pomoci mezi společnostmi, skupinami a jednotlivcem a vytváří potřebné institucionální a finanční mechanismy.“²

Dohovor o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví vymezuje termín památky, takto:

„architektonické diela, diela monumentálneho sochárstva a maliarstva, prvky alebo štruktúry archeologickej povahy, nápisy, jaskynné obydlia a kombinácie, ktoré majú výnimočnú svetovú hodnotu z hľadiska dejin, umenia alebo vedy“³

a skupiny budov:

„skupiny oddelených alebo spojených budov, ktoré majú z dôvodu svojej architektúry, rovnorodosti alebo umiestnenia v krajine výnimočnú svetovú hodnotu z hľadiska dejin, umenia alebo vedy“⁴

„Dohovor o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví ukládá každému smluvnímu státu povinnost zabezpečit označení, ochranu, zachování, prezentování a odevzdávání budoucím generacím kulturního a přírodního dědictví nacházející se na jeho

---

² Slovensko a UNESCO: Medzinárodné dohovory SR - UNESCO. *Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky* [online]. 2012 [cit. 2012-11-12]. Dostupné z: http://www.mzv.sk/sk/zahranicna_politika/slovensko_v_osn-sr_a_unesco#staladelegacia

³ Slovenská republika. Dohovor o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví. In: *159/1991 Zb.* 15.2.1991. Dostupné z: http://www.sopsr.sk/cinnost/medzin_spol/oznamenia/dedictstvo.pdf

⁴ Slovenská republika. Dohovor o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví. In: *159/1991 Zb.* 15.2.1991. Dostupné z: http://www.sopsr.sk/cinnost/medzin_spol/oznamenia/dedictstvo.pdf

území. Za tímto účelem udělat všechno pro maximální využití svých vlastních zdrojů, a tam, kde je vhodné, spolu s mezinárodní pomocí a spoluprací, především finanční, uměleckou, vědeckou a technickou, jakou budou moci dostat.

Za účelem zabezpečení účinných a aktuálních opatření na ochranu, zachování a prezentování kulturního a přírodního dědictví nacházející se na území smluvního státu bude do té míry, jak to bude možné a zodpovědné, usilovat:

- a) o přijatie všeobecnej politiky zameranej na posilnenie úlohy kultúrneho a prírodného dedičstva v živote společenstva a začlenenie ochrany tohto dedičstva do komplexných plánovacích programov;
- b) o vytvorenie služieb na ochranu, zachovanie a prezentovanie kultúrneho a prírodného dedičstva s príslušnými zamestnancami majúcimi prostriedky na výkon týchto funkcií, na svojich územiach tam, kde takéto služby neexistujú;
- c) o rozvinutie vedeckých a technických štúdií a výskumu a o vypracovanie metód práce, s ktorými bude štát schopný pôsobiť proti nebezpečenstvám, ktoré ohrozujú jeho kultúrne alebo národné dedičstvo;
- d) o prijatie zodpovedajúcich právnych, vedeckých, technických, administratívnych a finančných opatrení potrebných na označenie, ochranu, zachovanie, prezentovanie a obnovu tohoto dedičstva; a
- e) o podporu pri vytváraní alebo rozvíjaní národných alebo regionálnych stredísk pre školenie v oblasti ochrany, zachovania a prezentovania kultúrneho a prírodného dedičstva a o podporovanie vedeckého výskumu v tejto oblasti.

Smluvní státy plně respektují svrchovanost států, na jejichž území se nachází kulturní a přírodní dědictví, a bez újmy na vlastnických právech určených vnitrostátním právním pořádkem uznávají, že takové dědictví tvoří dědictví světové, jehož ochrana je povinností mezinárodního společenství, aby spolupracovalo jako celek. Smluvní státy jsou zavázány

poskytnout svou pomoc při určení, ochraně a zachování kulturního a přírodního dědictví, pokud o toto státy, na jejichž území se dědictví nachází, požadují. Dále jsou zavázány povinnostmi, že nepodniknou jakákoliv svévolná opatření, která by mohla přímo anebo nepřímo poškodit kulturní a přírodní dědictví nacházející se na území druhých smluvních států.“⁵

3.3.2 Ochrana památek v SR a základní pojmy

„Základním právním předpisem na Slovensku, který upravuje vztahy a činnosti vlastníků, orgánů a organizací státní správy a samosprávy, tak i všechny fyzické a právnické osoby při nakládání s památkovým fondem, je Zákon č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu z 19. decembra 2001 v znení neskorších predpisov (zákon č. 479/2005 a zákon č. 208/2009).“⁶

Mezi další právní předpisy, které upravují ochranu památkového fondu, lze zařadit:

1. Ústavný zákon SNR č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky.
2. Ústavný zákon Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky č. 21/1991 Zb. Listina základných ľudských práv a slobôd.
3. Vyhláška Ministerstva kultúry SR č.16/2003 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon o ochrane pamiatkového fondu.
4. Oznámenie Federálneho ministerstva zahraničných vecí č. 159/1991 Zb. o dojednaní Dohovoru o ochrane svetového kultúrneho a prírodného dedičstva.
5. Zákon č. 91/2001 Deklarácia Národnej rady SR o ochrane kultúrneho dedičstva.
6. Európsky dohovor o kultúrnom dedičstve č. 290/1990 Z. z.

„Z právních předpisů vyplývají povinnosti pro každého starat se o kulturní dědictví. Právní předpisy pro ochranu a využívání kulturních památek zároveň určují pro vlastníky,

---

⁵ Slovenská republika. Dohovor o ochrane svetového kultúrneho a prírodného dedičstva. In: 159/1991 Zb. 15.2.1991. Dostupné z: http://www.sopsr.sk/cinnost/medzin_spol/oznamenia/dedicstvo.pdf

⁶ Časté otázky: Ako chránime pamiatkový fond - ktoré zákony upravujú jeho ochranu?. *Pamiatkový úrad SR* [online]. 2012 [cit. 2012-10-06]. Dostupné z: <http://www.pamiatky.sk/sk/page/caste-otazky>

správce a uživatele i způsob péče o kulturní památky, povinnost na vlastní náklady se starat o kulturní památky, o jejich zachování, údržbu, chránit je před poškozením, ohrožením či znehodnocením a povinnost jednat tak, aby nedošlo k nepříznivým změnám stavu kulturních památek anebo jejich prostředí a k ohrožení jejich zachování.

Ochrana památkového fondu je veřejným zájmem, protože stát na její zabezpečení kromě legislativních nástrojů uplatňuje i institucionální nástroje. Na uskutečnění a ochranu tohoto veřejného zájmu má zřízené specializované orgány státní správy – Pamiatkový úrad SR Bratislava s celoslovenskou pôsobnosťou a krajské památkové úřady v jednotlivých krajských městech a v některých dalších lokalitách s nadprůměrnou soustředěností kulturních památek anebo památkového území. Ústředním orgánem státní správy v oblasti ochrany památkového fondu je Ministerstvo kultúry SR a jeho specializovaná složka na vykonávaní štátného památkového dohľadu – Pamiatková inšpekcia.⁷

Kulturní památka

Kulturní památku vymezuje zákon č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v § 2 odst. 3 takto:

„Kultúrna pamiatka podľa tohto zákona je hnutel'ná vec alebo nehnuteľná vec pamiatkovej hodnoty, ktorá je z dôvodu ochrany vyhlásená za kultúrnu pamiatku. Ak ide o archeologický nález, kultúrnou pamiatkou môže byť aj neodkrytá hnutel'ná vec alebo neodkrytá nehnuteľná vec, zistená metódami a technikami archeologického výskumu.“⁸

„Základním znakem nemovité kulturní památky je její hmotná podstata jako architektonického, stavebního, technického anebo výtvarného díla. Nemovitá kulturní památka je daná svojí hmotnou skladbou a jedinečným řešením uspořádání jednotlivých hmot a prostorů. Má konkrétní konstrukční, technické a případně i výtvarné řešení, které je součástí jejich hodnot. K hmotné podstatě památky patří nejen původní klenby, krovy, stropy, podlahy, schodiště, zděné, kamenné a jiné architektonické, uměleckořemeslné

---

⁷ Časté otázky: Ako chránime pamiatkový fond - ktoré zákony upravujú jeho ochranu?. *Pamiatkový úrad SR* [online]. 2012 [cit. 2012-10-06]. Dostupné z: <http://www.pamiatky.sk/sk/page/caste-otazky>

⁸ Slovenská republika. Zákon o ochrane pamiatkového fondu. In: *Sbierka zákonov č. 49/2002*. 2001, Čiastka 23. Dostupné z: <http://www.zbierka.sk/sk/predpisy/49-2002-z-z.p-6198.pdf>

a výtvarné historické detaily, ale i omítky, malby a nátěry, výplně oken a dveří, zábradlí a ostatní řemeslné doplňky – zámky, kliky, panty apod. Součástí památkových hodnot může být i technické vybavení objektu – topný systém, odvodnění, výtahy apod.

Všechny druhy a typy kulturních památek vypovídají o prostředí a době svého vzniku.⁹

Práva a povinnosti vlastníka kulturní památky

Zákon č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu stanoví v § 28 práva a povinnost vlastníka.

„Vlastník kulturní památky má právo

- a) požiadať krajský pamiatkový úrad o bezplatné poskytnutie odbornej a metodickej pomoci vo veciach ochrany kultúrnej pamiatky,
- b) požiadať obec a ministerstvo o finančný príspevok alebo o poskytnutie štátnej pomoci na zachovanie pamiatkovej hodnoty kultúrnej pamiatky,
- c) na primeranú náhradu preukázateľnej ujmy, ktorá mu vznikne aplikáciou tohto zákona alebo rozhodnutím podľa tohto zákona.

Vlastník kulturní památky je povinný

- a) vykonávať na svoje náklady základnú ochranu kultúrnej pamiatky,
- b) užívať kultúrnu pamiatku v súlade s jej pamiatkovou hodnotou,
- c) oznámiť zmluvnej strane v prípade prevodu vlastníctva, že na kultúrnu pamiatku sa vzťahuje režim ochrany podľa tohto zákona,
- d) umožniť zamestnancom orgánu na ochranu pamiatkového fondu a oprávneným osobám po predložení služobného preukazu vstupovať do priestorov nehnuteľnej kultúrnej pamiatky, ak nie sú obydlím, alebo im predložiť hnutel'nú kultúrnu

---

⁹ Časté otázky: Prečo chránime pamiatkový fond - čo je predmetom ochrany?. *Pamiatkový úrad Slovenskej republiky* [online]. 2012 [cit. 2012-10-06]. Dostupné z: <http://www.pamiatky.sk/sk/page/caste-otazky>

pamiatku na dokumentačné účely, výskumné účely alebo s cieľom zabrániť poškodeniu alebo zničeniu kultúrnej pamiatky,

e) strpieť označenie kultúrnej pamiatky, ak tak rozhodol krajský pamiatkový úrad,

f) strpieť sprístupnenie kultúrnej pamiatky, ak nie je obydľím, pre verejnosť podľa vopred určených podmienok, na určený čas a za náhradu, ak tak rozhodol krajský pamiatkový úrad,

g) zabezpečiť osobitnú ochranu kultúrnej pamiatky a na nevyhnutný čas zveriť hnutel'nú kultúrnu pamiatku do úschovy na vopred určenom mieste, ak vznikne mimoriadna situácia,

h) zabezpečiť osobitnú ochranu kultúrnej pamiatky, na nevyhnutný čas zveriť hnutel'nú kultúrnu pamiatku do úschovy na vopred určenom mieste v období krízovej situácie a v čase vojny a v čase vojnového stavu zabezpečiť kultúrnu pamiatku podľa predpisov medzinárodného práva.

Vlastník kultúrnej pamiatky je povinný oznámiť krajskému pamiatkovému úradu a obci

a) bezodkladne každé ohrozenie, poškodenie, odcudzenie alebo zničenie kultúrnej pamiatky,

b) každú zamýšľanú zmenu využitia kultúrnej pamiatky, a ak ide o nehnuteľnú kultúrnu pamiatku, aj jej vypratanie,

c) najneskôr do 30 dní každú uskutočnenú zmenu vlastníctva kultúrnej pamiatky.

Vlastník nemovitosti, ktorá není kultúrnej pamiatkou a ktorá se nachází v památkové rezervaci, v památkové zóně nebo v ochranném pásme,

a) má právo požiadať krajský pamiatkový úrad o bezplatné poskytnutie odbornej a metodickéj pomoci,

b) je povinný s nehnuteľnosťou nakladať a užívať ju tak, aby neohrozoval pamiatkové hodnoty nehnuteľnej kultúrnej pamiatky, pamiatkovej rezervácie alebo pamiatkovej zóny.¹⁰

Obnova kulturní památky

Zákon č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu vymezuje termín obnova v § 32 odst. 1 jako:

*„súbor špecializovaných odborných činností, ktorými sa vykonáva údržba, konzervovanie, oprava, adaptácia a rekonštrukcia kultúrnej pamiatky alebo jej časti“.*¹¹

Před začátkem obnovy NKP je vlastník povinný předložit krajskému památkovému úřadu žádost o rozhodnutí o záměru obnovy (příloha I.). Tento požadavek tak zabraňuje obnově, která je neslučitelná s ochranou památkových hodnot.

Po obdržení žádosti o rozhodnutí o záměru obnovy, KPÚ ve správním řízení vydá rozhodnutí, ve kterém určí podmínky vykonání obnovy. „V rozhodnutí se uvádí přípustnost předpokládaných prací z hlediska zájmů chráněných zákonem, určení podmínek, za kterých je možné tyto práce připravovat a vykonávat tak, aby se kulturní památka neohrozila, nepoškodila nebo nezničila a určení zda je možné připravovat tuto obnovu pouze na základě výzkumů a nebo jiné přípravné a projektové dokumentace“.¹²

Pokud vlastník souhlasí nebo zohlední při svém záměru podmínky stanovené KPÚ, může začít s přípravnou a projektovou dokumentací obnovy. Pokud vlastník nesouhlasí s rozhodnutím vydaném KPÚ, postupuje dále na základě jeho poučení.

Dalším krokem, který náleží KPÚ, je vydání samostatného závazného rozhodnutí o každé přípravné a projektové dokumentaci obnovy a o každé projektové dokumentační úpravě. Vlastník NKP uloží zpracování projektové, výzkumné a přípravné dokumentace

---

¹⁰ Slovenská republika. Zákon o ochrane pamiatkového fondu. In: *Sbierka zákonov č. 49/2002*. 2001, Čiastka 23. Dostupné z: <http://www.zbierka.sk/sk/predpisy/49-2002-z-z.p-6198.pdf>

¹¹ Slovenská republika. Zákon o ochrane pamiatkového fondu. In: *Sbierka zákonov č. 49/2002*. 2001, Čiastka 23. Dostupné z: <http://www.zbierka.sk/sk/predpisy/49-2002-z-z.p-6198.pdf>

¹² Časté otázky: OBNOVA, REŠTAUROVANIE. *Pamiatkový úrad Slovenskej republiky* [online]. Bratislava, 2012 [cit. 2012-09-13]. Dostupné z: <http://www.pamiatky.sk/sk/page/caste-otazky>

oprávněným osobám a vyhotovený výzkum nebo projekt předloží KPÚ, který vydá závazné stanovisko. Při vypracování projektové dokumentace je vlastník povinný předkládat a konzultovat změny s KPÚ s ohledem na zachování památkové hodnoty.

Na základě předcházejícího souhlasu KPÚ rozhoduje stavební úřad o všech dalších předmětech konání (např. územní, stavební, kolaudační, o dodatečném povolení nebo o odstranění nemovité kulturní památky). Vlastník může začít s realizováním obnovy až na základě rozhodnutí stavebního úřadu. Pokud vlastník nesouhlasí s rozhodnutím, pokračuje v dalších krocích dle poučení v rozhodnutí.

Nad průběhem obnovy je vykonáván KPÚ památkový dohled. O všech zjištěných nedostacích je informován stavební úřad. Pokud zjištěné nedostatky ohrožují, poškozují památkovou hodnotu kulturní památky nebo mohou vést k jejímu zničení, KPÚ obnovu zastaví na základě rozhodnutí o zastavení práce. Proti tomuto rozhodnutí může vlastník podat odvolání, které však nemá odkladný účinek.

Pokud bude zjištěn v průběhu obnovy nepředvídatelný nález, je dodavatel práce povinný ohlásit a zastavit tyto práce, které by ohrožovaly nález, až do vydání rozhodnutí KPÚ, který rozhodne o dalším postupu obnovy do třech pracovních dnů po obdržení oznámení o nálezu.

Vlastník je povinný po ukončení obnovy do 15 dnů odevzdat KPÚ jedno vyhotovení dokumentace o skutečně realizované obnově.

Restaurování kulturní památky

Zákon č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu determinuje pojem restaurování v § 33 odst. 1 následovně:

*„Reštaurovanie kultúrnej pamiatky alebo jej časti je osobitným druhom obnovy“.*¹³

---

¹³ Slovenská republika. Zákon o ochrane pamiatkového fondu. In: *Sbierka zákonov č. 49/2002*. 2001, Čiastka 23. Dostupné z: <http://www.zbierka.sk/sk/predpisy/49-2002-z-z.p-6198.pdf>

Restaurování se zabývá obvykle obnovou památky ve specifikované výtvarné, sochařské nebo užitkové činnosti, která má zabránit hmotnému nebo obsahovému a duchovnímu poklesu díla.

Před zahájením restaurování je vlastník povinný předložit KPÚ žádost o rozhodnutí o záměru na restaurování národní kulturní památky (příloha II.). Pouze na základě rozhodnutí KPÚ, ve kterém je určen rozsah restaurátorských výzkumů, druh restaurátorské dokumentace, druh, rozsah a podmínky vykonání restaurátorských prací, může vlastník, pokud s rozhodnutím souhlasí nebo pokud zohlední podmínky jeho záměru s restaurováním, začít. Vlastník následně uloží vypracování výzkumů a zpracování návrhu fyzické osobě, která je odborně způsobilá. Pokud vlastník nesouhlasí s rozhodnutím vydaném KPÚ, pokračuje dále podle jeho poučení.

Přípravnou restaurátorskou dokumentaci a zpracovaný výzkum předkládá vlastník KPÚ, který následně vydá samostatné rozhodnutí o každém stupni restaurátorské dokumentace. Pokud vlastník souhlasí s rozhodnutím o návrhu na restaurování vydaném KPÚ, může odborně způsobilá osoba, restaurátor, začít s restaurováním. Pokud vlastník nesouhlasí s rozhodnutím nebo s jeho podmínkami, pokračuje v dalších krocích dle poučení v rozhodnutí.

Nad průběhem restaurování je vykonáván KPÚ památkový dohled. Pokud se v průběhu restaurování zjistí nové nedostatky nebo skutečnosti, které by mohly zničit, poškodit nebo ohrozit hodnoty památky, KPÚ rozhodne o zastavení práce. Vlastník se proti tomuto rozhodnutí může odvolat, ale odvolání nemá odkladný účinek.

Pokud dojde v průběhu restaurování k novým a nepředvídatelným nálezům, zodpovědný restaurátor musí nález oznámit KPÚ a musí práce zastavit do vydání jeho rozhodnutí. KPÚ rozhodne o dalších krocích do třech pracovních dnů od přerušení práce.

Po ukončení restaurování je vlastník povinný odevzdat nejpozději do 60 dnů KPÚ kompletní dokumentaci o vykonaných restaurátorských pracích.

3.4 Možnosti financování ochrany kulturních památek

Zákon č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu, § 28 odst. 2 písm. a) ukládá povinnost vlastníkovi kulturní památky vykonávat na svoje náklady základní ochranu kulturní památky.¹⁴ Vlastník kulturní památky může požádat o finanční příspěvky, pokud nemůže úplně nebo částečně uhradit náklady na restaurování nebo na obnovu. A to buď z:

- a) rozpočtu Slovenské republiky
- b) prostředků a programů EU
- c) alternativních zdrojů

3.4.1 Financování z prostředků Slovenské republiky

Ministerstvo kultúry SR

Ministerstvo kultúry SR poskytuje finanční prostředky zabezpečující obnovu, ochranu, restaurování a prezentaci kulturního dědictví, prostřednictvím programu: Obnovme si svoj dom. Ministerstvo kultúry SR přispívá na projekty zpracované v souladu s Výnosom Ministerstva kultúry SR z 15. decembra 2010 č. MK-503/2010 o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Ministerstva kultúry SR na příslušný podprogram s metodickými pokyny na daný rok.

Dotace z rozpočtu samosprávních krajů

Jednou z dalších možností, jak čerpat finanční příspěvky, je požádat o dotaci samosprávní kraj. Dřevěné kostelíky na východním Slovensku spadají pod Prešovský samosprávní kraj, který poskytuje dotace dle Všeobecne záväzného nariadenia Prešovského samosprávneho kraja č. 15/2008 o poskytovaní dotácií z vlastných príjmov Prešovského samosprávneho kraja.

---

¹⁴ Slovenská republika. Zákon o ochrane pamiatkového fondu. In: *Sbierka zákonov č. 49/2002*. 2001, Čiastka 23. Dostupné z: <http://www.zbierka.sk/sk/predpisy/49-2002-z-z.p-6198.pdf>

„Nevratný finanční příspěvek poskytnutý z vlastních příjmů PSK se realizuje zejména na všeobecné prospěšné služby, do kterých lze zařadit rozvoj, tvorbu, ochranu, obnovu a prezentaci duchovních a kulturních hodnot.

O přidělení dotace mohou žádat pouze obce na území PSK, které mají zájem o všestranný rozvoj území PSK nebo právnické a fyzické osoby se sídlem a trvalým pobytem na území PSK. Žádost musí být písemná a předložená Úřadem PSK v termínu, který je vždy uvedený ve výzvě na předložené žádosti.

Částka určená na dotace se každoročně vyčleňuje z rozpočtu samosprávného kraje a je rozdělena podle jednotlivých výzev. Podíl předsedy na rozdělení dotací je 10% a 90% náleží Zastupitelstvu.”¹⁵

3.4.2 Financování z prostředků a programů EU

Regionální operační program

ROP byl schválen Evropskou komisí dne 24.9.2007 na programové období 2007-2013. Představuje programový dokument Slovenské republiky, který je podporován finančními prostředky z Evropského fondu regionálního rozvoje. Finanční příspěvek z EU na ROP je 1 554 503 927 eur.¹⁶

Hlavním cílem ROP je zvýšení dostupnosti a kvality občanské infrastruktury a vybavenosti v regionech.¹⁷ Prostřednictvím svého zaměření přispívá k naplnění priorit Národního strategického a referenčního rámce SR.

Prioritní osou týkající se památkového fondu je Prioritní osa č. 3 – Posilnění kulturního potenciálu regionů a infrastruktura cestovního ruchu. Od roku 2011 je realizován cíl v prioritní ose 3 ROP pomocí aktivit, které pomáhají podporou nemovitých kulturních

---

¹⁵ Slovenská republika. Všeobecne záväzného nariadenia Prešovského samosprávneho kraja č. 15/2008 o poskytovaní dotácií z vlastných príjmov Prešovského samosprávneho kraja. In: <http://www.pokraj.sk/sk/samosprava/legislativa-a-organy/vseobecne-zavazne-nariadenia/>. Prešov.

¹⁶ Operačný program. *Regionálny operačný program* [online]. 2008 [cit. 2012-09-15]. Dostupné z: <http://www.ropka.sk/operacny-program/>

¹⁷ Operačný program. *Regionálny operačný program* [online]. 2008 [cit. 2012-09-15]. Dostupné z: <http://www.ropka.sk/operacny-program/>

památek a podporou infrastruktury památkových a fondových institucí k posilnění kulturního dědictví.

Na základě podané výzvy může vlastník kulturní památky požádat o finanční příspěvek, „Oprávněnými příjemci v rámci prioritní osy 3 jsou zřizovatelé památkových a fondových institucí, vlastníci nevyužitých, resp. nevhodně využitých nemovitých kulturních památek a aktéři rozvoje cestovního ruchu z veřejného sektoru“.¹⁸

Garantem a zároveň řídicím orgánem ROP je Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja SR.

INTERREG IVC

Operační program meziregionální spolupráce, který byl schválen Evropskou komisí dne 11. září 2007 a oficiálně spuštěný 21. září 2007 v Lisabonu, je zaměřen na podporu spolupráce mezi evropskými regiony v programovém období 2007-2013. Mezi evropské regiony je zařazeno 27 zemí patřících do EU a spolu s nimi je zde i Norsko a Švýcarsko. Rozpočet operačního programu INTERREG IVC je financován z Evropského fondu regionálního rozvoje a spolufinancovaný národními projektovými partnery. Jeho celková výška činí 321 milionů eur.¹⁹ Slovenským národním orgánem pro operační program INTERREG IVC je Ministerstvo hospodárstva SR.

Z Lisabonské a Göteborgské strategie vycházejí tématické priority operačního programu, které řeší **Inovaci a znalostní ekonomiku a Životní prostředí a prevenci proti rizikům.**

„První prioritou Inovace a znalostní ekonomika se soustředí na inovaci, výzkum a technologický rozvoj, podnikání, informační společnost, zaměstnanost, lidský kapitál a vzdělání.

---

¹⁸ Dokumenty na stiahnuť: Regionálny operačný program. In: *Regionálny operačný program* [online]. verzia 3, marec 2012 [cit. 2012-09-22]. Dostupné z: <http://www.ropka.sk/dokumenty-na-stiahnutie/>

¹⁹ INTERREG IVC. *Ministerstvo hospodárstva SR* [online]. 2009 [cit. 2012-09-15]. Dostupné z: <http://www.mhsr.sk/interreg-ivc-popis-operacneho-programu-6547/128232s>

Druhá priorita Životní prostředí a prevence proti rizikům se zaměřuje na přírodní a technologická rizika, vodní a odpadové hospodářství, biodiverzitu a ochranu přírodního dědictví, energii a trvale udržitelnou dopravu, kulturní dědictví a krajiny.²⁰

Příkladem možné mezinárodní spolupráce v oblasti kulturního dědictví a krajiny je výměna poznatků a zkušeností v rozvojové politice zaměřené na podporu rozvoje cestovního ruchu, ochranu, podporu a podporu rizik v oblasti kulturního dědictví a krajiny. Projektové aktivity se dají realizovat pomocí společného školení, vzdělávání, studií, seminářů, analýzy, studijních návštěv nebo též výměnou zaměstnanců.

Oprávněnými příjemci jsou orgány zodpovědné za ochranu kulturního dědictví a krajiny.

Operační program Střední Evropa (Central Europe)

Operační program Střední Evropa je programem Evropské unie, který se realizuje v programovém období 2007-2013 a je financován z Evropského fondu regionálního rozvoje. „Je využívám jako podpora spolupráce mezi krajinami a regiony střední Evropy (Česká republika, severní Itálie, východní část Německa, Maďarsko, Polsko, Rakousko, Slovenská republika, Slovinsko, západní část Ukrajiny). Přispívá ke zvýšení konkurenceschopnosti a ke zlepšení a zdokonalení životního prostředí, inovaci a dostupnosti technologií. Jeho hlavním řídicím orgánem je Ministerstvo životního prostředí SR.

„Na financování projektů OP Střední Evropa poskytuje 231 milionů eur. Projekt je podporován z finančních prostředků ERDF až do výše 85% a zbylých 15% nákladů musí uhradit slovenský projektový partner z vlastních zdrojů.“²¹

Tento operační program se soustřeďuje na jednotlivé projekty, které vycházejí z tematických priorit, z **Ulehčování inovací ve střední Evropě**, ze **Zlepšení dostupnosti**

---

²⁰ OPERAČNÝ PROGRAM. In: *Program interregionálnej spolupráce INTERREG IVC* [online]. 18. septembra 2008 [cit. 2012-09-15]. Dostupné z: <http://www.mhsr.sk/programove-dokumenty-6548/128233s>

²¹ Základné informácie: Stredná Európa: spolupracou k úspechu. *Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky* [online]. 2012 [cit. 2012-10-13]. Dostupné z: <http://www.minzp.sk/eu/moznosti-financovania-projektov/projekty-so-zahranicnou-pomocou/programove-obdobie-2007-2013-sf-kf/operacny-program-stredna-europa/zakladne-informacie/>

střední Evropy jako i v jejím rámci, Zodpovědného využívání životního prostředí a ze Zvýšení konkurenceschopnosti a atraktivity měst a regionů.²²

Příkladem možné mezinárodní spolupráce související s národními kulturními památkami a jejich finanční podporou je priorita Zvýšení konkurenceschopnosti a atraktivity měst a regionů a její následující oblast intervence – Využití kulturních zdrojů pro atraktivnější města a regiony. Tato oblast umožňuje spolupráci mezi krajinami a jejich kulturními institucemi.

Oprávněnými příjemci jsou instituce, které jsou národními, regionálními a lokálními partnery spolupracujících krajin a jejich oblastí, nadnárodní organizace působící v kultuře a kulturní skupiny.

Operační program Jihovýchodní Evropa

Operační program Jihovýchodní Evropa je program Evropské unie v rámci cíle 3 Evropské územní spolupráce pro programové období 2007-2013, který podporuje spolupráci v 16 zemích a regionech jihovýchodní Evropy. Cílem nadnárodní spolupráce je podpora vyváženého územního rozvoje a územní integraci v oblasti spolupráce. Soustředí se na prioritní oblasti, např. Dostupnost, Udržitelný rozvoj měst, Inovaci a Životní prostředí, související s Lisabonským a Göteborgským procesem.

„Cíle programu Jihovýchodní Evropa jsou dosahovány pomocí prioritních os, které se zejména týkají oblastí: Ulehčování inovací a podnikání, Ochrana a zlepšování životního prostředí, Zlepšování dostupnosti, Rozvoj nadnárodních synergií a oblasti udržitelného růstu a Technická pomoc na podporu implementace a budování kapacit.

Cílem priority „Rozvoj nadnárodních synergií pro oblast udržitelného rozvoje“ je podpořit vyvážení kulturních hodnot pro udržitelný rozvoj, podpořit vyvážený model atraktivních

---

²² Základné informácie: Stredná Európa: spolupracou k úspechu. *Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky* [online]. 2012 [cit. 2012-10-13]. Dostupné z: <http://www.minzp.sk/eu/moznosti-financovania-projektov/projekty-so-zahranicnou-pomocou/programove-obdobie-2007-2013-sf-kf/operacny-program-stredna-europa/zakladne-informacie/>

a dostupných oblastí růstu a vyřešit nejdůležitější problémy, které ovlivňují městské oblasti a regionální systém sídel.“²³

Operační program Jihovýchodní Evropy je financován Evropským fondem regionální rozvoje a spolufinancován z národních zdrojů. O finanční příspěvek mohou zažádat veřejnoprávní instituce a organizace řízené soukromým nebo veřejným právem.

Slovenským řídicím orgánem pro OP Jihovýchodní Evropy je Ministerstva životního prostředí SR.

Program EU „KULTURA“

Program Kultura je programem EU a je vytvořen pro všechny kulturní odvětví a kulturní subjekty. Program je realizován v programové období od 1.1.2007 do 31.12.2013. „Všeobecným cílem programu Kultura je zlepšit společný evropský kulturní prostor, který se zakládá na společném kulturním dědictví, prostřednictvím rozvoje kulturní spolupráce mezi tvůrci, kulturními aktéry a kulturními institucemi krajín, které se na programu zúčastňují, s cílem podpořit vznik evropského občanství“.²⁴

Program Kultura finančně podporuje projekty v oblastech podpory kulturních činností, organizací působících na evropské úrovni v oblasti kultury a v podpory analýz, sběru a šíření informací v oblasti kulturní spolupráce.

„Oblast podpory kulturní činností zahrnuje dlouhodobé projekty spolupráce s trváním projektu 3-5 let. Jeho cílem je podpora kulturní aktivity s cílem dosáhnout trvale udržitelné a strukturální spolupráci mezi kulturními operátory. Finanční podpora nesmí přesáhnout 50% z celkového rozpočtu a ročně musí být poskytnuta částka o hodnotě od 200 000 do 500 000 eur.“²⁵

---

²³ *Európa* [online]. 2012 [cit. 2012-09-20]. Dostupné z: <http://www.minzp.sk/eu/moznosti-financovania-projektov/projekty-so-zahranicnou-pomocou/programove-obdobie-2007-2013-sf-kf/operacny-program-juhovýchodna-europa/zakladne-informacie/>

²⁴ Program Kultúra: Charakteristika programu. *Kultúrny kontaktný bod* [online]. 2004-2006 [cit. 2012-09-19]. Dostupné z: <http://www.ccp.sk/ccp/sk/09/02a.html>

²⁵ Podpora kultúrnych činností: Viacročné projekty spolupráce. *Kultúrny kontaktný bod* [online]. 2004-2008 [cit. 2012-11-13]. Dostupné z: <http://www.ccp.sk/ccp/sk/09/03a.html>

Oprávněnými příjemci grantu jsou žadatelé, kteří jsou veřejnými nebo soukromými organizacemi s právním postavením a mají finanční a operační kapacitu na realizaci navrhovaného projektu.

Garantem v rámci Slovenské republiky v programu Kultura je **Kulturný kontaktný bod pre Slovensko**, který pomáhá při zpracovávání projektů a poskytování informací.

Program CS Poľsko – Slovensko

Hlavním cílem programu je posílení polské a slovenské spolupráce v příhraniční oblasti, v programovém období 2007-2013. Jeho cílem je rozvoj a podpora polsko-slovenské spolupráce s cílem zlepšení podmínek přeshraniční infrastruktury vedoucí k prostorové integraci oprávněného území, lepší dostupnosti a atraktivnosti pro obyvatele, investory a turisty, podpora spolupráce v prospěch trvale udržitelného socioekonomického, kulturního a environmentálního rozvoje v příhraničním regionu, propagace místních iniciativ a navázání přeshraničních kontaktů prostřednictvím realizace mikroprojektů založených na aktivitách „lidé lidem“.²⁶

Prioritami programu CS Poľsko – Slovensko jsou Rozvoj přeshraniční infrastruktury, Sociální a ekonomický rozvoj, Podpora místních iniciativ a Technická asistence. V prioritní ose „Sociální a ekonomický rozvoj“ se nachází oblast ochrany kulturního a přírodního dědictví, která napomáhá též k záchraně dřevěných kostelíků na mezinárodní dřevěné cestě.

Program je financován z prostředků Evropského fondu regionálního rozvoje a národních prostředků. Rozpočet je 185 185 603 eur, z čehož příspěvek Evropského fondu regionálního rozvoje je 157 407 763 eur.²⁷

---

²⁶ Základné informácie o programe. *Prešovský samosprávny kraj: Program cezhraničnej spolupráce Poľsko - Slovensko* [online]. 24.4.2012 [cit. 2012-09-20]. Dostupné z: <http://www.po-kraj.sk/sk/samosprava/vyzvy-granty/cezhranicne-programy/program-cezhranicnej-spoluprace-polsko-slovensko/zakladne-informacie-progame/>

²⁷ Základné informácie o programe. *Prešovský samosprávny kraj: Program cezhraničnej spolupráce Poľsko - Slovensko* [online]. 24.4.2012 [cit. 2012-09-20]. Dostupné z: <http://www.po-kraj.sk/sk/samosprava/vyzvy-granty/cezhranicne-programy/program-cezhranicnej-spoluprace-polsko-slovensko/zakladne-informacie-progame/>

Oprávněnými žadateli jsou obce, města, samosprávní kraje, neziskové, rozpočtové a příspěvkové organizace nebo Evropské sdružení územní spolupráce.

Norský finanční mechanismus (NFM)

Norský finanční mechanismus a Finanční mechanismus Evropského hospodářského prostoru představují finanční mechanismus, kterým země Norsko, Island, Lichtenštejnsko přispívají členským státům Evropské unie. Finanční příspěvek pro Slovenskou republiku na období 2009-2014 činí více jak 80 milionů eur a je rozdělen do devíti programů.²⁸

Jeden z programů se týká oblasti kulturního dědictví – Ochrana a revitalizace kulturního a přírodního dědictví a podpora diversity v kultuře a umění v rámci evropského kulturního dědictví.

Jeho cílem je zachování a revitalizace kulturního a přírodního dědictví a podpora rozmanitosti v oblasti kultury a umění v rámci evropského kulturního dědictví. Předpokládaným výsledkem je ochrana a rekonstrukce kulturních památek, jejich obnova, zpřístupnění kulturního památek veřejnosti a zachování jejich historie a dokumentace pro budoucí generace.

Na oblast kulturního dědictví je poskytnut finanční příspěvek 10 505 000 eur.²⁹ Tento program je spravován Úradom vlády SR.

Oprávněnými příjemci finančního příspěvku jsou malí a střední podnikatelé.

Švýcarský finanční mechanismus

Švýcarsko podporuje Slovenskou republiku pomocí Švýcarského finančního mechanismu, který vytváří možnosti pro finanční podporu ve formě nenávratných finančních příspěvků. Na období 2008-2012 byl pro Slovensko vyhrazen příspěvek o částce 66 866 milionů

---

²⁸ Kultúrne dedičstvo. *Finančný mechanismus EHP a Nórsky finančný mechanismus* [online]. 2012 [cit. 2012-09-21]. Dostupné z: <http://www.eeagrants.sk/kulturne-dedicstvo/>

²⁹ Základné informácie o programe. *Finančný mechanismus EHP a Nórsky finančný mechanismus* [online]. 2012 [cit. 2012-09-21]. Dostupné z: <http://www.eeagrants.sk/kulturne-dedicstvo/>

švýcarských franků (cca 41 mil. eur).³⁰ Garantem Švýcarského finančního mechanismu na národní slovenské úrovni je Úrad vlády SR.

Cílem ŠFM je snížení hospodářských a sociálních rozdílů mezi SR a vyspělejšími krajinami rozšířené EU a snížení hospodářských a sociálních rozdílů dynamicky se rozvíjejících se městských oblastí a slabších okrajových regionů. Hlavní zaměření ŠFM je na bezpečnost, stabilitu a podporu reforem, životní prostředí a infrastruktura, soukromý sektor, lidský a sociální rozvoj a samostatné alokace.

Součástí zaměření „Bezpečnost, stabilita a podpora reforem“ je oblast Iniciativy regionálního rozvoje v okrajových a znevýhodněných regionech, která umožňuje podat oprávněný projekt na mobilizaci potenciálu cestovního ruchu, především ekoturistika, sportu a kulturního dědictví.

Oprávněnými žadateli jsou organizace státní správy, samosprávy, neziskové organizace a soukromý sektor.

3.4.3 Alternativní zdroje

Nadace a nadační fondy

Ve spolupráci se zahraničními a domácími dárci podporují nadace a nadační fondy formu finančních příspěvků rozvoj v oblasti kultury, architektury, umění, životního prostředí a rozvoj malého a středního podnikání. Mnoho velkých organizací přispívá k obnově kulturního dědictví svými aktivitami uskutečňovanými prostřednictvím zaměstnaneckých projektů. Každá nadace nebo nadační fond, který realizuje své poslání, má stanovená vlastní pravidla a časové harmonogramy, které je nutné dodržovat.

---

³⁰ Švajčiarsky finančný mechanizmus. *Švajčiarsky finančný mechanizmus* [online]. 28.11.2008 [cit. 2012-09-21]. Dostupné z: https://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=8&cad=rja&ved=0CGoQFjAH&url=http%3A%2F%2Fwww.swiss-contribution.admin.ch%2Fslovakia%2F%2Fresources%2Fresource_sk_172466.pdf&ei=ibtIUfjhC5HPsgbhxIHQDA&usg=AFQjCNFr8-9dV6w_DdjtKIWQwqSG1-UqnA&bvm=bv.43828540,d.Yms

Nadace VÚB

Novou etapou činností VÚB banky, která dlouhodobě působí na slovenském trhu a podpořila již mnoho projektů, bylo založení Nadace VÚB.

Významnou úlohou nadace VÚB je podporovat rozvíjení vzdělání, duchovních hodnot, zachování kulturního dědictví, podpora ochrany a tvorby životního prostředí a ochrany lidských práv. Jejimi hlavními nadačními programy jsou: pro Naději, pro Vzdělání a pro Umění.³¹

Prostřednictvím grantových schémat, zaměstnaneckých a partnerských projektů realizuje Nadace VÚB své poslání. Nadace VÚB nejen daruje finanční příspěvky, ale i prostřednictvím svých aktivit napomáhá dosáhnout společenských změn v oblasti charity, vzdělání a kulturního dědictví.

Nadace Dexia banky Slovensko

„Nadace byla založena dne 10.2.2004 a jejím cílem je podpora měst, obcí a ostatních jednotek územní samosprávy s cílem zlepšit kvalitu života obyvatelstva, a to rozvíjením dárcovství a podporováním aktivit zaměřených na rozvoj a ochranu kulturních hodnot, ochranu a tvorbu životního prostředí, zachování a obnovu přírodních hodnot, finanční podpora školství, zdravotnictví, veřejně prospěšných aktivit, propagace měst, obcí, ostatních jednotek územní samosprávy a podpora celkového územního rozvoje“.³²

Jeden z mnoha cílů, které Nadace Dexia banka Slovensko poskytuje, je podpora aktivit zaměřených na zachování a obnovu přírodních, duchovních a kulturních hodnot. Tímto přispívá k rozvoji kulturního dědictví.

---

³¹ O nadácii. *Nadácia VÚB* [online]. 2008 [cit. 2012-10-13]. Dostupné z: <http://www.nadaciavub.sk/Default.aspx?CatID=30>

³² O nadácii. *Nadácia Prima banky* [<http://nadacia.primabanka.sk/>]. 2012 [cit. 2012-09-18]. Dostupné z: <http://nadacia.primabanka.sk/>

ČSOB Finanční skupina

ČSOB Finanční skupina je realizována pomocí zaměstnaneckého grantového programu. Jeho hlavní prioritou jsou projekty v oblasti ochrany a podpory zdraví, ochrany a tvorby životního prostředí, podpory vzdělání a sportu. Projekty jsou zaměřené na jednotlivé oblasti a jedním z nich je projekt pro obnovu drobných kulturních a přírodních památek.

Projekty, které se ucházejí o podporu, musí spolupracovat s mimovládní organizací a musí být zajímavé, korektní a transparentní. Pouze doporučený projekt zaměstnancem ČSOB FS se může ucházet o podporu.

Při rozdělování finančního příspěvku je brán v úvahu regionální princip, který granty spravedlivě rozděluje na západní, střední a východní Slovensko.

Nadační fond Tesco Stores SR, a.s.

Tesco Stores SR, a.s. podporuje zlepšování kvality života lidí ve městech s Tesco obchody v souladu s *Plánem zodpovědného susedství*.

O grant může požádat místní samospráva a mimovládní organizace, která svým projektem zaujme zaměstnance společnosti Tesco Stores SR, a.s.. Ten následně musí projekt doporučit a napsat krátké odůvodnění, které žadatel přiloží k projektu jako přílohu. O grant však nemohou požádat školy, podnikatelské subjekty a živnostníci.

Nadace SPP

Nadace byla založena 19. listopadu 2002. Zakladatelem nadace se stala společnost Slovenský plynárenský průmysl, a.s.. Společnost poskytuje pomoc lidem v těžkých životních situacích a podporuje rozvoj občanské společnosti. Vizí nadace se tak stává ochrana, podpora a rozvoj morálních, duchovních a kulturních hodnot na Slovensku. Víze je naplňována poskytováním darů a finančních prostředků, které jsou rozdělovány pomocí grantů za přesných definovaných podmínek.

Mezi podporované programy Nadace SPP je zařazen program „Obnovme si svoj dom“, který společně s Ministerstvem kultúry SR napomáhá k zachování kulturního dědictví na Slovensku.

Oprávněnými příjemci podpory jsou jednotlivci, samospráva, mimovládní organizace, školy nebo univerzity.

NEFO fond PSK

Neinvestiční fond NEFO fond Prešovského samosprávného kraje byl zřízen Prešovským samosprávním krajem. „Jedná se o fond, který sdružuje finanční prostředky určené na plnění všeobecného prospěšného účelu a slouží k soustavné podpoře trvale udržitelného rozvoje Prešovského samosprávného kraje“.³³

Dřevěné kostelíky na východním Slovensku jsou podporovány oblastmi, kterým se věnuje NEFO fondem PSK. Především se týkají regionálního rozvoje, ochrany a rozvoje duchovních hodnot a zachování přírodních a kulturních hodnot.

Žádat o finanční příspěvek může jen žadatel, který má trvalé bydliště nebo sídlo nebo vykonává činnost na území Prešovského samosprávného kraje, např.: registrované církve, církevní právnické osoby nebo náboženské společnosti.

Žádost musí být podána písemně. Musí obsahovat veškeré požadované údaje, které stanovil v předpisech o poskytnutí dotací NEFO fond PSK. O rozhodnutí o poskytnutí dotací rozhoduje poradní komise a správní rada NEFO PSK.

„Každý příjemce dotace je zavázán povinností, která mu ukládá vypracovat a doručit písemnou závěrečnou správu o dosažených výsledcích, úspěšnosti projektu a finanční vyúčtování s kopiemi účetních dokladů použitých přidělených finančních prostředků na předepsaném formuláři do 14 dnů od skončení projektu“.³⁴

---

³³ NEFO fond. *Prešovský samosprávny kraj* [online]. 11.11.2010 [cit. 2012-10-07]. Dostupné z: <http://www.po-kraj.sk/sk/samosprava/posobnost-psk/nefo-fond/>

³⁴ Zásady NEFO fondu Prešovského samosprávneho kraja, n. f. In: *Prešovský samosprávny kraj* [online]. 11.11.2010 [cit. 2012-10-07]. Dostupné z: <http://www.po-kraj.sk/sk/samosprava/posobnost-psk/nefo-fond/>

Dozor nad kontrolou použitých peněžních příspěvků poskytnutých NEFO fondem PSK vykonává dozorní rada NEFO PSK.

Ktitorství

Velký podíl na podpoře a zachování dřevěných kostelíků na východním Slovensku mají osobnosti, kteří přijali ktitorství (patronství) nad konkrétním kostelíkem. Ktitorem se vždy stávají významné osoby a zástupci silné finanční skupiny. Jedná se vždy o jednoho muže a jednu ženu.

Na účast významných osobností se soustředí média, která díky nim následně přispívají k širokému zájmu veřejnosti o turistickou atraktivitu, kulturní hodnotu, dřevěnou sakrální architekturu a živou cyrilometodějskou tradici. Zvýšení návštěvnosti jednotlivých kostelíků vytváří možnost k získávání finančních příspěvků na jejich opravy a údržbu.

Projekt ktitorstvo byl zahájen dne 29.3.1999, kdy přijal první dřevěný řeckokatolický kostelík sv. Bazila Velkého z roku 1730 v Krajném Čiernu své patrony. Slavnostně patronství přijali herečka a poslankyně J. E. Magda Vášáryová a bývalý generální ředitel Slovenské elektrizační přenosné soustavy, a.s. Alexander Kšiňan.

V rámci významného celoslovenského otevření „Dní európskeho kultúrneho dedičstva“, které se konalo 11.-12.9.1999, byli ustanoveny patroni řeckokatolického kostelíku sv. archanjela Michalovi z roku 1742 v Ladomirové, novinářka Daniela Obšasníková a bývalý velvyslanec Polské republiky na Slovensku J. E. Jan Komornický.

První prezident Slovenské republiky Michal Kováč a členka výboru Mezinárodního institutu integrálních věd o člověku při OSN Anna Galovičová slavnostně přijali dne 6.12.2000 patronství nad řeckokatolickým kostelem sv. Paraskevvy z roku 1705 v Dobroslavě.

Nad dřevěným řeckokatolickým kostelem Ochrany Presvätej Bohorodičky z roku 1938 v Nižným Komárniku byli ustanoveni 6. května 2003 patroni Zuzana Martináková, předsedkyně slovenské politické strany, a poslanec Evropského parlamentu Jan Marinus Wiersma. Čtvrtým ktitorstvím byl otevřen projekt Karpatská dřevěná cesta.

Jako páté patronství nad dřevěným kostelíkem Ochrany Presvätej Bohorodičky z roku 1770 v Miroľi slavnostně přijali dne 14. června 2008 Regina Ovesny-Straka, předsedkyně představenstva a generální ředitelka Slovenské spořitelny, a Jan Figeľ, místopředseda vlády a ministr dopravy, výstavby a regionálního rozvoje SR.

II. Výzkumná část

4 Drobné cíkrevní stavby na východním Slovensku

4.1 Základní charakteristika okresu Svidník

Okres Svidník se nachází v severovýchodní části Slovenské republiky, v Prešovském kraji (zhruba vzdálené od Prešova 55 km), v jednom z nejpůvabnějších koutů Nízkých Beskyd, mezi malebnou Ondavskou a Laboreckou vrchovinou.

Dle územního a správního členění Slovenské republiky se rozkládají na území okresu Svidník 2 města a 66 obcí. Jeho rozloha činí 550 km² a počet obyvatel je 33 238 dle posledního sčítání obyvatel, domů a bytů z r. 2011.

Po staletí v okresu Svidník žili Slováci, Rusíni, Ukrajinci, ke kterým se později přidali Poláci, Židé z Haliče a Romové. Slovenskou obcí se však stal pouze Stročin a Mestisko. Zbytek okresu měl rusínskou povahu. V dnešní době se však ke slovenské národnosti hlásí většina obyvatel.

Odraz národnostního složení obyvatelstva se projevilo jak v náboženské struktuře, tak i v jeho bohatosti na dřevěnou sakrální architekturu. Obyvatelé byli římskokatolického, řeckokatolického, pravoslavného a zčásti i židovského vyznání. Přítomnost židovské víry dokládá dodnes ještě starý židovský hřbitov v Ladomirové.

V dnešní době, jak je výše uvedené, žije v okrese Svidník celkem 33 238 obyvatel, z toho 11 230 řeckokatolického vyznání, 9 532 římských katolíků, 6 385 obyvatel se hlásí k pravoslavné církvi, 2 080 obyvatel se hlásí k evangelickému vyznání, 398 lidí se hlásí k různým církvím, 894 obyvatel je bez vyznání a u 2 719 obyvatel nebylo zjištěno při sčítání obyvatel jejich vyznání.

Ve městě Svidník a okolních obcích se dochovalo nejvíce národních kulturních památek v podobě dřevěných kostelíků na východním Slovensku a některé z nich jsou dokonce zapsány v Seznamu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO.

4.2 Výskyt a popis zkoumaných dřevěných kostelů

Zkoumané kostely se nacházejí na východním Slovensku ve farnostech Hunkovce, Ladomirová, Krajná Bystrá, Kapišová a Stročín. Územně tyto farnosti spadají, až na farnost Stročín, do okresu Svidník. Výskyt zkoumaných kostelů je zaznamenán v souhrnné mapě (příloha č. III.).

Všech 12 zkoumaných objektů je ve správě řeckokatolické církve, která je vlastníkem pozemků i staveb a souborů staveb na nich stojících.

Řeckokatolická církev v Slovenské republice je registrovanou církví a její právní subjektivitu má „arcibiskupství v Prešově, eparchie v Košicích a v Bratislavě a jednotlivé řeckokatolické farnosti. Podle potřeby ustanovuje biskup i jiné resorty“.³⁵

Zákoník východních katolických církví determinuje pojem farnost v Hlave III. kánon 279 následovně:

*„Farnost' tvorí určité, trvale zriadené spolocenstvo veriacich v eparchii, o ktorých je pastierska starostlivosť zverená farárovi“.*³⁶

4.2.1 Farnost Hunkovce

Obec Bodružal – kostel sv. Mikuláša

V malebném údolí v severní části Nízkých Beskyd leží malá obec Bodružal (příloha IV. mapa 1). Její vznik se váže k letům 1573-1598. V této malé obci o 10 věřících se ukrývá dřevěný řeckokatolický kostelík sv. Mikuláša, který patří k nejstarším a nejlépe dochovaným dřevěným kostelíkům na celém Slovensku (příloha IV. obr. 1). Od roku 1658 zdobí mírný svah nad silnicí. Jako doklad o výstavbě svědčí dva vyryté letopočty nad vstupním portálem.

---

³⁵ Gréckokatolícka cirkev v Slovenskej republike. *Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky* [online]. [cit. 2012-09-11]. Dostupné z: <http://www.culture.gov.sk/vdoc/249/greckokatolícka-cirkev-25.html>

³⁶ Kódex kánonov východných cirkví: Zákoník východních katolických církví. In: 1999. Dostupné z: http://www.culture.gov.sk/extdoc/3029/GKC_CCEO

O první významné opravě vypovídá vyrytý rok 1692 na pravoúhlém portálu. Kostel byl obnoven v polovině 18. století a v roce 1902 prošel generální opravou. Koncem 2. sv. války byl poškozen. Dočkal se však brzy své opravy – v roce 1945. Jako důkaz 2. sv. války bylo dodnes zanecháno poničené místo po zasažení bomby, která jako zázrakem po shození na území areálu kostela nevybuchla. Restaurování nástěnných maleb a ikonostasu proběhlo v roce 1995 a rekonstrukce kostela se uskutečnila v letech 2004-2005.

Objekt postavený na nízké kamenné podezdívce je trojdílný. Jeho kompletní konstrukce je srubová a exteriér kostela je chráněn vertikálně pokrytými deskami, lištami a šindeli. Stavba je zakryta 3 věžemi. Nad babincem je postavená dvojdílná hlavní věž. V její vrchní části se nacházejí tři zavěšené zvony, z nichž jeden pochází z roku 1759. Stupňovité věžičky jsou pyramidálně zastřešeny stříškami. Na jejich vrchole jsou umístěny tradiční cibulky zakončené bohatě zdobenými dvojramennými kříži. Interiér kostela je osvětlen dvojitým oknem v lodi a dvěma okny ve svatyni, které jsou situována na sever a na jih.

Unikátností celého kostela je ikonostas (příloha IV. obr. 2-3) a nástěnné malby. Ikonostas je výjimečný tím, že je jako jediný oboustranně malovaný. Ikonostas pocházející z 18. století překryl malbu na zadní straně původního ikonostasu ze 17. století. Současný čtyřřadý ikonostas je laděný do modré barvy s náznakem mramoru a jeho řezbářské prvky jsou zvýrazněny pozlacením. Vzácná zrestaurovaná nástěnná malba se nachází na severní stěně lodi. Tato jedinečná malba, která vyobrazuje výjevy z Posledního soudu a z Ukřižování Ježíše Krista, pochází z 18. století (příloha IV. obr. 4-5).

Tento dřevěný kostelík svou ojedinělostí si získal přízeň mnoha lidí. Je často navštěvován turisty z mnoha různých krajin. Pro jeho ochranu byl v kostele nainstalován alarm a dýmový hlásič na dálkové ovládání.

Dřevěný trámový plot pokrytý šindelovou stříškou spolu s vstupní brankou tvoří areál kostela. Řeckokatoličtí věřící v Bodružali spadají pod farnost Hunkovce, která je vzdálená 5 km. Na základě výjimečné celosvětové hodnoty dřevěný kostelík sv. Mikuláša byl 7. července 2008 zapsán do Seznamu světového dědictví UNESCO. I když je chrám zapsaný do UNESCA, stále plní svou původní funkci - dodnes se v něm pravidelně konají liturgické obřady.

Obec Hunkovce – kostel Ochrany Presvätej Bohorodičky

V severní části Nízkých Beskyd se nachází v malém údolí obec Hunkovce (příloha IV. mapa 2). První zmínka o založení obce pochází z roku 1548. Díky malému počtu obyvatel stačil v obci dřevěný kostelík zasvěcený Ochrany Presvätej Bohorodičky, postavený koncem 18. století (příloha IV. obr. 6). Je postaven blízko hlavní cesty, na mírném svahu v centru obce, uprostřed hřbitova a je obklopen vysokými listnatými stromy. Z původního dřevěného oplocení se dochovala dodnes pouze dřevěná vstupní branka se šindelovou stříškou. Zajímavostí tohoto kostela je natočení svatyně od lodi směrem na sever, což bylo způsobeno kopírováním terénních podmínek. Tuto zajímavost lze též vysvětlit jako symbolické znázornění naklonění Kristovy hlavy na kříži, které bylo dříve používáno při stavbách velkých středověkých sakrálních staveb.

Dřevěný kostelík byl opraven v roce 1922. Během 2. sv. války v roce 1944 byl však silně poškozen a obec byla z větší části zničená. Další rekonstrukce kostela proběhla v roce 1993 a poslední oprava se uskutečnila v roce 2010.

Kostel stojí na nízké kamenné podezdívce, je typický svou trojdílnou srubovou stavbou se stupňovitým zastřešením s vysokými cibulovitými věžemi a zvláště s výraznou západní věží. Během rozsáhlé obnovy v 90. letech 20. století nahradil šindel plechovou krytinu, která pokrývala střechy kostela. Z uměleckého hlediska upoutá tento kostelík nejvíce svými barokovými cibulovitými věžičkami s barevnými dekoracemi, které ukončují střechy. Bohatě vyzdobené kované kříže na všech věžičkách jsou dokladem výborné kovářské zručnosti.

V roce 1915 byly v kostelíku zavěšeny čtyři zvony a to jeden z roku 1604. Dnes se ve věžích však již nenacházejí žádné zvony.

Jako jediný dřevěný kostelík na východním Slovensku má v interiéru loď trámový strop. Prostory kostelíka jsou prosvětleny okny pouze z jižní a východní strany.

V Hunkovcích byl postaven v roce 1938 nový zděný kostel přímo naproti dřevěnému kostelíku, který byl následně nato opuštěn svými věřícími a zbaven vnitřního zařízení, které převzal zděný kostel. Jelikož ikonostas a oltář se již v chrámě nenacházejí, stal se tak

kostel pro liturgické účely nepoužitelný. Jeho prostory byly využívány jako expozice sakrálního umění. Dnes dřevěný kostelík už slouží jen jako sklad pro náboženské věci.

Obec Miroľa – kostel Ochrany Presvätej Bohorodičky

Obec Miroľa a její vzácný dřevěný kostelík se nachází v severní části Nízkých Beskyd (příloha IV. mapa 3). První zmínka o obci je z roku 1572, kdy patřila makovickému panství. Na začátku 18. století byla Miroľa opuštěná a úplně vylidněná.³⁷ Obyvatelstvo, které se později pomalu a postupně vracelo na území obce, se věnovalo chovu dobytka, rolnictví a práci v lese. Na konci 19. století mnozí obyvatelé kvůli těžkým životním podmínkám byli donuceni k vystěhování. 2. sv. válka přinesla s sebou vážné škody, které utrpěl jak dřevěný kostel, tak i celá obec. Rok po 2. sv. válce byl kostel opraven svými obyvateli. Díky projektu „Obnovme si svoj dom“ byla v letech 2005-2008 uskutečněna komplexní rekonstrukce kostela.

Na základě žádosti místních věřících byl celý areál kostela obohacen o dřevěnou ohradu, která byla postavena dobrovolníkem z nedaleké obce Hunkovce. Pro vstup do komplexu slouží vstupní branka se šindelovou jehlanovou stříškou a trojramenným křížem.

Pravděpodobně v této obci byl postaven již neexistující dřevěný kostelík, který pocházel z konce 17. století. Tento současný kostel byl postaven v roce 1770 a je situován na východní stranu na vyvýšeném a dobře viditelném místě (příloha IV. obr. 7). Je zasvěcen Ochrane Presvätej Bohorodičky.

Trojdílná srubová stavba je postavena na nízké kamenné podezdívce. Její dominantou je výrazná mohutná vstupní věž, v níž jsou zavěšeny 3 zvony, a barokní ukončení jednotlivých střech. Střechy mají pyramidální tvar a jsou zakončeny cibulkami nesoucími ručně kované trojramenné kříže. Z východní, jižní a severní strany jsou okna, která prosvětlují dřevěný kostelík. Solární růže, symbolizující směr světla, se vždy nacházejí uprostřed okna. Před nepříznivými podmínkami chrání celý kostel šindelová a desková krytina.

---

³⁷ DUDÁŠ, Miloš, Ivan GOJDIČ a Margita ŠUKAJLOVÁ. *Drevené kostoly: Kultúrne krásy Slovenska*. 1. vydanie. Bratislava: DAJAMA, 2007, s. 101. ISBN 80-89226-14-0.

Vnitřní zařízení kostela zkrášluje umělecky vyřezávaný ikonostas a volně zavěšené ikony, které jsou bohatstvím východního Slovenska. Ikonostas má čtyři řady ikon a je vyzdoben ikonami pocházejícími z poloviny a z konce 18. století (příloha IV. obr. 8). Ikony v druhé řadě jsou ovlivněny západním uměním, které se projevilo i ve výtvarném zpracování jednotlivých ikon. Novozákonní výjevy znázorněné na ikonách jsou zajímavé tím, že jednotlivé postavy žen a mužů mají místní dobové kroje (příloha IV. obr. 9). Ikona Poslední večeře je jedinečná tím, že na stole před 12 apoštoly jsou vyobrazeny příbory a skleničky (příloha IV. obr. 10).

Další ojedinělostí tohoto dřevěného kostelíka je malé muzeum, které se nachází v předsíni a ukrývá v sobě historické artefakty, např.: lustr na svíčky používaný před zavedení elektriky, hliněné baňky poškozené municí z 2. sv. války, které se nacházely pod kříži na věžičkách kostela nebo soubor liturgických knih s dobovými ručně psanými zápisy jednotlivých jmen dárců a místa, kde byla kniha darována. Další zajímavostí zde dochované nejstarší evangelium z roku 1644 (příloha IV. obr. 11).

V řeckokatolickém kostele Ochrany Presvätej Bohorodičky v Miroľi se dodnes pravidelně slouží liturgické obřady. Tento kostelík spadá pod farnost Hunkovce, která je vzdálená 8 km.

Obec Príkra – kostel sv. archanjela Michala

Jedna z nejmenších obcí na Slovensku, založená mezi lety 1573-1598, leží v severní části Nízkých Beskyd (příloha IV. mapa 4). Obec Príkra, kde je velmi nízký počet obyvatel s trvalým bydlištěm, se pyšní dřevěným kostelíkem postaveným věřícími na severním kopci nad obcí v roce 1777, který byl renovovaný v roce 1902 (příloha IV. obr. 12).

Dřevěný kostelík byl v 30. letech 20. století přesunut z původního místa stavby o několik metrů výše. Během 2. sv. války byl kostel vážně poškozen. V letech 1946-1947 byl svými věřícími a obyvateli obce obnoven. Restaurační interiéru se uskutečnilo v roce 1999 a v letech 2001-2002 proběhlo kompletní restaurování exteriéru. Jeho stavbu však dnes pomalu narušuje datel, který je na Slovensku chráněn (příloha IV. obr. 13). Z důvodu ochrany není možné toto poškozování vyřešit.

Řeckokatolický kostel zasvěcený sv. archanjelovi Michalovi je trojdílná srubová stavba, postavená na zvýšené kamenné podezdívce, která vyrovnává sklon terénu západním směrem. Vstup do kostela tak umožňuje vyšší kamenné schodiště s dřevěným zábradlím. Samostatné vstupní dveře jsou zamřížovány z důvodu nepravidelných liturgických obřadů. Celá stavba je obložena deskami a šindeli, které chrání národní kulturní památku. Celý kostel je prosvětlen z jižní strany dvojitým oknem, nacházejícím se v lodi, a dvěma okny z jižní a východní strany umístěnými ve svatyni. Okna lemují červené rámy. Interiér kostela zabezpečují kovové mříže, které jsou vsazené do jednotlivých oken. Typickými prvky dřevěného kostelíka jsou pyramidální střechy a věže zakončené cibulemi a ozdobnými kovanými kříži. Ve věži jsou zavěšeny tři zvony, jeden z nich dochovaný z roku 1759.

Ikonostas, který odděluje chrámovou loď od svatyně, je dominantou celého kostela (příloha IV. obr. 14). Interiér je však vyzdoben i samostatnými ikonami, které jsou volně zavěšené po stěnách lodě. Baroko- rokokový ikonostas laděný do modré a zelené barvy je zdoben čtyřmi řadami ikon. Jednotlivé ikony pocházejí ze 17. a 18. století. Samostatné ikony jsou orámovány pozlacenými dekoračními prvky. Jejich zajímavostí je vyobrazení dobových regionálních oděvů na některých výjevech ze života Krista a Panny Marie. Dokládají tak duchovní spojitost místních rolníků se životem svatých. Celý ikonostas je zapsaný do seznamu národních kulturních památek.

Zajímavostí tohoto dřevěného kostelíka je, že jeho dochované evangelium se nenachází v kostele, ale je zamčeno na Obecním úřadě.

Od farnosti Hunkovce, do kterého dřevěný kostelík v obci Příkre spadá, je vzdálený 8 km. Celý tento kostel je zapsán v seznamu národních kulturních památek.

4.2.2 Farnost Ladomirová

Obec Krajné Čierno – kostel sv. Bazila Velkého

Obec Krajné Čierno se nachází v severní části Nízkých Beskyd v půvabné boční dolině řeky Ladomirky (příloha IV. mapa 5). První písemná zmínka o obci je z roku 1600, kde se

uvádí, že vznikla kolem roku 1580. Dřevěný kostelík byl postaven svými věřícími v roce 1730 a byl zasvěcen sv. Bazilovi Velkému (příloha IV. obr. 15). Kostel se zachoval do 2. sv. války v původní stavu. Během války však došlo k vážnému poškození.

V roce 1947-1948 prošel chrám zásadní opravou. V roce 2000 byl kvůli stavebně-technickému stavu a hrozbě zániku dřevěného kostelíku zařazen organizací World Monument Fund do seznamu 100 nejohroženějších památek světa. Pomocí finančních prostředků od zahraničních a domácích sponzorů se v letech 2001-2005 podařilo kostelík zachránit.

Objekt je umístěn na kamenné podezdívce a celý areál je obehnan dřevěnou srubovou ohradou se vstupní brankou. Celou srubovou konstrukci kostela chrání před nepříznivými podmínkami dřevěný šindel. Po celém jeho obvodu zdobí okapové ukončení střechy souvislá řada dekorativních vyřezávaných šindelů.

Kostel je trojdílný, částečně se však liší od ostatních kostelíků svou dispozicí. Loď a babinec mají stejnou šířku srubu. Základní trojdílnost je však zachována na základě půdorysů stropů lodi a svatyně, které se od sebe odlišují klenbou a tvarem zřezaného jehlanu. Na klenbě stropu v lodi se nachází červenou barvou namalovaná solární růže, která symbolizuje směr světla (příloha IV. obr. 16). Zajímavostí druhé části kostela lodi je šikmá zeď, která se od podlahy chrámu rozšiřuje.

Chrám sv. Bazila Velkého se svým kuželovým a jehlanovým ukončením střech odlišuje od ostatních dřevěných kostelíků. Kostel má tři věžičky, které se zřetelně zvyšují od východu na západ. Na jejich samém vrcholu jsou umístěny trojramenné kované kříže. Kostel má pouze jeden zvon, který je umístěn v hlavní věži a pochází z roku 1876.

Barokní ikonostast, nacházející se v kostele, je balkánského typu a pochází z 18. století (příloha IV. Obr. 17). Některé ikony a kříže, které jsou volně zavěšeny na stěnách lodi, jsou však datovány už do 17. století. Jedná se o dary věřících nebo o ikony, které byly převzaty z již neexistujících kostelů. Poslední restaurování ikonostasu proběhlo v letech 2000-2005.

Už od roku 1780 řeckokatolíčtí věřící v Krajiném Čiernu spadají pod farnost Lodomirová, která je vzdálená 4 km.

Obec Ladomirová – kostel sv. archanjela Michala

Obec Ladomirová leží v severní části Nízkých Beskyd (příloha IV. mapa 6). Její vznik je datován od roku 1414, kdy byla založena kupním právem. Řeckokatolický dřevěný kostel zasvěcený sv. archanjelovi Michalovi (příloha IV. obr. 18) byl postaven svými věřícími v roce 1742 ve východní části obce na rovném terénu při břehu řeky Ladomirky. Přesné datum vzniku se uchovalo na vstupním portálu kostela, kde je vyryt nápis „Anno Domini 1742 Die Mai“. Dřevěný kostelík v obci Ladomirová byl zařazen v roce 2008 do Seznamu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO.

Koncem 2. sv. války byl kostel s ikonostas a farou silně poškozen. Oprava proběhla v roce 1946. Kostelík v roce 1957 postihlo další vážné poškození, které zapříčinila bouřka. Následující rok 1958 byl opraven a od roku 1968 je vrácen vlastníkovi k jeho využívání. Rekonstrukce hrubé stavby kostela začala v roce 1992 záchrannými pracemi nejvyšší věže chrámu.

Dřevěný kostel je postaven na nízké podezdívce. Celá jeho konstrukce je chráněna šindeli a dřevěnými deskami. Chrám je trojdílný a zvýrazněn stupňovitými stříškami a třemi věžičkami ukončenými barokovými cibulkami, které na sobě nesou 3 dekorativně ručně kované kříže. Světlo do kostela se dostává díky dvěma dvojitým oknům umístěných v severní a jižní části kostela a přes tři malá okénka ve svatyni. Orámování oken je dekorativně vyřezáno a natřeno červenou barvou.

V interiéru kostela je postaven umělecky hodnotný ikonostas, který je zařazen mezi národní kulturní památky Slovenské republiky a pochází z poloviny 18. století (příloha IV. obr. 19). Pozlacený ikonostas má pět řad ikon a je bohatě vyřezávaný. Ikony na něm zavěšené jsou uspořádány podle přísných pravidel. Zajímavostí ikony Poslední večeře, nacházející se v druhé řadě ikonostasu, je, že je na ní vyobrazeno 13 apoštolů. Poslední komplexní restaurování ikonostasu se uskutečnilo v letech 1992-2006.

Po stěnách lodě kostela jsou volně zavěšeny ikony ze 17. a 18. století a procesní kříž. Procesní kříž, který se používá při průvodech kolem kostela, je zajímavý tím, že na jedné straně je vyobrazena matka Ježíše Krista – Panna Maria, která má mečem probodnuté srdce.

Areál kostela je obohacen o hřbitov a zachovanou zvonici, která má tři dochované zvony z roku 1742 a 1927. Tyto tři zvony pravidelně zvoní pomocí ručního potahování lana. Z dřevěné srubové ohrady kolem celého komplexu se dochovala pouze přední část. Vchod do areálu je umožněn vstupní brankou dřevěné konstrukce.

V kostele se konají pravidelné liturgické obřady a jako národní kulturní památka Slovenské republiky a památka UNESCO je velmi často navštěvována turisty. Slouží tak jako doklad historie pro budoucí generace.

Obec Šemetkovce – kostel sv. archanjela Michala

Obec Šemetkovce se rozkládají v hornaté krajině v Nízkých Beskydách (příloha IV. mapa 7). Nejstarší zachovaná písemná zpráva o obci se váže k letem 1553-1572. Dřevěný řeckokatolický kostel byl postaven svými řeckokatolickými věřícími na kopci nad obcí v roce 1752 (příloha IV. obr. 20). Později byl však přemístěn z důvodů špatné půdy na druhý kopec. Kostel je zasvěcen sv. archanjelovi Michalovi, který je patronem většiny východokřesťanských kostelů. V 1968 byl kostel vyhlášen za národní kulturní památku.

Během 2. sv. války při vojenské karpatsko-dukelské operaci byla obec poničená a fara zcela zničená. Následkům neunikl ani dřevěný kostelík, který musel projít už v roce 1945 obnovou. Za jeho obnovou stáli pouze občané obce. V roce 1999 se uskutečnila oprava střechy, výměna podezdívky a zabezpečení statiky. Celkové obnovy střechy a nového opláštění se dočkal kostel v letech v 2001-2002.

Trojdielná srubová stavba je postavena na nízké podezdívce z lámaného kamene. Je charakteristická svou poměrně vysokou a úzkou západní věží. Věžičky kostela se postupně od východu na západ zvyšují. Na jejich samém vrcholu jsou usazeny ozdobné kované dvojramenné kříže. Celý interiér kostela osvětlují červenou barvou orámovaná okna. V lodi jsou umístěna dvě velká okna směřující na sever a jih. Svatyně je skromně prosvětlena malým okénkem z východní strany a jedním větším oknem z jižní strany. Celý exteriér kostela je chráněn šindeli a vertikálně obloženými deskami a lištami.

Na severozápadní straně byla v průběhu 19. století vystavěna na vyvýšené kamenné podezdívce terén kopírující dřevěná zvonice, která je vyhlášená národní kulturní památkou.

Její střecha je pyramidální, zakončená jednoduchým trojramenným křížem. Zvonice je obložená deskami a šindeli. Ve zvonici jsou zavěšeny 3 zvony, které se dodnes používají.

Dřevěný kostelík vzdálený 4 km od farnosti Ladomirová ukrývá barokový ikonostas a ikony z konce 17. a 1. poloviny 18. století (příloha IV. obr. 21). V lodi dominující ikonostas je pětiřadý. Zdobené vyřezávané sloupky od sebe oddělují jednotlivé ikony, které nesou nad sebou tyrkysové destičky se zachovanými nápisy psané cyrilikou. Zajímavostí ikonostasu je, že druhá řada obsahuje pouze 11 ikon z 12 (pro 12. ikonu zde nebylo místo). Další ojedinelostí, kterou v sobě skrývá ikonostas, je, že během noci v roce 1989, kdy se otevřely hranice, byly ukradeny 3 ikony z druhé řady (Seslání Svatého Ducha, Ochrana Přesvaté Bohorodičky a Uvedení Přesvaté Bohorodičky). Od roku 2005 probíhá restaurování ikonostasu.

Jako doklad o historii dřevěného kostela svědčí fragmenty nástěnných kreseb dochovaných na vnitřních stranách kostela, které se budou restaurovat (příloha IV. obr. 22).

4.2.3 Farnost Krajná Bystrá

Obec Korejovce – kostel Ochrany Presvätej Bohorodičky

Obec Korejovce se nachází v malebném údolí Ondavské vrchoviny (příloha IV. mapa 8). Vznikla v 16. století a měla pouze 7 rusínských rolnických usedlostí. 2. sv. válka zanechala v obci viditelné stopy. Korejvoce byly téměř zničeny a značnému poškození se nevyhnul ani řeckokatolický dřevěný kostelík, postavený věřícími v roce 1764. Dřevěný srubový kostelík zasvěcený Ochrane Presvätej Bohorodičky (příloha IV. obr. 23) se nachází na východním strmém svahu s krásným výhledem na celou obec. Tento kostelík patří mezi nejmenší kostely ve Svidnickém okrese. Spadá pod farnost Krajná Bystrá, která je vzdálena od Korojevec 6,5 km.

V roce 1949 byla u dřevěného kostelíka na jihozápadní straně postavena dřevěná zvonice. Samostatná zvonice má tři zvony s reliéfy a nápisy pocházející z roku 1769, 1771 a 1835.

Dřevěný kostel byl v roce 1947 opraven a v roce 2000 byl kostel spolu se zvonící komplexně obnoven. Byla vyměněna krytina, podlaha, deskové obložení a kamenná podezdívka.

Srubová architektura kostelíku je typická trojdílností a umístěním na nízké kamenné podezdívce. Stejná šířka babince a loď však vzbuzuje dojem, že stavba je pouze dvojdílná. Naopak v interiéru je loď a babinec zřetelně oddělený způsobem zastřešení – nad babincem je strop rovný a strop nad lodí má tvar zřezaného jehlanu. V lodi na středním trámu se nachází vyrytý nápis a datum postavení kostela 1764.

Celá stavba je vertikálně obložena deskami s lištami a šindeli, které jsou využity na střechu kostela. Chrám má tři věže, které se od východu zvyšují a jsou ukončeny cibulkami s kovanými trojramennými kříži. Interiér je prosvětlený okny z jižní, východní a severní strany.

Z barokního ikonostasu, který se v kostele původně nacházel, se zachovaly pouze fragmenty. Ikony, které jsou nyní umístěny v chrámu, původně sloužily v zaniklém kostelu v Krajné Bystré. Ikonostas je svým rozmístěním velmi atypický (příloha IV. obr. 24). Přizpůsobuje se menším rozměrům loď a je neúplný – chybí mu jedna hlavní ikona a celá horní řada starozákonních proroků s Kalvárií. První a třetí ikona je díky menšímu prostoru loď umístěna šikmo. Druhá řada, s výjevy z Nového zákona, je rozložena na severní a jižní stěně kostela. Rámy jednotlivých ikon jsou pozlacené a nad postavami jsou zachovány nápisy, které jsou napsané cyrilikou.

Obec Nižný Komárnik – kostel Ochrany Presvätej Bohorodičky

Obec Nižný Komárnik se nachází v severní části Nízkých Beskyd, přesněji v horní části údolí Lodomírky (příloha IV. mapa 9). První písemná zmínka, která se dochovala o obci, je z roku 1618. Dřevěný kostelík Ochrany Presvätej Bohorodičky, postavený místními obyvateli v roce 1938, nahradil dřevěný kostelík (příloha IV. obr. 25), který byl silně poškozen v 1. sv. válce. Starý kostel, pocházející z poloviny 18. století, musel být z havarijních důvodů v 60. letech 20. století odstraněn. Nový kostelík byl jako jediný

z dřevěných kostelíků na východním Slovensku projektován profesionálním architektem ing. Vologymyrem Sičynskij, pocházející z Ukrajiny.

Během 2. sv. války byla celá obec vypálena a kostel jen díky výhodné poloze zůstal stát. Nezůstal však bez poškození. Byl ruskými vojáky používán jako pozorovatelná, dokonce v něm topili okny, dveřmi a vším, co našli. V roce 1946 byl opraven a ikonostas byl dovezen z Trebišova. Větší opravy se kostelík dočkal v polovině 60. let a komplexního restaurování v letech 2003-2004.

Celý areál kostela byl situován na kopci vysoko nad obcí. Ze stavebního hlediska je stavba trojdílná a má čtvercovité půdorysy. Nad babincem, lodí i nad svatyní jsou pyramidálně stoupající klenby, které jsou z venku pokryty šindeli ve tvaru kopule. Celkové ukončení jednotlivých kupolí je zastřešeno plechovými zvonovými věžičkami. Všechny věžičky jsou zakončeny ručně kovanými zdobenými kříži stejného tvaru. Pouze nad lodí je kovaný kříž větší než ostatní. Na krytinu stavby byly použity desky, šindele a plechy. Pro zpestření některých částí kostela byla aplikována modrá, bílá a červená barva.

I když objekt pochází z 20. století, je jako jediný zařazen do seznamu 27 národních památek a má několik zajímavostí. Na celém území Slovenska je jediný bojkovského typu a má téměř dokonalou dřevěnou srubovou kupoli. Charakteristickým znakem stavby je výrazná dominance střední a zároveň centrální věžičky, mimořádně velká okna v přízemí i na poschodí s netypicky zkosenými horními rohy. Velká okna v přízemí tvoří několik čtvercovitých skleněných tabulek modré a bílé barvy, které vykreslují tvar kříže. Jedno okno však po levé straně svatyně tento obrazec neznázorňuje (příloha IV. obr. 26). Je jediným dřevěným kostelem, ve kterém se nachází kúr umožňující přístup pouze pro muže. Je též ojedinělý tím, že má samostatný vchod do malé zákristie na jižní straně oltářní části.

Výzdoba interiéru pochází z období vzniku kostela. Bílo modrý ikonostas (příloha IV. obr. 27), který zdobí tři řady ikon, se honosí bohatě zdobeným a pozlaceným vyřezáváním. Řada ikon proroků je rozdělena a zavěšena po severní a jižní straně kostela nad ikonostasem. Částečné restaurování ikonostasu proběhlo v polovině 90. let. V letech 2002-2005 bylo pomocí patronů a zásluhou celé farnosti uskutečněno celkové restaurování ikonostasu.

Po levé straně kostela je postavená zvonice, která nese pouze jeden zvon, má čtvercový půdorys a je vertikálně pokryta deskami a lištami. Její plechová střecha připomíná tvarem věž kostela. Na samém vrcholu je umístěn trojramenný kříž. Zvonice byla v roce 2003 natřena, ale restaurována nebyla.

V dřevěném řeckokatolickém kostelu Ochrany Presvätej Bohorodičky se dodnes slouží liturgické obřady a je zpravován řeckokatolickou farností v Krajné Bystre.

Obec Vyšný Komárnik – kostel sv. Kozmu a Damiána

Obec Vyšný Komárnik, jako poslední obec na území Slovenska, ležící v severní části Nízkých Beskyd, byla založena v 2. polovině 16. století (příloha IV. mapa 10). Původně v obci existoval kostel zasvěcený sv. Kozmovi a Damiánovi, který byl postaven v 18. století. Pravděpodobně kvůli poničení během 1. sv. války se kostelík dochoval pouze do 20. let 20. století. Dnes na tomto místě stojí druhý dřevěný chrám, který byl vystavěn v roce 1924 (příloha IV. obr. 28). Na památku prvního kostela byl nový kostelík zasvěcen sv. Kozmovi a Damiánovi.

Dřevěný kostel, neobvykle vzdálený od obce, stojí uprostřed louky, která se rozprostírá pod hlavní silnicí. Celý areál kostela je oplocený a nacházejí se tu vysoké stromy a hřbitov. Během 2. sv. války byla obec i kostel částečně zničen. V letech 2004-2010 byl tento chrám postupně restaurovaný. Následujícího roku 2011 byl vysvěcen obnovený kostel, ikonostas i nové lavice.

Srubový objekt, postavený na nízké kamenné podezdívce, je trojdílný. Jeho dominantou je vysoká hlavní věž, členěná do třech poschodí s barokním ukončením. Zbylé dvě nevýrazné věžičky, nacházející se nad svatyní a lodí, mají čtvercový půdorys a jsou pokryty plechovými stříškami s usazenými jednoduchými kovanými trojramennými kříži. V současné době jsou zavěšeny v hlavní věži 4 zvony, které svolávají věřící k modlitbě. Charakterické pro tento kostelík jsou i vysoká okna s půlkruhovým, mnohotabulkovým a barevným zasklením a širokým orámováním.

Ikonostas, který odděluje loď od svatyně, zdobí čtyři řady ikon (příloha IV. obr. 29). Jeho zajímavostí je rozmístění čtvrté řady, která je řešena medailóny vsazenými do

řezbářského zdobeního pleťence. Na celému ikonostasu převládá bílá barva s výrazným zlacením. V roce 2006 byl obnovený, ale doposud není zapsaný v seznamu národních kulturních památek.

Dřevěný kostelík je od své farnosti Krajné Bystré vzdálen 9 km.

4.2.4 Farnost Kapišová

Obec Dobroslava – kostel sv. Paraskevy

V regionu, ve kterém se nachází dřevěný kostelík sv. Paraskevy, se na sklonku 2. sv. války odehrály dlouhodobé a těžké boje mezi Rudou armádou a německými vojsky o Dukelský průsmyk. Dodnes tyto boje připomíná těžká vojenská technika, která se nachází v dolině, která nese pojmenování Údolí smrti. Během těchto bojů nebyl poškození střelami ušetřen ani dřevěný kostelík sv. Paraskevy v Dobroslavě, pocházející z roku 1705. Obec Dobroslava s nízkým počtem obyvatel se rozprostírá v severní části Nízkých Beskyd (příloha IV. mapa 11).

Řeckokatolický kostel sv. Paraskevy (příloha IV. obr. 30) byl restaurovaný v roce 1880 a 1932. V roce 1942 byla celá obec vypálena a dochován byl pouze dřevěný kostelík. V rámci celkové obnovy kostela byla stavba rozšířena o dvě boční místnosti, čímž jeho půdorys napodobuje tvar kříže. Stal se tak jediným kostelem na Slovensku, který má půdorys řeckého kříže. Restaurování exteriéru se realizovalo v letech 2001-2002, kdy bylo po odstranění deskového opláštění v trámech nalezeno mnoho střepin a vojenské munice. Dokladem pro budoucí generace jsou v kostele ponechány stopy po střepinách a střelách (příloha IV. obr. 31).

Kostel stojí na vysoké kamenné podezdívce se schodištěm vedoucím do předsíně. Do kostela se vchází přes původní dřevěný portál, na kterém je zachován nápis letopočet 1705, označující postavení a dokončení kostela. Kostel je srubový a pětidílný, je zde však zachováno klasické rozmístění jednotlivých částí (předsíň, loď a svatyně). Exteriér je bohatě členěný na pyramidálně stoupající střechy kryté šindelem, které znázorňují vnitřní strukturu stavby. Kostel má tři dominantní barokní cibulovité věže a pět kovaných

trojramenných křížů. Objekt má v porovnání s ostatními kostely větší okna a jejich orámování je řezbářsky zdobené a zvýrazněné červenou barvou.

Kostel měl v roce 1915 čtyři zvony o váze 170 kg, 140 kg, 80 kg a 15 kg. V současné době je ve věži pouze jeden zvon dochovaný z roku 1790.

V interiéru se nachází pětiřadý ikonostas z druhé poloviny 18. století (příloha IV. obr. 32). Kostel je nadále doplněn uměleckými a historicky cennými předměty. Byla zde zachována malovaná skříň z roku 1806 a truhla na liturgické roucha ze začátku 19. století.

Dobroslava má 34 obyvatel, z toho 6 řeckokatolických rodin a 11 pravoslavných. Kostel spadá pod farnost Kapišová, která je vzdálená 4 km od kostela. Bohoslužby se zde konají každou třetí neděli. Kostel sv. Paraskevy je součástí východoslovenských dřevěných kostelů, které jsou zapsány do seznamu národních kulturních památek.

4.2.5 Farnost Stročín

Obec Potoky – kostel sv. Paraskevy

První zmínka o obci Potoky ležící v Nízkých Beskydech (příloha IV. mapa 12) se dochovala z roku 1551. Místní obyvatelé obce v roce 1773 postavili na mírném kopci nad potokem dřevěný kostelík, který zasvětili sv. Paraskevy (příloha IV. obr. 33). Obec utrpěla silné poškození začátkem 2. sv. války, kdy byla obsazena ruskými vojáky. Během 2. sv. války byl ušetřen vážného poškození pouze dřevěný kostelík. Kostel sv. Paraskevy se dočkal své opravy až v letech 1956-1957.

Ze stavebního hlediska je stavba trojdílná a třívěžová. Charakteristikou a zároveň dominantou stavby je vysoká hlavní věž. Postupně zvyšující se věžičky mají stejný tvar. Bohatě zdobený kovaný dvouramenný kříž zkrášluje jednotlivá ukončení věží nad babincem a lodí. Nad svatyní se však nachází pouze jednoramenný kovaný kříž. Celou konstrukci kostela, postavenou na nízké kamenné podezdívce, tvoří srub, který je pokrytý šindeli a deskami. Malá okna svatyně a lodě skromně osvětlují interiér chrámu.

Interiér kostela zdobí pětiřadý ikonostas (příloha IV. obr. 34), pocházející z poloviny 18. století, a zachované fragmenty a malby. Na stěnách předsíně jsou dochovány pouze malé fragmenty, naopak v lodi se dodnes vyskytují malby znázorňující osoby a rostlinné ornamenty. Obvod svatyně v dolní části stěn je zkrášlen drapériemi.

Tradičně vyřezávaný ikonostas je ojedinělý svými nízkými předěly mezi řadami, jednou replikou ikony Krista Velkokněze, chybějící čtvrtou řadou a ukončením celého ikonostasu. Celý ikonostas zdobí pozlacené vyřezávané rostlinné ornamenty a zelené mramorování. V roce 2000 byl celý ikonostas převezen do restaurátorského ateliéru. Jeho restaurování bylo ukončeno v roce 2007 a byl zapsán do seznamu národních kulturních památek.

Na severozápadní straně stojí díky místním obyvatelům dřevěná zvonice, která je národní kulturní památkou. Mohutná stavba, stojící na nízké podezdívce, je zakončena pyramidální stříškou. Na jejím samém konci je umístěný jednoduchý, ručně kovaný jednoramenný kříž. V samostatné zvonici byly dochovány 3 zvony, které svolávají věřící k modlitbě nebo naznačují nějakou událost. Proti nepříznivým povětrnostním podmínkám je celá zvonice chráněna šindeli.

Areál kostela spolu se zvonicí je jako jediný ohrazen nízkou kamennou zídou se šindelovými stříškami. Samostatný vstup do areálu umožňuje vstupní branka, postavená z lámaného kamene, nesoucí dřevěnou stříšku.

Dřevěný řeckokatolický kostel patří pod farnost Stročín, která je vzdálená 6 km.

4.3 Faktory působící na památky a stav kostelíků

Posoudit objektivně stav jednotlivých památek je velmi obtížné. Stav památek a jejich hodnota jsou závislé na úrovni společnosti země, ve které se nachází. Velmi často je stav památek ovlivněn historickými faktory a do úrovně péče zasahuje i tradice a způsob života tamních obyvatel.

Na každou památku negativně působí kromě času a způsobu užívání dané stavby mnoho dalších faktorů. Mezi hlavní negativní vlivy působící na dané zkoumané památky lze zařadit primárně:

- klimatické změny – dřevu jako stavebnímu materiálu i při dobrém povrchovém ošetření škodí velké teplotní výkyvy a změny vlhkosti;
- biologické faktory – mezi tyto faktory řadíme hlavně houby, plísně, lišejníky, červotoče a také lesní živočichy (u sledovaných kostelíků je významným škůdcem datel, který je zákonem chráněný, a vlastník se tímto nemůže proti škůdcům bránit);
- přírodní katastrofy – povodně, požáry popřípadě zemětřesení.

Sekundárním negativním působením je nevhodné používání stavby a také negativní dopady cestovního ruchu a zhoršujícího se životního prostředí.

Jak již bylo uvedeno pro dřevěné kostelíky jsou velkou hrozbou požáry a údery blesků, proto jsou jednotlivé chrámy vybaveny protipožární ochranou a někde (např. v Ladomirové a v Bodružali) i hlásičem požáru. V současné době mohou překvapit i neočekávané situace, jako např. v Hunkovcích, kdy nedopalek od cigarety způsobil požár a následně znehodnocení místního kostelíku, který byl již opraven.

Pro předcházení těchto rizik jsou v objektech pravidelně vykonávány revize hromosvodů, elektrického zařízení a ostatních rozvodů.

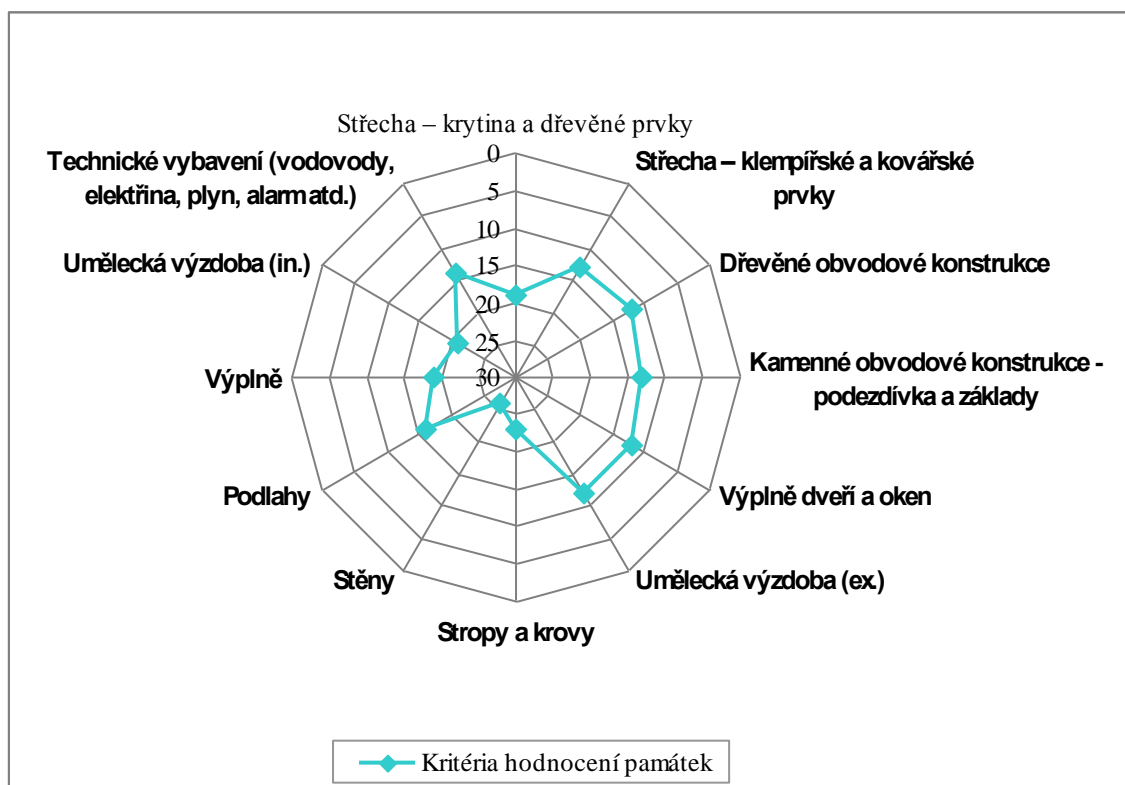
K objektivizaci posouzení stavu jednotlivých kostelů a možnosti porovnání a zhodnocení péče o ně byla vytvořena tabulka, která obsahuje základní hodnocená kritéria u každé památky a hodnotící škálu, která vyjadřuje stupeň poškození nebo opotřebení každé památky (příloha V. tabulka 1a-1b). Tabulka byla aplikována na každou z hodnocených památek. Hodnocení probíhalo metodou rozhovoru s vlastníkem památky a subjektivním hodnocením v místě každé památky. Hodnocena byla jednotlivá kritéria v exteriéru a interiéru památky. Dle zaznamenání stavu jednotlivých památek pak ve finální sumarizaci dat vyplynulo, zda je památka ve stavu vhodném k užívání nebo zda se jedná o stavbu v havarijním stavu. Tato metoda umožňuje v grafickém znázornění zhodnotit nejvíce ohrožené součásti památek, do kterých bude nutné v nejbližší době investovat.

Tabulka s hodnocením každé zkoumané památky je v příloze V. tabulka 2a-13b. Ze souhrnu vyplývá, že žádná z památek není ve špatném stavu. Z průzkumu vyplynulo, že

vlastník plní své povinnosti uložené zákonem č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu a o památky pečuje vhodným způsobem a ty jsou na takové úrovni, že je možné je používat a nedochází k degradaci hmoty a tím k znehodnocení kulturního dědictví.

Ze souhrnného grafu a tabulky v příloze VI. tabulka 1a-1b podkladových dat porovnávajících výsledky hodnocení ve všech kostelících je patrné, že nejvyšší počet bodů má, a tedy v nejhorším stavu jsou, interiéry kostelíků. Konkrétně se jedná o vnitřní stěny, stropy a krovy kostelíků. Oproti tomu ve velmi dobrém stavu jsou u všech zkoumaných objektů obvodové vnější konstrukce, výplně dveří a oken, technické vybavení a klempířské prvky na střechách včetně dřevěné krytiny.

Graf 1 Souhrnné znázornění hodnocených kritérií památek

Zdroj: Vlastní zpracování

Další použitou metodou zkoumání a zhodnocení stavu památek byl rozhovor s vlastníkem. Jak uvedl farář Mgr. Martin Kostilník, 11 památek je aktivně používáno k bohoslužbám a 1 slouží pouze jako památka muzejního charakteru. O všechny památky pravidelně

pečují věřící, stejně tak i o okolí kostela. Tento faktor péče o památky úzce souvisí s vysokým počtem věřících na Slovensku a také s tradicí péče o kulturní dědictví.

4.4 Ekonomická analýza

Pojem analýza neboli rozbor chápeme jako určitou metodu zkoumání jednotlivých součástí, složek nebo vlastností určitého předmětu zkoumání. Pro účely ekonomické analýzy je vhodné určité vlastnosti daného předmětu zkoumání kvantifikovat a nejlépe v peněžních jednotkách. Neboli jak řekl Galileo Galilei – *Změřit vše, co se změřit dá, udělat měřitelným, co se změřit nedá*. Vzhledem ke zkoumanému předmětu a sledování ekonomických vlivů v oblasti financování kulturních památek a cestovního ruchu bylo nutné určité skutečnosti učinit měřitelnými alespoň podle slovní škály.

V ekonomické analýze je vždy důležitá hodnota zkoumaného předmětu. Hodnotu zkoumaných památek je velmi obtížné určit a žádný ze zkoumaných zdrojů se tím ani nezabýval. Pro tento výchozí předpoklad byla vyhotovena hodnotící škála a z výsledků hodnocení vyplynul aktuální fyzický stav zkoumaných památek. Tato metoda může při pravidelném periodickém opakování umožnit kvalitní a měřitelný sběr dat v čase a následně může sloužit k určení součástí památek ohrožujících celkový stav budov a celků.

Jak již bylo řečeno, nelze číselně vyjádřit hodnotu zkoumaných budov, ale z metodiky hodnocení fyzického stavu vyplynulo, že stav kostelíků je povětšinou velmi dobrý a všechny zkoumané kostelíky jsou schopny provozu a užívání.

Dále je pro účely ekonomické analýzy nutné zkoumat toky peněz. V následující podkapitole je pojednáno o zdrojích financování kostelíků a programech, které přinesly a v budoucnu budou přinášet finanční prostředky na opravy a obnovu kostelíků. Finanční údaje byly shromážděny pomocí terénního výzkumu a z informačních zdrojů dostupných na Ministerstvu kultúry SR.

A nakonec se práce zabývá organizováním a plánováním regionální politiky a vlivem cestovního ruchu na objem finančních prostředků a možnostmi zvýšení finančních příjmů z cestovního ruchu prostřednictvím zvýšení návštěvnosti. Jak je z výzkumu a ze zjištěných

faktů patrné, daný region nevyužívá plně svého potenciálu, který může návštěvníkům nabídnout. Oblast cestovního ruchu, návštěvnosti a finančních příjmů v daném regionu bohužel neposkytuje kvalitní statistické údaje umožňující hlubší ekonomickou analýzu.

4.4.1 Zdroje financování a financování ve farnostech

V příloze VII. tabulka 1-7 je souhrnný přehled zdrojů financování jednotlivých kostelů v letech 2006 až 2011. Šetření prokázalo, že vlastníci chrámů používají k financování údržby a oprav objektů kromě vlastních zdrojů převážně finanční prostředky poskytované ve formě dotací a grantů Ministerstvem kultury SR. Menší část finančních příspěvků získávají ze zahraničních grantů, od dárců nebo sponzorů. Poměr vynaložených finančních prostředků pro ilustraci ukazuje souhrnná tabulka (příloha VII. tabulka 1) a graf (příloha VII. graf 1) vynaložených finančních prostředků a jejich zdrojů v letech 2006–2011.

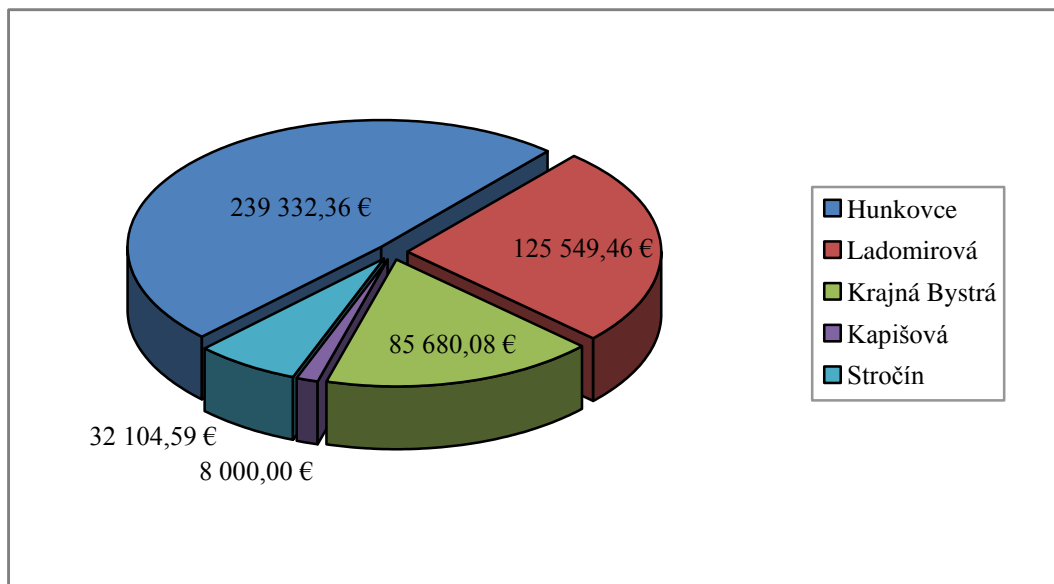
Z grafu 1 uvedeném v příloze VII. vyplývá, že na financování údržby a oprav kostelů se ve větší míře podílejí cizí zdroje. Je vcelku obtížné zvýšit úroveň vlastních zdrojů, protože se skládají převážně z příspěvků věřících a dobrovolných darů. V oblasti financování údržby a obnovy z vlastních zdrojů je do budoucna možné iniciovat vyšší aktivitu samotných věřících. Nabízí se zde možnost větší spolupráce s občanskou společností a zahájení projektů, při kterých se budou dobrovolníci podílet na samotných pracích bez nároku na honorář.

Využívání finančních prostředků z cizích zdrojů lze zlepšit v několika oblastech. A to především ve využívání dotací z EU, plánování regionální politiky a v neposlední řadě ve využívání finančních prostředků plynoucích z cestovního ruchu.

Při celkovém pohledu na financování v jednotlivých farnostech, bez zohlednění zdroje financování, je patrné, že farností, kde bylo v letech 2006 až 2011 investováno nejvíce, je farnost Hunkovce s celkovými investicemi ve výši **239 332,36 eur**. Pod tuto farnost spadá nejvíce ze zkoumaných kostelů, celkem 4, z toho jeden je v UNESCO. Kostelem, do kterého ve zkoumaných letech bylo investováno nejvíce, je kostel Miroľa, spadající pod správu farnosti Hunkovce, s celkovou investicí 120 498,63 eur. Z grafu porovnávacího

výši investic do každého kostelíku je patrné, že v první pěti jsou s nejvyššími investicemi kostely nacházející se právě ve správě farnosti Hunkovce (příloha IX.).

Graf 2 Vynaložené finance v letech 2006-2011 souhrn za farnosti

Zdroj: Vlastní zpracování

4.4.2 Prostředky z EU a regionální politika

Při plánování regionální politiky a jejím rozvoji obce v okrese Svidník úzce spolupracují s RRA Svidník (Regionální Rozvojová Agentura). RRA Svidník vznikla za účelem podpory obcí a podnikatelských subjektů v sociálně-ekonomické oblasti na základě usnesení vlády SR č. 691 ze dne 19. září 1995.

Její poslání je přispět k hospodářskému a sociálnímu rozvoji v regionu a k podpoře malého a středního podnikání. Agentura je pomocným orgánem regionální politiky v oblasti žádostí o dotace z EU. Nezanedbatelná je také její reklamní, propagační a publikační činnost v oblasti cestovního ruchu a propagaci okresu Svidník a jeho památek na národním i mezinárodním trhu. Agentura propaguje region a jeho zajímavosti na národních i mezinárodních veletrzích cestovního ruchu a RRA Svidník je také součástí sítě mezinárodních rozvojových agentur.

RRA Svidník aktivně napomáhá k propagaci dřevěných kostelíků a ke zvýšení jejich návštěvnosti. Na svých webových stránkách propaguje pamětihodnosti kraje a zasloužila se o výzkumnou a publikační činnost v oblasti unikátních dřevěných kostelíků.

RRA Svidník může napomáhat subjektům žádajícím o dotace z EU. Je pomocným orgánem při zpracovávání žádostí.

Finanční prostředky z EU jsou vynakládány nejen na údržbu a obnovu kulturních památek, ale také mají sloužit k podpoření cestovního ruchu dané oblasti. Rozvinutý cestovní ruch je fenoménem, který zprostředkovává poznání a zážitky svým účastníkům a samozřejmě kladně působí v oblasti příjmů a zvýšení zaměstnanosti v místech výskytu kulturních památek.

Problematika cestovního ruchu

Cestovní ruch a jeho efekty na zvýšení příjmů v oblastech výskytu památek se prolínají do několika sfér života. Plynou z něho příjmy pro vlastníky kulturních památek a dále pak se zvyšují příjmy v oblasti pohostinství, hotelnictví a dalších služeb.

Na Slovensku byl také vládou zamýšleným efektem pro zvýšení cestovního ruchu zavedení společné měny euro. Společná evropská měna euro přispívá ve většině zemí ke zvýšení obratu služeb a podpoře volného pohybu návštěvníků. Tento efekt však nenastal a nebyl prokázán na Slovensku, protože sousední státy Slovenska, kromě Rakouska, nemají doposud zavedenou společnou měnu euro.

Důležitými faktory, které ovlivňují návštěvnost dřevěných kostelíků na východním Slovensku, jsou zejména lokalita jednotlivých kostelů, propagace a informovanost o nich a samotný účel návštěvy daný existencí jejich vyjímečnosti. Ojedinelé dřevěné kostelíky lákají své návštěvníky hlavně z důvodu liturgických a zároveň si návštěvníci rozšiřují své osobní poznatky. V případě kostelů v Ladomirové a v Bodružali je dalším důvodem fakt, že jsou to památky zařazené do Seznamu UNESCO jako objekty s hodnotou světového kulturního dědictví.

Dostupnost lokality se stává důležitým faktorem ovlivňujícím návštěvnost jednotlivých kulturních památek. Průzkum provedený Ministerstvem kultury SR ukázal několik faktů ovlivňujících návštěvnost kostelíků, a to zejména:

- **Nedostatečné nebo nevyhovující turistické značení**
- **Špatná infrastruktura a dostupnost památek včetně parkovacích míst**

Přístup do všech lokalit je umožněn veřejným dopravním prostředkem – autobusem. Pravidelné spoje tak nabízejí jedinečnou možnost pro turisty, jak navštívit národní kulturní památky. Limitujícím faktorem se nicméně stává jejich omezená dostupnost, která je ovlivněna lokalitou obce a počtem místních obyvatel.

- **Absence služeb cestovního ruchu - ubytování, další volnočasové aktivity, cyklostezky a turistické trasy**

K dispozici zde nejsou žádné označené a upravené cyklostezky nebo turistické trasy. Cyklisté a pěší turisté proto využívají běžné silniční komunikace. Velkou hrozbou pro tyto návštěvníky se stává mezinárodní tranzitní komunikace, vedoucí přes Ladomirovou, Hunkovce, Nižný Komárnik a Vyšný Komárnik.

- **Nedostatečná průvodcovská činnost**

Samotný vstup do všech dřevěných kostelíků je zpoplatněný a možný pouze v doprovodu osoby, která je pověřená a zodpovědná za zpřístupnění chrámu. Tato osoba ve většině případů poskytuje výklad o daném objektu a vysvětluje jejich jednotlivé souvislosti. Kromě vykonávání svaté liturgie nebo slavnostních obřadů, není návštěvní doba nijak omezena. Při všech dřevěných chrámech jsou umístěné tabule s informacemi o možnostech kontaktování daného průvodce. Často se však stává, že pokud návštěvníci lokality najdou kostel uzavřený, uskuteční pouze samostatnou exteriérovou prohlídku a odcházejí. Možnost zavolání pověřené osoby tedy nevyužívají.

- **Informovanost a samostatná prezentace dřevěných kostelíků**

Uskutečněný výzkum ukázal dostatečné zabezpečení informací o dřevěných kostelících na východním Slovensku. Veškeré kostely jsou díky Programu cezhraničnej spolupráce Poľská republika - Slovenská republika 2007–2013 vybaveny elektronickými audio průvodci v 10 jazycích a turistickými propagačními materiály. Informace o jednotlivých objektech jsou veřejnosti poskytovány také na internetových stránkách a na informačních tabulích umístěných v blízkosti chrámů. Slovenský trh nabízí širokou škálu knižních publikací, ovšem jen s celoplošným náhledem na celou problematiku. Prostředky masové komunikace věnují svou pozornost dřevěným kostelíkům pouze nahodile, což je vzhledem k tomu, co by si tyto vzácné historické a kulturní památky zaslouhovaly, málo.

- **Další podpora cestovního ruchu – „geocaching“**

Mezinárodní koordinovaná hra „geocaching“, která se stala v současné době neobvyklou a velmi zajímavou motivací všech turistů, vyvolala zájem o vybrané lokality a tím přispěla k nárůstu návštěvníků.

Projekty a programy EU

Samostatnou prezentaci a zviditelnění kostelů zabezpečují vlastníci ve spolupráci se sponzory, agenturou RRA Svidník a s místní samosprávou. K vyřešení některých nedostatků v oblasti prezentace dřevěných chrámů na mezinárodní dřevěné cestě však přispěl Program cezhraničnej spolupráce Poľská republika - Slovenská republika 2007-2013, financovaný z velké části EU.

Výška vlastních finančních zdrojů je ovlivněna počtem obyvatel žijících v obcích, kde se chrámy nacházejí. Mezi další vlivy lze zařadit též atraktivitu a lokalitu kostela.

Program cezhraničnej spolupráce Poľská republika - Slovenská republika 2007-2013

Pomocí Programu cezhraničnej spolupráce Poľská republika - Slovenská republika 2007–2013 jsou uskutečňovány projekty, které napomáhají k zachování kulturního dědictví a prezentaci dřevěných sakrálních památek.

Řeckokatolické arcibiskupství Prešov se stalo iniciátorem projektu Záchrana dřevěných chrámů na mezinárodní dřevěné cestě a mikroprojektu Presentace dřevěných chrámů na mezinárodní dřevěné cestě.

Záchrana dřevěných chrámů na mezinárodní dřevěné cestě

V rámci Programu cezhraničnej spolupráce Poľská republika - Slovenská republika 2007–2013 byl v březnu 2010 zahájen projekt v oblasti ochrany kulturního a přírodního dědictví „Záchrana dřevěných chrámů na mezinárodní dřevěné cestě“. Ukončen byl v únoru 2012.

„Cílem projektu, jehož vedoucím partnerem je Řeckokatolické arcibiskupství Prešov, je záchrana kulturních památek v slovensko-polském regionu, přičemž je hlavní pozornost upřena na dřevěné sakrální památky. Projekt má charakter úvodní etapy širšího řešení záchrany sakrálních staveb v příhraniční oblasti.“³⁸

Do projektu je zapojeno 16 partnerů, mezi něž je zařazena i farnost Hunkovce a Kapišová.

„Hlavním cílem projektu je zintenzivnění slovensko-polské partnerské spolupráce církevních subjektů za účelem zachování a propagace kulturního dědictví v polsko-slovenském příhraničí.

Specifické cíle projektu:

1. zachování regionálního kulturního dědictví v pohraničí prostřednictvím zlepšení technického stavu a zabezpečení dřevěných sakrálních památek,

---

³⁸ O projekte. *Záchrana drevených chrámov* [online]. 2010-2012 [cit. 2012-09-08]. Dostupné z: http://zdch.grkatpo.sk/?o_projekte

2. zatražtívnění a vytvoření podmínek pro zpřístupnění dřevěných sakrálních památek široké mezinárodní veřejnosti,
3. zvýšení kulturně-historického povědomí veřejnosti o dřevěných sakrálních památkách v slovensko-polském pohraničí využitím informačních technologií,
4. propagace dřevěných sakrálních památek v příhraničním regione.³⁹

Projekt zahrnoval 8 polských a 6 slovenských kostelů, které svým stavem nejvíce vyžadovaly renovaci a restaurování. Požadavky jednotlivých chrámů na restaurování nebo renovaci se týkaly oprav opláštění, střech, interiéru a samotného ikonostasu.

Vybrané kostely díky tomuto projektu byly vybaveny bezpečnostním systémem proti vykradení, samostatnými publikacemi charakterizujícími jednotlivé kostelíky a turistickými známkami. Instalovány byly audio průvodci v 10 jazycích a byly vytvořeny webové portály spolu s 3D virtuální prohlídkou.

„Celkové náklady projektu Záchrana dřevěných chrámů na mezinárodní dřevěné cestě se vyšplhaly do výše 526 397, 70 eur. Byl spolufinancovaný EU z prostředků Evropského fondu regionálního rozvoje, jehož finanční příspěvek činil 428 120,33 eur. Projekt byl podpořen i národním finančním příspěvkem o výšce 98 277,37 eur.“⁴⁰

Partnerem projektu byla řeckokatolická církev, farnost Hunkovce, která byla financována částkou 42 997,15 eur z ERDF.⁴¹ Aktivitou farnosti Hunkovce se stala oprava chrámu v Hunkovcích, instalace bezpečnostního systému v kostele v Bodružali a Příkre a instalace audio průvodce v kostele v Bodružali, Příkre a v Mirolí.

---

³⁹ Cieľ projektu. *Záchrana drevených chrámov* [online]. 2010-2012 [cit. 2012-09-08]. Dostupné z: http://zdch.grkatpo.sk/?ciele_projektu

⁴⁰ Záchrana drevených chrámov na medzinárodnej drevenej ceste. *Gréckokatolícke arcibiskupstvo Prešov* [online]. 2010-2011 [cit. 2012-09-08]. Dostupné z: http://www.grkatpo.sk/?PLSK_zach

⁴¹ Gréckokatolícke arcibiskupstvo Prešov. *Programu cezhraničnej spolupráce Poľská republika – Slovenská republika 2007-2013* [online]. 2009-2012 [cit. 2012-09-08]. Dostupné z: <http://sk.plsk.eu/index/?id=443cb001c138b2561a0d90720d6ce111>

Dalším partnerem projektu se stala i řeckokatolická církev, farnost Kapišová, která poskytla svůj finanční příspěvek z ERDF 3 677,06 eur na instalaci audio průvodce a bezpečnostního systému a v kostele v Dobroslavě.⁴²

Prezentace dřevěných chrámů na mezinárodní dřevěné cestě

V rámci prioritní osy III, která se týká podpory místních iniciativ v Programu cezhraničnej spolupráce Poľská republika - Slovenská republika 2007–2013, byl zahájen v březnu 2010 mikroprojekt „Prezentace dřevěných chrámů na mezinárodní dřevěné cestě“. V únoru 2011 byl tento projekt ukončen.

Projekt usiloval o vyřešení nedostatků v oblasti turistických propagačních materiálů a elektronických audio průvodců v 10 jazycích instalovaných v samostatných objektech, které měly přispět ke zlepšení dostupnosti informací o historii a současnosti vzácných dřevěných kostelíků na východním Slovensku.

Tento projekt přímo navazoval na již realizovaný projekt, který měl za cíl záchranu dřevěných chrámů na mezinárodní dřevěné cestě.

Souhrnem těchto projektů se posílila konkurenceschopnost a udržitelný rozvoj polského a slovenského regionu. Pro veškeré návštěvníky a subjekty působící v cestovním ruchu přinesly tyto projekty propagační produkty, které umožňují poznat dřevěnou sakrální architekturu a dokonce i kulturu obou krajin.

„Hlavním cílem daného projektu je posílení přímých kontaktů mezi polskými a slovenskými komunitami v přeshraniční oblasti Polsko - Slovenská republika.

Jednotlivé specifické cíle jsou:

1. zkvalitnění poskytovaných informací o historickém dědictví, konkrétně o dřevěných sakrálních památkách, v příhraničním regionu,

---

⁴² I. výzva os II.: Gréckokat. arcibiskupstvo Prešov. *Prešovský samosprávny kraj* [online]. 07.11.2011 [cit. 2012-09-08]. Dostupné z: <http://www.po-kraj.sk/sk/samosprava/projekty/cezhranicne-programy/polsko-slovensko/projekty-ziadatelov/vyzva01-os02/podpora-2/>

2. zachování kulturních památek prostřednictvím šíření povědomí o nich,
3. posílení přímých kontaktů mezi polskými a slovenskými komunitami organizováním společných kulturních sešlostí v podobě koncertu sakrálních zpěvů.⁴³

„Na náklady „Prezentace dřevěných chrámů na mezinárodní dřevěné cestě“ bylo vyhrazeno 46 946,46 eur. Daný projekt byl podpořen z malé části z vlastních prostředků o výšce 2 347,33 eur. Na financování projektu se spolupodílela EU, která poskytla finanční příspěvek 37 909,26 eur z prostředků Evropského fondu regionálního rozvoje. Na podporu uskutečnění projektu byl určen i národní finanční příspěvek v hodnotě 6 689,87 eur.“⁴⁴

---

⁴³ Prezentácia drevených chrámov na medzinárodnej dreveneí ceste. *Gréckokatolícke arcibiskupstvo Prešov* [online]. 2010-2011 [cit. 2012-09-08]. Dostupné z: http://www.grkatpo.sk/?plsk_prez

⁴⁴ Prezentácia drevených chrámov na medzinárodnej dreveneí ceste. *Gréckokatolícke arcibiskupstvo Prešov* [online]. 2010-2011 [cit. 2012-09-08]. Dostupné z: http://www.grkatpo.sk/?plsk_prez

5 Zhodnocení výsledků a doporučení

Ve dvanácti dřevěných kostelíčkách nacházejících se ve Svidnickém okrese na východním Slovensku je kromě Hunkovec zachováno původní využití a to především k liturgickým a náboženským účelům. Všechny zkoumané objekty však umožňují přístup turistům a všem individuálním zájemcům o rozšíření svých poznatků o kulturní hodnoty.

Pro zlepšení ochrany a uchování vzácných kulturních památkových hodnot by měly být veškerým vlastníkům objektů poskytnuty „ucelené přehledy legislativních úprav mapující všechny sektory a odvětví, které se nějakým způsobem přímo nebo i nepřímo dotýkají objektů a ploch s ochranným režimem z důvodu ochrany památkových hodnot a které mohou mít dopad na procesy ochrany objektů nebo na aktivity realizované v jejich ochranném pásmu“.⁴⁵

Dále by mělo být prováděno periodické hodnocení fyzického stavu každé památky tak, aby údaje byly porovnatelné s minulými sledovanými obdobími. Tato metoda by umožnila lepší plánování finančních prostředků určených na obnovu památek.

Financování a podmínky získávání finančních prostředků zabezpečuje a na svých webových stránkách uvádí Památkový úrad SR a Ministerstvo kultúry SR. Průzkum však poukázal na skutečnost, že dokumenty upravující ochranu kostelíků, které jsou zapsány do Seznamu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO nejsou dostačující. Dokumenty jsou dostupné pouze na oficiálních stránkách Výboru pro světové kulturní dědictví a to v jiných jazycích než ve slovenském. Proto by bylo vhodné vypracovat a zabezpečit zveřejnění kompletních dokumentů, které jednotlivé dřevěné kostelíky světového kulturního dědictví upravovaly ve slovenském jazyce.

Dále by bylo prospěšné prohloubit spolupráci s Regionální rozvojovou agentura RRA Svidník a být aktivnějšími při získávání dotací z EU.

---

⁴⁵ Drevené chrámy v slovenskej časti karpatského oblúka: Manažment plán súboru pamiatok. In: *Drevené chrámy v slovenskej časti karpatského oblúka* [online]. december 2011 [cit. 2012-11-02]. Dostupné z: http://www.pamiatky.sk/Content/Data/File/unesco/Manazment_Plan_vystup_final.pdf

Pro zachování kulturních hodnot Slovenské republiky se subjektům poskytujícím finanční příspěvky doporučuje zintenzivnit spolupráci s jednotlivými vlastníky objektů a tím přispět k rozvoji a podpoře údržby a ochrany dřevěných kostelíků. Zároveň se doporučuje podpořit společné zahraniční projekty, které by umožnily zkvalitnění a rozšíření turistických propagačních materiálů jednotlivých dřevěných chrámů spolu s jejich lokalitami a tím přispěly k zvýšení celkové návštěvnosti. Dále je vhodné zabezpečit pomoc menším obcím v oblasti podpory a přístupu k finančním dotacím a grantům, např. zapojit se do různých projektů, které by vedly k jejich zviditelnění.

Pro lepší dostupnost lokality dřevěných kostelíků by mělo Ministerstvo kultúry SR spolupracovat s Ministerstvom dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja SR. Mělo by vypracovat „jednotné koncepcie směrového označení přístupu k objektům kulturního a přírodního dědictví na všech kategoriích cestních a rychlostních komunikací, a to se zřetelným uplatněním mezinárodního loga světového kulturního dědictví UNESCO. Následně po schválení jednotné koncepce doplnit označení přístupnosti k objektům dřevěných chrámů na všech hlavních tranzitních dopravních tepnách spolu s rychlostními komunikacemi“.⁴⁶

Ke zvýšení návštěvnosti by mohla přispět upravená a označená síť turistických chodníků a cyklostezek. V okolí národních kulturních památek by podle místních možností mohly být využity staré, nepoužívané, a nebo opuštěné lesní a polní cesty. Následujícím krokem, který by dopomohl ke zviditelnění slovenských sakrálních skvostů, by bylo vydání informačního a zároveň propagačního materiálu obohacené o přehledné mapy zobrazující všechny turistické chodníky a cyklostezky, které by vedly ke dřevěným kostelíkům. K této příležitosti by bylo vhodné distribuovat veškeré tyto prospekty a mapy do místních informačních center, hotelů, ubytoven a do veškerých míst, která jsou hojně navštěvována turisty.

Dalším důležitým prvkem, který by ovlivnil a vylepšil dostupnost k samostatným objektům, by mohla být lepší informovanost návštěvníků o dopravním spojení veřejnou dopravou a celkové posílení těchto spojů. Ke zlepšení dopravního spojení by mohly přispět

---

⁴⁶ Drevené chrámy v slovenskej časti karpatského oblúka: Manažment plán súboru pamiatok. In: *Drevené chrámy v slovenskej časti karpatského oblúka* [online]. december 2011 [cit. 2012-11-02]. Dostupné z: http://www.pamiatky.sk/Content/Data/File/unesco/Manazment_Plan_vystup_final.pdf

výrazněji umístěné informace o samostatné dopravě, které se nacházejí v prostorách nádraží, u jednotlivých zastávek, v informačních centrech nebo v informačních propagačních materiálech.

Aby návštěvníci lokality kostela, kteří nevyužijí možnosti zavolání pověřené osoby, neodcházeli bez jedinečného zážitku, kterou dřevěný kostelík v sobě ukrývá, bylo by proto výhodnější stanovit otevírací dobu, při které by byla pověřená osoba vždy přítomná. Otevírací doba by byla uveřejněná ve všech informačních propagačních prospektech, v informačních materiálech (internet), na veškerých informačních tabulích umístěných v blízkosti kostela, v informačních centrech a ve všech místech navštěvovaných turisty daného Svidnického okresu.

6 Závěr

Kulturní památky jsou nositeli výjimečných hodnot, a proto jsou chráněny zákonem. Zkoumané kostelíky jsou navíc výjimečné i tím, že na jednom území spojovaly obyvatele různých národností a různého vyznání, a také tím, že jsou nositeli unikátních a dávno zapomenutých dovedností předků. Je úctyhodné, že péče o památky a starost o ně je samozřejmou součástí obyvatel a farníků na Slovensku, a tento fakt je patrný z dobrého stavu všech zkoumaných památek.

Hlavním cílem této práce bylo zmapovat výskyt dřevěných kostelíků ve farnostech spadajících do okresu Svidník na východním Slovensku, posoudit jejich stav a zhodnotit, zda vlastníci plní své povinnosti, které mu v oblasti péče o památky ukládá zákon.

Ve třetí kapitole jsou uvedena teoretická východiska. Je zde vymezen předmět zkoumání s poukázáním na jeho zvláštnosti. Dále pak zákonné normy, které určují práva a povinnosti vlastníků kulturních památek. A nakonec jsou uvedeny zdroje financování, díky kterým mohou vlastníci své zákonné povinnosti plnit.

Vlastní práce potvrzuje, že vlastníci plní všechny své povinnosti jemu uložené zákonem. Výzkum se hlavně opírá o metodu zhodnocení aktuálního fyzického stavu památek jako výchozího axiomu pro další posouzení plnění povinností vlastníka. Z ekonomické oblasti je důležité zmapování finančních prostředků použitých na obnovu a údržbu památek. Jak je z výzkumu patrné, cizí zdroje financování z různých důvodů převažují nad vlastními. Ekonomická analýza poodhalila možnosti zlepšení financování a odkryla nedostatečně využitý potenciál cestovního ruchu daného regionu, kde se památky vyskytují, a vlivem toho je nízká návštěvnost a nízké finanční výnosy z užití těchto památek.

Závěr práce uvádí doporučení v oblasti zlepšení legislativní informovanosti, zlepšení plánování regionální politiky a lepšího využití potenciálu cestovního ruchu. V neposlední řadě může metoda hodnocení fyzického stavu památek posloužit jako účinný a rychlý nástroj při sledování stavu svěřených historických objektů a lepšího plánování finančních prostředků na jejich obnovu.

7 Seznam použitých zdrojů

Literatura

DUDÁŠ, Miloš, Ivan GOJDIČ a Margita ŠUKAJLOVÁ. *Drevené kostoly: Kultúrne krásy Slovenska*. 1. vydanie. Bratislava: DAJAMA, 2007. 127 s. ISBN 80-89226-14-0.

DUDÁŠ, Miloš. *Drevené kostoly, chrámy a zvonice na Slovensku*. 1. vydanie. Prešov: Vydavateľstvo JES Košice, 2010. 175 s. ISBN 978-80-88900-37-5.

KAPUTA, Andrej, Ľuboš ČEPAN a Ján KALIŇÁK. *Svidník a okolie: Víťame Vás*. Svidník: Okresný úrad vo Svidníku, 1996. 32 s. ISBN 80-967545-7-2.

KOLETKÍV PRACOVNÍKOV RRA SVIDNÍK. *Drevené kostolíky v okolí Svidníka*. Svidník: Refionálna rozvojová agentúra RRA Svidník, 1998. 26 s. ISBN 80-967898-2-1.

KOVAČOVIČOVÁ-PUŠKÁROVÁ, Blanka a Imrich PUŠKÁR. *Derev'jani cerkvy schidnoho obrjadu na Slovaččyni*. 5. diel. Prešov: Múzeum ukrajinskej kultúry vo Svidníku, 1971. 519 s.

PAVLOVSKÝ, František. *Drevené gréckokatolícke chrámy na východnom Slovensku: Svidník a okolie*. Prešov: Petra, n.o., 2007. 160 s. ISBN 978-80-8099-010-7.

SOPOLIGA, Miroslav. *Perly ľudovej architektúry*. Vyd. 1. Prešov: Dino, 1996. 127 s. ISBN 80-85575-15-9.

Zákonné předpisy

Zákon NR SR č. 49/2002 Z.z.o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov

Elektronické zdroje

Cieľ projektu. *Záchrana drevených chrámov* [online]. 2010-2012 [cit. 2012-09-08].
Dostupné z: http://zdch.grkatpo.sk/?ciele_projektu

Časté otázky: Ako chránime pamiatkový fond - ktoré zákony upravujú jeho ochranu?. *Pamiatkový úrad SR* [online]. 2012 [cit. 2012-10-06]. Dostupné z: <http://www.pamiatky.sk/sk/page/caste-otazky>

Časté otázky: OBNOVA, REŠTAUROVANIE. *Pamiatkový úrad SR* [online]. Bratislava, 2012 [cit. 2012-09-13]. Dostupné z: <http://www.pamiatky.sk/sk/page/caste-otazky>

Časté otázky: Prečo chránime pamiatkový fond - čo je predmetom ochrany?. *Pamiatkový úrad Slovenskej republiky* [online]. 2012 [cit. 2012-10-06]. Dostupné z: <http://www.pamiatky.sk/sk/page/caste-otazky>

Dohovor o ochrane svetového kultúrneho a prírodného dedičstva. In: *159/1991 Zb.* 15.2.1991. Dostupné z: http://www.sopsr.sk/cinnost/medzin_spol/oznamenia/dedicstvo.pdf

Dokumenty na stiahnuť: Regionálny operačný program. In: *Regionálny operačný program* [online]. verzia 3, marec 2012 [cit. 2012-09-22]. Dostupné z: <http://www.ropka.sk/dokumenty-na-stiahnutie/>

Drevené chrámy v slovenskej časti karpatského oblúka: Manažment plán súboru pamiatok. In: *Drevené chrámy v slovenskej časti karpatského oblúka* [online]. december 2011 [cit. 2012-11-02]. Dostupné z: http://www.pamiatky.sk/Content/Data/File/unesco/Manazment_Plan_vystup_final.pdf 36 str.

Drevené chrámy v slovenskej časti karpatského oblúka: Manažment plán súboru pamiatok. In: *Drevené chrámy v slovenskej časti karpatského oblúka* [online]. december 2011 [cit. 2012-11-02]. Dostupné z: http://www.pamiatky.sk/Content/Data/File/unesco/Manazment_Plan_vystup_final.pdf 54 str.

- Európa* [online]. 2012 [cit. 2012-09-20]. Dostupné z: <http://www.minzp.sk/eu/moznosti-financovania-projektov/projekty-so-zahranicnou-pomocou/programove-obdobie-2007-2013-sf-kf/operacny-program-juhovýchodna-europa/zakladne-informacie/>
- Európa* [online]. 2012 [cit. 2012-09-20]. Dostupné z: <http://www.minzp.sk/eu/moznosti-financovania-projektov/projekty-so-zahranicnou-pomocou/programove-obdobie-2007-2013-sf-kf/operacny-program-juhovýchodna-europa/zakladne-informacie/>
- Gréckokatolícka cirkev v Slovenskej republike. *Ministerstvo kultúry SR* [online]. [cit. 2012-09-11]. Dostupné z: <http://www.culture.gov.sk/vdoc/249/greckokatolicka-cirkev-25.html>
- Gréckokatolícke arcibiskupstvo Prešov. *Programu cezhraničnej spolupráce Poľská republika – Slovenská republika 2007-2013* [online]. 2009-2012 [cit. 2012-09-08]. Dostupné z: <http://sk.plsk.eu/index/?id=443cb001c138b2561a0d90720d6ce111>
- I. výzva os II.: Gréckokat. arcibiskupstvo Prešov. *Prešovský samosprávny kraj* [online]. 07.11.2011 [cit. 2012-09-08]. Dostupné z: <http://www.po-kraj.sk/sk/samosprava/projekty/cezhranicne-programy/polsko-slovensko/projekty-ziadatelov/vyzva01-os02/podpora-2/>
- INTERREG IVC. *Ministerstvo hospodárstva SR* [online]. 2009 [cit. 2012-09-15]. Dostupné z: <http://www.mhsr.sk/interreg-ivc-popis-operacneho-programu-6547/128232s>
- Kódex kánonov východných cirkví: Zákoník východných katolíckych cirkví. In: 1999. Dostupné z: http://www.culture.gov.sk/extdoc/3029/GKC_CCEO
- Kultúrne dedičstvo. *Finančný mechanizmus EHP a Nórsky finančný mechanizmus* [online]. 2012 [cit. 2012-09-21]. Dostupné z: <http://www.eeagrants.sk/kulturne-dedicstvo/>
- NEFO fond. *Prešovský samosprávny kraj* [online]. 11.11.2010 [cit. 2012-10-07]. Dostupné z: <http://www.po-kraj.sk/sk/samosprava/posobnost-psk/nefo-fond/>
- O nadácii. *Nadácia Prima banky* [<http://nadacia.primabanka.sk/>]. 2012 [cit. 2012-09-18]. Dostupné z: <http://nadacia.primabanka.sk/>

- O nadácii. *Nadácia VÚB* [online]. 2008 [cit. 2012-10-13]. Dostupné z: <http://www.nadaciavub.sk/Default.aspx?CatID=30>
- O projekte. *Záchrana drevených chrámov* [online]. 2010-2012 [cit. 2012-09-08]. Dostupné z: http://zdch.grkatpo.sk/?o_projekte
- OPERAČNÝ PROGRAM. In: *Program interregionálnej spolupráce INTERREG IVC* [online]. 18. septembra 2008 [cit. 2012-09-15]. Dostupné z: <http://www.mhsr.sk/programove-dokumenty-6548/128233s>
- Operačný program. *Regionálny operačný program* [online]. 2008 [cit. 2012-09-15]. Dostupné z: <http://www.ropka.sk/operacny-program/>
- Podpora kultúrnych činností: Viacročné projekty spolupráce. *Kultúrny kontaktný bod* [online]. 2004-2008 [cit. 2012-11-13]. Dostupné z: <http://www.ccp.sk/ccp/sk/09/03a.html>
- Prezentácia drevených chrámov na medzinárodnej drevenej ceste. *Gréckokatolícke arcibiskupstvo Prešov* [online]. 2010-2011 [cit. 2012-09-08]. Dostupné z: http://www.grkatpo.sk/?PLSK_prez
- Program Kultúra: Charakteristika programu. *Kultúrny kontaktný bod* [online]. 2004-2006 [cit. 2012-09-19]. Dostupné z: <http://www.ccp.sk/ccp/sk/09/02a.html>
- SEZNAM.CZ. *Mapy.cz* [online]. 1996-2013 [cit. 2012-10-24]. Dostupné z: <http://mapy.cz/>
- Slovenská republika. Dohovor o ochrane svetového kultúrneho a prírodného dedičstva. In: *159/1991 Zb.* 15.2.1991. Dostupné z: http://www.sopsr.sk/cinnost/medzin_spol/oznamenia/dedicstvo.pdf
- Slovenská republika. Všeobecne záväzného nariadenia Prešovského samosprávneho kraja č. 15/2008 o poskytovaní dotácií z vlastných príjmov Prešovského samosprávneho kraja. In: <http://www.po-kraj.sk/sk/samosprava/legislativa-a-organy/vseobecne-zavazne-nariadenia/>. Prešov.

Slovenská republika. Zákon NR SR č. 49/2002 Z.z. z 19. decembra 2001 o ochrane pamiatkového fondu. In: *zákon NR SR č. 49/2002 Z.z.* 19. decembra 2001. Dostupné z: http://www.pamiatky.sk/Content/Data/File/sluz_predpis/49_2002-Ochrane_pamiatkoveho_fondu.pdf

Slovenská republika. Zákon o ochrane pamiatkového fondu. In: *Sbierka zákonov č. 49/2002*. 2001, Čiastka 23. Dostupné z: <http://www.zbierka.sk/sk/predpisy/49-2002-z-z.p-6198.pdf>

Slovensko a UNESCO: Medzinárodné dohovory SR - UNESCO. *Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky* [online]. 2012 [cit. 2012-11-12]. Dostupné z: http://www.mzv.sk/sk/zahranicna__politika/slovensko_v_osn-sr_a_unesco#staladelegacia

Švajčiarsky finančný mechanizmus. *Švajčiarsky finančný mechanizmus* [online]. 28.11.2008 [cit. 2012-09-21]. Dostupné z: https://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=8&cad=rja&ved=0CGoQFjAH&url=http%3A%2F%2Fwww.swiss-contribution.admin.ch%2Fslovakia%2F%2Fresources%2Fresource_sk_172466.pdf&ei=ibtIUfjhC5HPsgbhxIHQDA&usq=AFQjCNFr8-9dV6w_DdjtKIWQwqSG1-UqnA&bvm=bv.43828540,d.Yms

Záchrana drevených chrámov na medzinárodnej drevenej ceste. *Gréckokatolícke arcibiskupstvo Prešov* [online]. 2010-2011 [cit. 2012-09-08]. Dostupné z: http://www.grkatpo.sk/?PLSK_zach

Základné informácie o programe. *Finančný mechanizmus EHP a Nórsky finančný mechanizmus* [online]. 2012 [cit. 2012-09-21]. Dostupné z: <http://www.eeagrants.sk/kulturne-dedicstvo/>

Základné informácie o programe. *Prešovský samosprávny kraj: Program cezhraničnej spolupráce Poľsko - Slovensko* [online]. 24.4.2012 [cit. 2012-09-20]. Dostupné z: <http://www.po-kraj.sk/sk/samosprava/vyzvy-granty/cezhranicne->

programy/program-cezhranicnej-spoluprace-polsko-slovensko/zakladne-informacie-progame/

Základné informácie: Stredná Európa: spoluprácou k úspechu. *Ministerstvo životného prostredia SR* [online]. 2012 [cit. 2012-10-13]. Dostupné z: <http://www.minzp.sk/eu/moznosti-financovania-projektov/projekty-so-zahranicnou-pomocou/programove-obdobie-2007-2013-sf-kf/operacny-program-stredna-europa/zakladne-informacie/>

Zásady NEFO fondu Prešovského samosprávneho kraja, n. f. In: *Prešovský samosprávny kraj* [online]. 11.11.2010 [cit. 2012-10-07]. Dostupné z: <http://www.pokraj.sk/sk/samosprava/posobnost-psk/nefo-fond/>

8 Seznam grafů

Graf 1 Souhrnné znázornění hodnocených kritérií památek	59
Graf 2 Vynaložené finance v letech 2006-2011 souhrn za farnosti.....	62

9 Seznam použitých zkratk

CS	Cezhraniční spolupráce
ČSOB	Československá obchodní banka, a.s.
ČSOB FS	Československá obchodní banka finanční skupina
ERDF	Evropský fond regionální rozvoje
EU	Evropská unie
KPÚ	Krajský památkový úřad
NEFO	Neinvestiční fond
NKP	Národní kulturní památka
OP	Operační program
OSN	Organizace Spojených Národů
UNESCO	Organizace Spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu
PSK	Prešovský samosprávný kraj
ROP	Regionální operační program
RRA	Regionální rozvojová agentura
SPP	Slovenský plynárenský průmysl
SR	Slovenská republika
ŠFM	Švýcarský finanční mechanismus
VÚB	Všeobecná úvěrová banka, a.s.

10 Přílohy

Příloha I. Žádost o rozhodnutí o záměru obnovy národní kulturní památky

Příloha II. Žádost o rozhodnutí o záměru na restaurování národní kulturní památky

Příloha III. Souhrnná mapa zkoumaných památek

Příloha IV. Topografická orientace a fotodokumentace

Příloha V. Tabulky hodnocení stavu památek

Příloha VI. Tabulka zdrojových dat

Příloha VII. Přehled vynaložených financí

Příloha VIII. Souhrnný přehled zdrojů financování

Příloha IX. Přehled investic na kostely v letech 2006-2011

Příloha I. Žádost o rozhodnutí o záměru obnovy národní kulturní památky

Meno vlastníka pamiatky*: .....

Adresa vlastníka: .....

Telefónny kontakt: .....

Titl.
Krajský pamiatkový úrad Košice
Hlavná 25
040 01 Košice

Košice, dňa .....

Vec: Žiadosť o rozhodnutie o zámere obnovy národnej kultúrnej pamiatky.

Žiadam Vás o rozhodnutie o zámere obnovy nehnuteľnej národnej kultúrnej pamiatky* (ďalej len "pamiatky") podľa § 32 odseku 2 zákona č. 49/2002 Z.z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov:

Identifikačné údaje pamiatky:

adresa pamiatky:.....

parcelné číslo:.....katastrálne územie: .....

Dnešné využitie pamiatky: .....

.....

plánované budúce využitie pamiatky: .....

.....

Špecifikácia predpokladaných zmien v hmotnej a priestorovej skladbe pamiatky:

(uved'te všetky plánované ZMENY, t.j. búracie práce, nové konštrukcie, úpravy povrchov: nátery, omietky, obklady; prierazy cez steny a stropy, nové rozvody inžinierskych sietí, klimatizácie, výmeny a úpravy výplní okenných a dverných otvorov atď. - pokiaľ táto špecifikácia nebude jasná, pracovník KPÚ Vás vyzve na doplnenie žiadosti a preruší správne konanie, čím sa lehota vydania rozhodnutia posunie)

.....

.....

.....

.....

Příloha II. Žádost o rozhodnutí o záměru na restaurování národní kulturní památky

Meno vlastníka: .....

Adresa vlastníka: .....

Telefónny kontakt: .....

Titl.
Krajský pamiatkový úrad Košice
Hlavná 25
040 01 Košice

Košice, dňa .....

Vec: Žiadosť o rozhodnutie o zámere na reštaurovanie národnej kultúrnej pamiatky.

Žiadam Vás o rozhodnutie o zámere na reštaurovanie nehnutel'nej / hnutel'nej (nehodiace sa škrtnúť) národnej kultúrnej pamiatky * (ďalej len "NKP") podľa § 33 odseku 3 zákona č. 49/2002 Z.z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov:

identifikačné údaje o nehnuteľnej NKP:

identifikačné údaje o hnutel'nej NKP:

adresa NKP: .....

umiestnenie NKP: .....

parcelné číslo: .....

katastrálne územie: .....

Vymedzenie a odôvodnenie reštaurátorského zásahu: (ako sa NKP využíva dnes a ako sa bude po reštaurovaní, aký je jej terajší stav, prečo sa má reštaurovať atď.)

.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....
podpis vlastníka

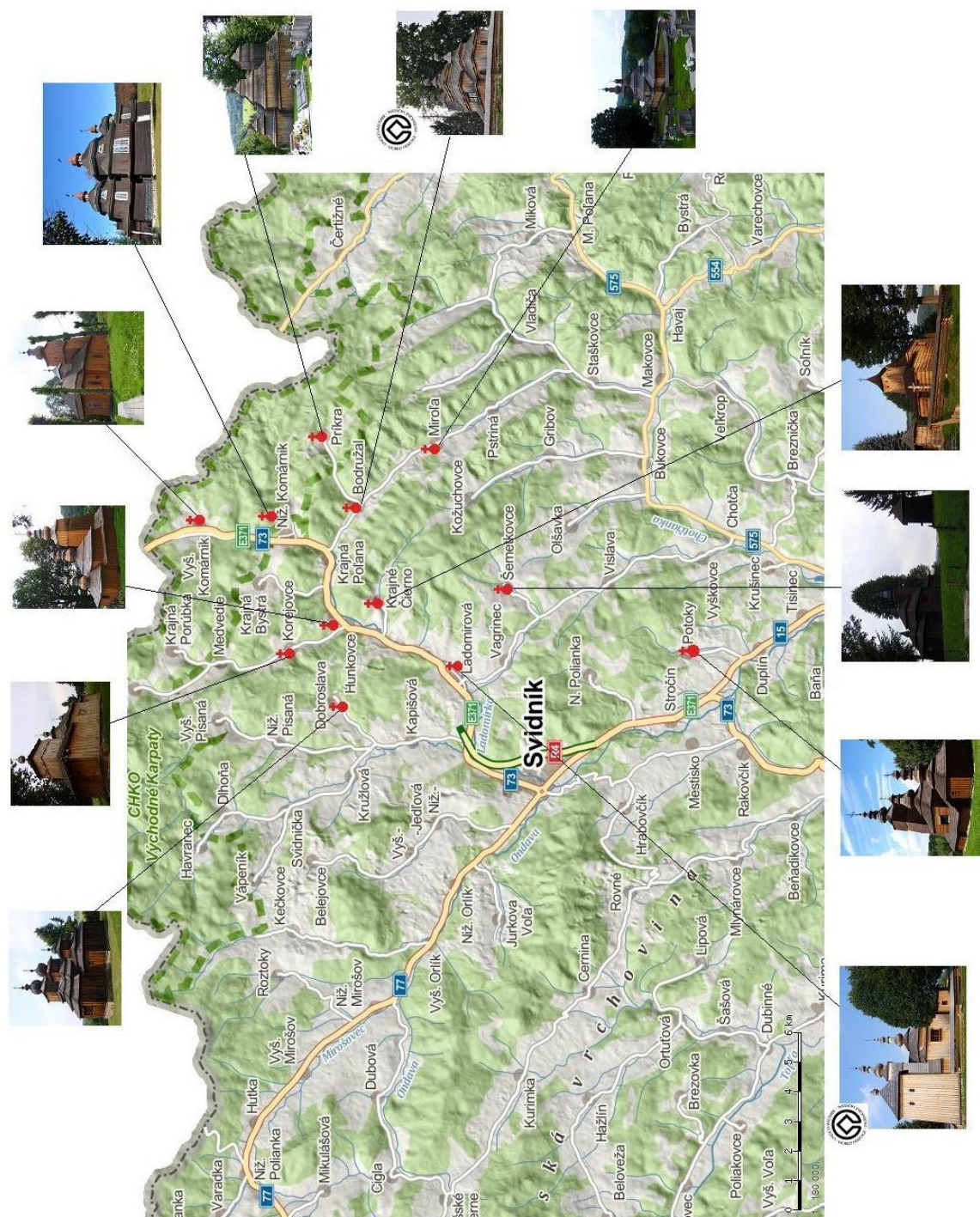
Prílohy:

4. aktuálny list vlastníctva úplný - originál (*len v prípade nehnuteľnej NKP - bude vrátený žiadateľovi*)
5. snímka z katastra - originál (*len v prípade nehnuteľnej NKP - bude vrátený žiadateľovi*)

* všetky KULTÚRNE PAMIATKY, evidované do konca platnosti zákona SNR č. 27/1987 Zb. o štátnej pamiatkovej starostlivosti (do 31.3.2002) sú od 1.4.2002 - od platnosti nového zákona č 49/2002 Z.z. o ochrane pamiatkového fondu - evidované v Ústrednom zozname pamiatkového fondu SR ako NÁRODNÉ KULTÚRNE PAMIATKY (§ 2 odsek 1 zákona č 49/2002 Z.z. o ochrane pamiatkového fondu)

Upozornenie: podľa § 33 odseku 3 zákona č 49/2002 Z.z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov žiadosť podáva vlastník NKP. Pokiaľ žiadosť podáva jeden zo spoluvlastníkov, dokladá písomný súhlas ostatných spoluvlastníkov, alebo aspoň nadpolovičnej väčšiny spoluvlastníkov. Pokiaľ žiadosť podáva nájomca, projektant, zástupca vlastníka alebo iná osoba, zastupujúca vlastníka, k žiadosti dokladá originál písomného splnomocnenia vlastníkom na konanie v predmetnej záležitosti (rozsah plnej moci musí byť presne špecifikovaný).

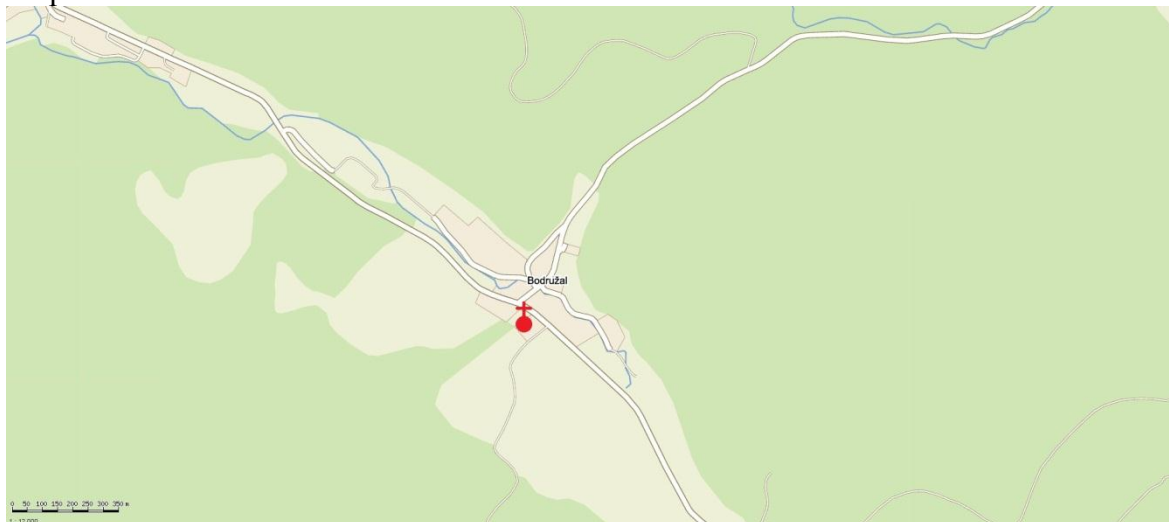
Příloha III. Souhrnná mapa zkoumaných památek

Zdroj: Svidník. *Mapy.cz* [online]. 1996-2013 [cit. 2012-10-24]. Dostupné z: <http://mapy.cz/s/6EiN>. Vlastní umístění drobných církevních staveb.

Příloha IV. Topografická orientace a fotodokumentace

Mapa 1 Bodružal

Zdroj: Bodružal. *Mapy.cz* [online]. 1996-2013 [cit. 2012-10-24]. Dostupné z: <http://mapy.cz/s/6Eic>. Vlastní umístění drobné církevní stavby.

Obr. 1 Bodružal (exteriér)

Zdroj: Vlastní zpracování

Obr. 2 Bodružal - ikonostas

Zdroj: Vlastní zpracování

Obr. 3 Bodružal – ikonostas (carské dveře)

Zdroj: Vlastní zpracování

Obr. 4 Bodružal – nástěnná malba

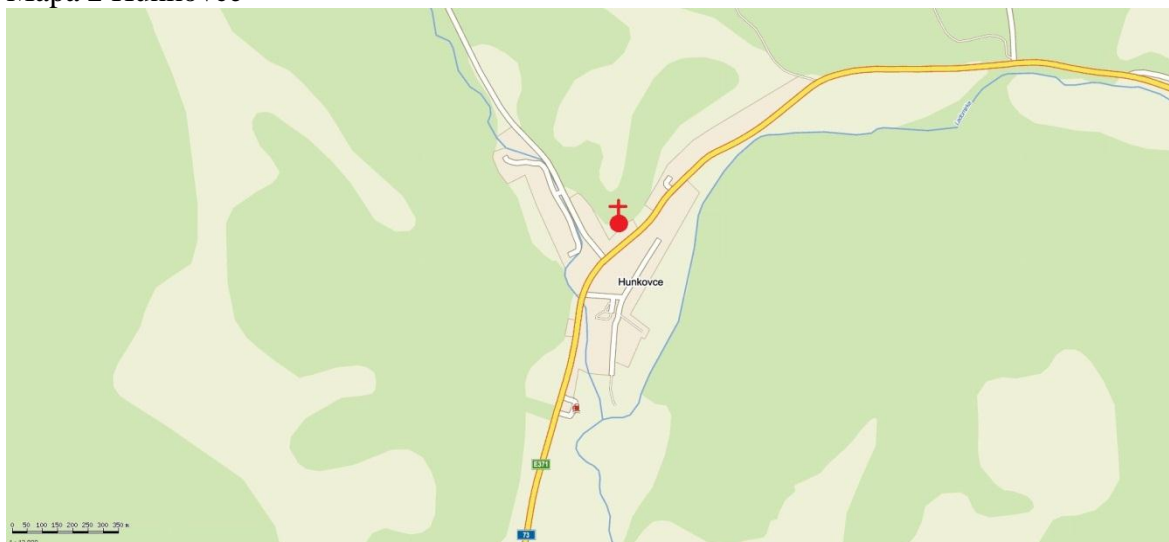
Zdroj: Vlastní zpracování

Obr. 5 Bodružal – nástěnná malba

Zdroj: Vlastní zpracování

Mapa 2 Hunkovce

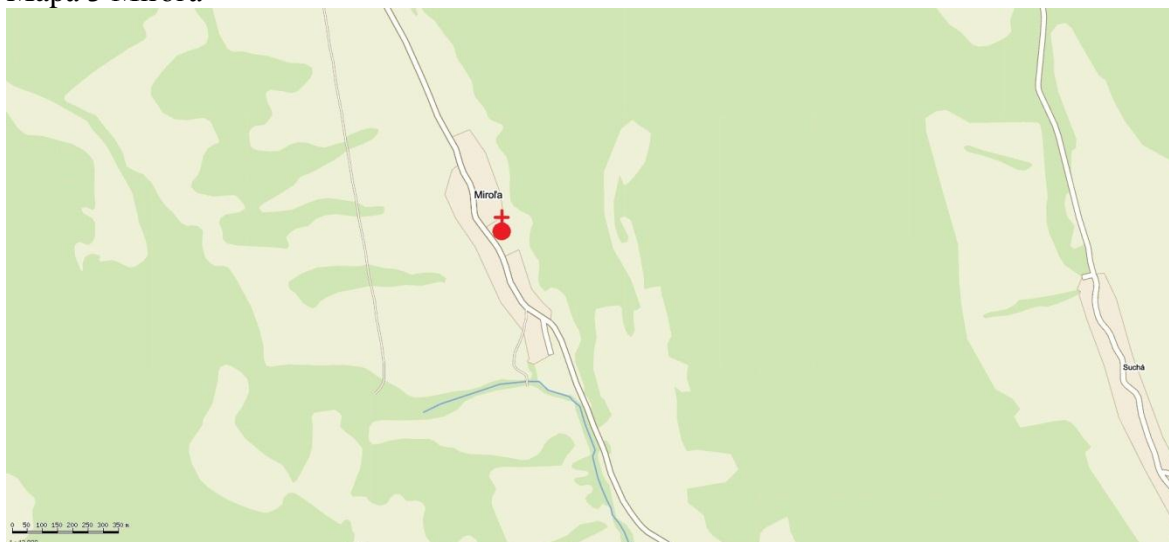
Zdroj: Hunkovce. *Mapy.cz* [online]. 1996-2013 [cit. 2012-10-24]. Dostupné z: <http://mapy.cz/s/6Ei7>. Vlastní umístění drobné církevní stavby.

Obr. 6 Hunkovce (exteriér)

Zdroj: Vlastní zpracování

Mapa 3 Miroľa

Zdroj: Miroľa. *Mapy.cz* [online]. 1996-2013 [cit. 2012-10-24]. Dostupné z: <http://mapy.cz/s/6Eiq>. Vlastní umístění drobné církevní stavby.

Obr. 7 Miroľa (exteriér)

Zdroj: Vlastní zpracování

Obr. 8 Miroľa – ikonostas

Zdroj: Vlastní zpracování

Obr. 9 Miroľa – vyobrazení dobových krojů

Zdroj: Vlastní zpracování

Obr. 10 Miroľa – Poslední večere

Zdroj: Vlastní zpracování

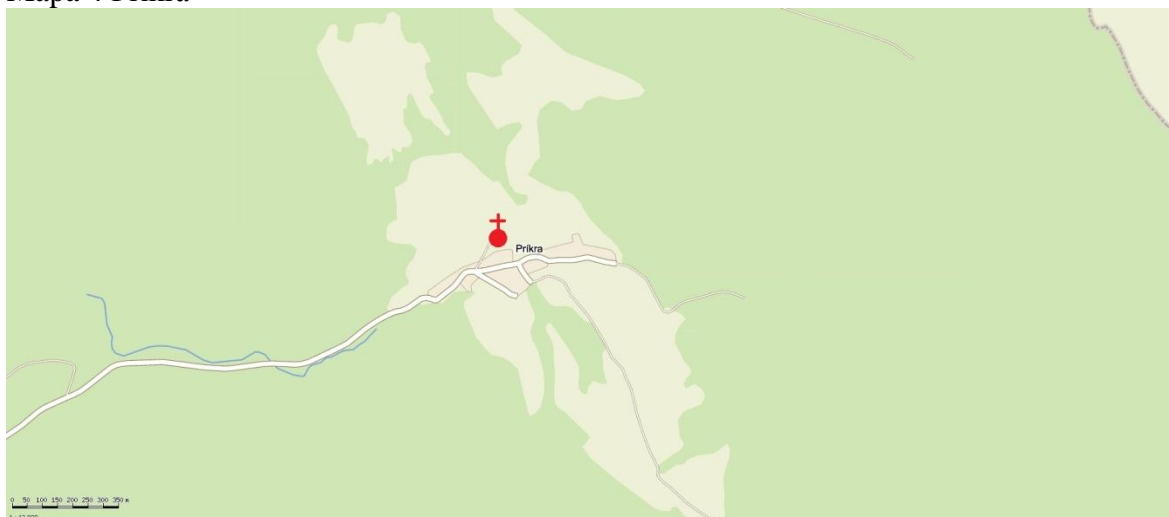
Obr. 11 Miroľa - muzeum

Zdroj: Vlastní zpracování

Mapa 4 Příkra

Zdroj: Příkra. *Mapy.cz* [online]. 1996-2013 [cit. 2012-10-24]. Dostupné z: <http://mapy.cz/s/6EiA>. Vlastní umístění drobné církevní stavby.

Obr. 12 Příkra (exteriér)

Zdroj: Vlastní zpracování

Obr. 13 Příkra – narušená cibulka věže

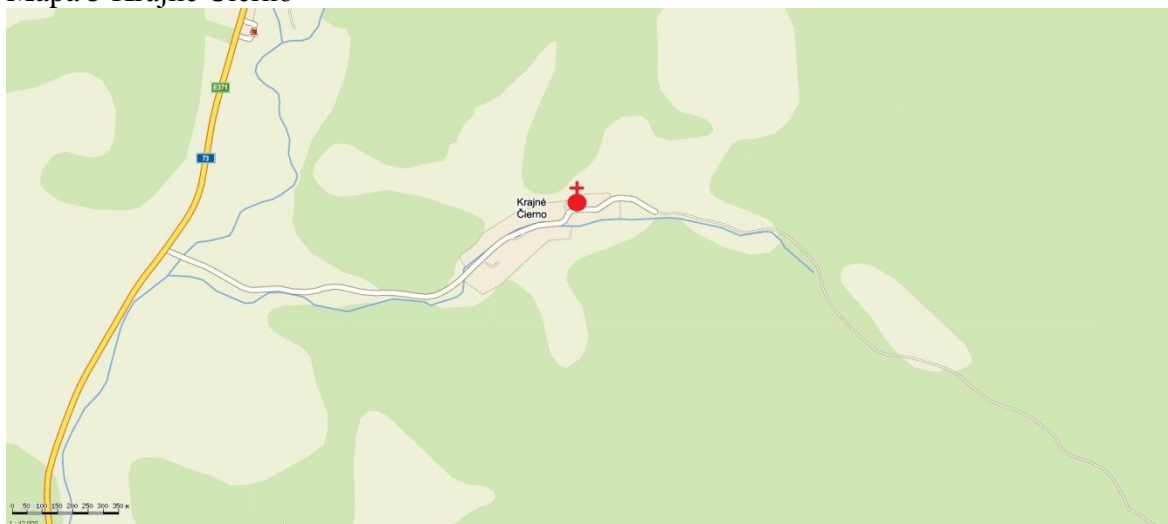
Zdroj: Vlastní zpracování

Obr. 14 Příkra - ikonostas

Zdroj: Vlastní zpracování

Mapa 5 Krajné Čierno

Zdroj: Krajné Čierno. *Mapy.cz* [online]. 1996-2013 [cit. 2012-10-24]. Dostupné z: <http://mapy.cz/s/6Eii>. Vlastní umístění drobné církevní stavby.

Obr. 15 Krajné Čierno (exteriér)

Zdroj: Vlastní zpracování

Obr. 16 Krajné Čierno – solární růže

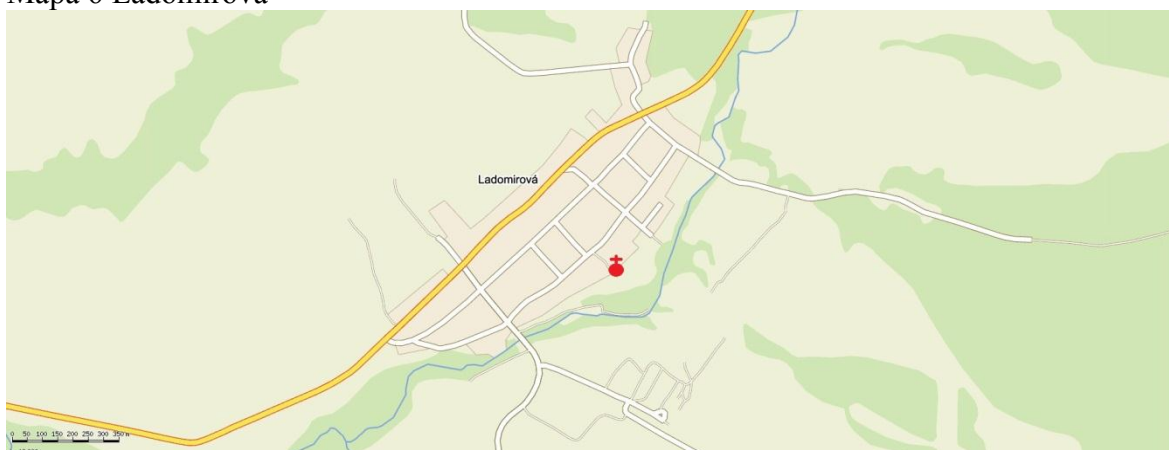
Zdroj: Vlastní zpracování

Obr. 17 Krajné Čierno - ikonostas

Zdroj: Vlastní zpracování

Mapa 6 Ladomirová

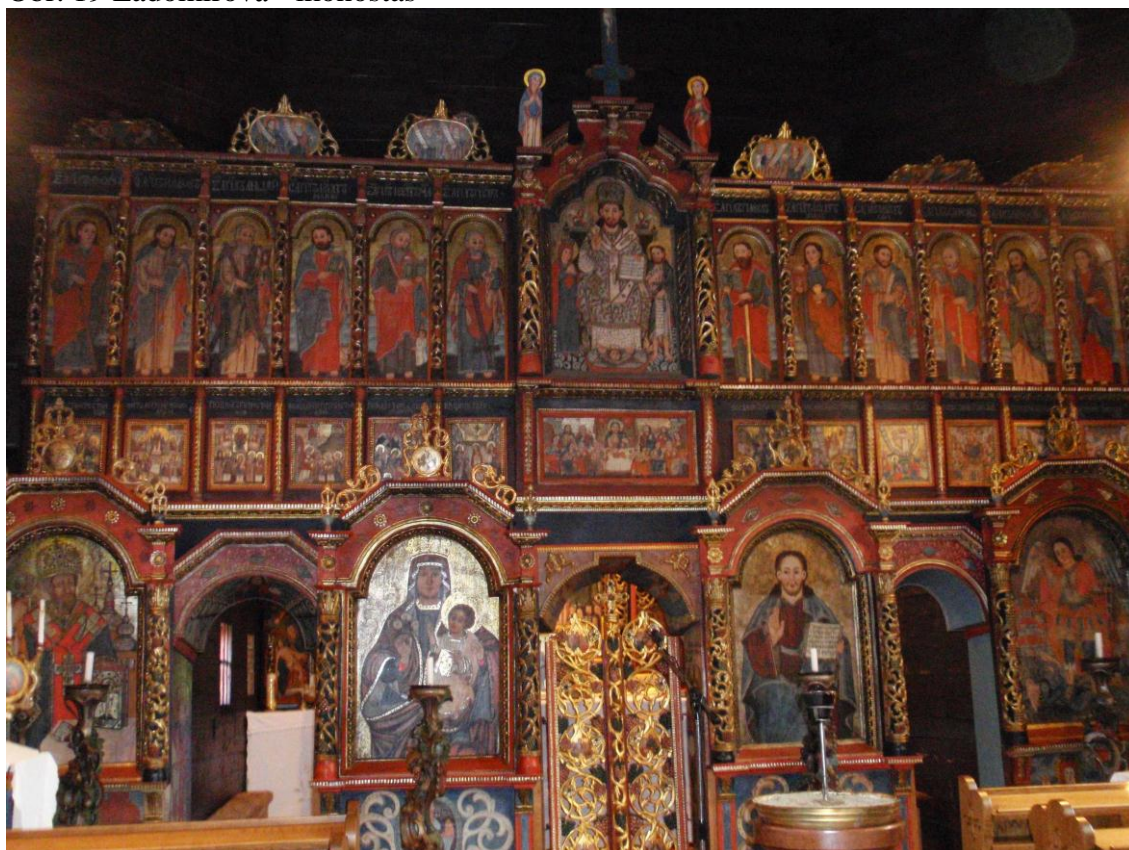
Zdroj: Ladomirová. *Mapy.cz* [online]. 1996-2013 [cit. 2012-10-24]. Dostupné z: <http://mapy.cz/s/6Eil>. Vlastní umístění drobné církevní stavby.

Obr. 18 Ladomirová (exteriér)

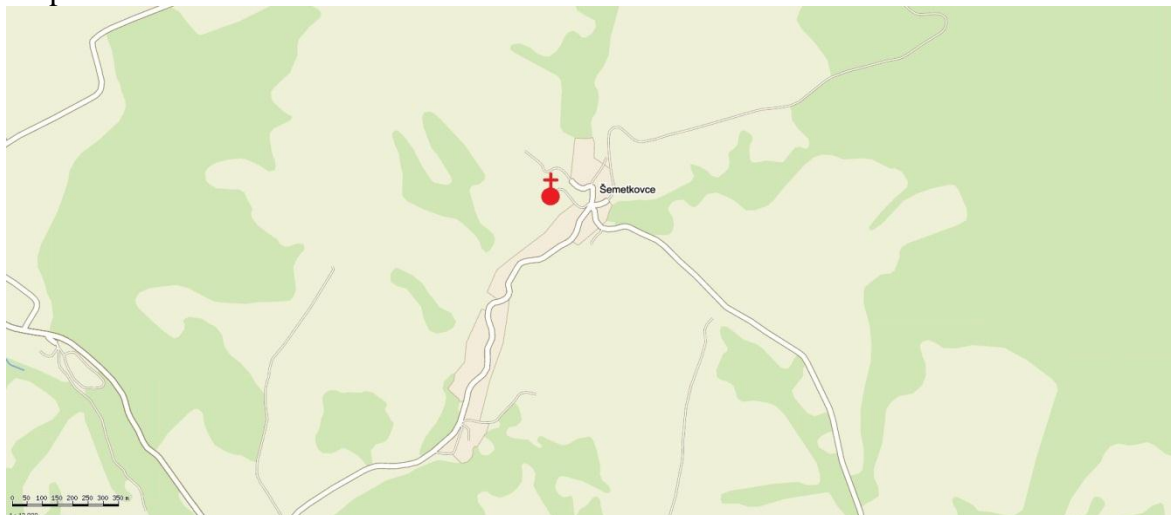
Zdroj: Vlastní zpracování

Obr. 19 Ladomirová - ikonostas

Zdroj: Vlastní zpracování

Mapa 7 Šemetkovce

Zdroj: Šemetkovce. *Mapy.cz* [online]. 1996-2013 [cit. 2012-10-24]. Dostupné z: <http://mapy.cz/s/6EiE>. Vlastní umístění drobné církevní stavby.

Obr. 20 Šemetkovce (exteriér)

Zdroj: Vlastní zpracování

Obr. 21 Šemetkovce - ikonostas

Zdroj: Vlastní zpracování

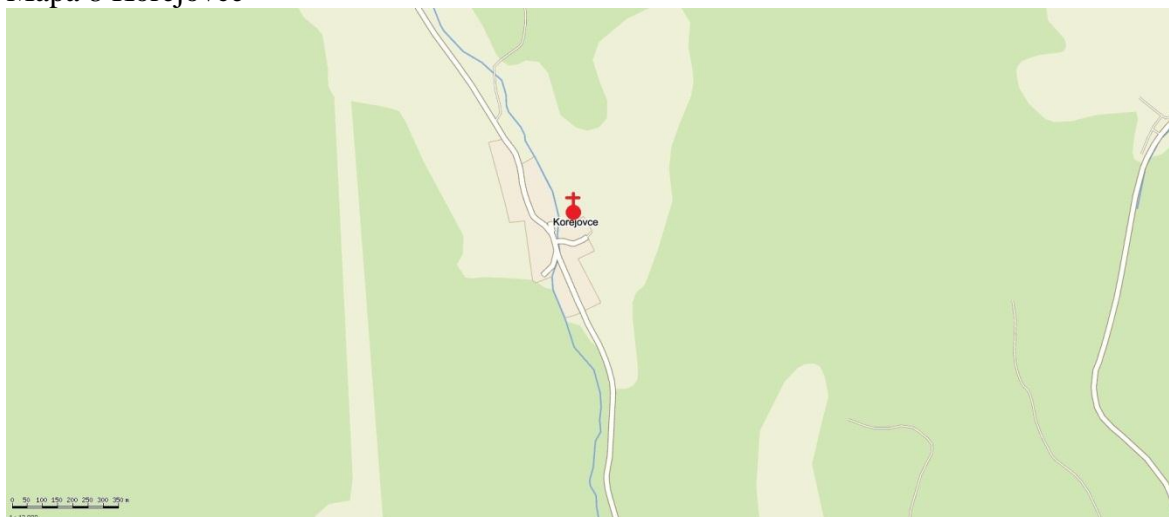

Obr. 22 Šemetkovce – nástěnná malba před restaurováním

Zdroj: Vlastní zpracování

Mapa 8 Korejovce

Zdroj: Korejovce. *Mapy.cz* [online]. 1996-2013 [cit. 2012-10-24]. Dostupné z: <http://mapy.cz/s/6Eih>. Vlastní umístění drobné církevní stavby.

Obr. 23 Korejovce (exteriér)

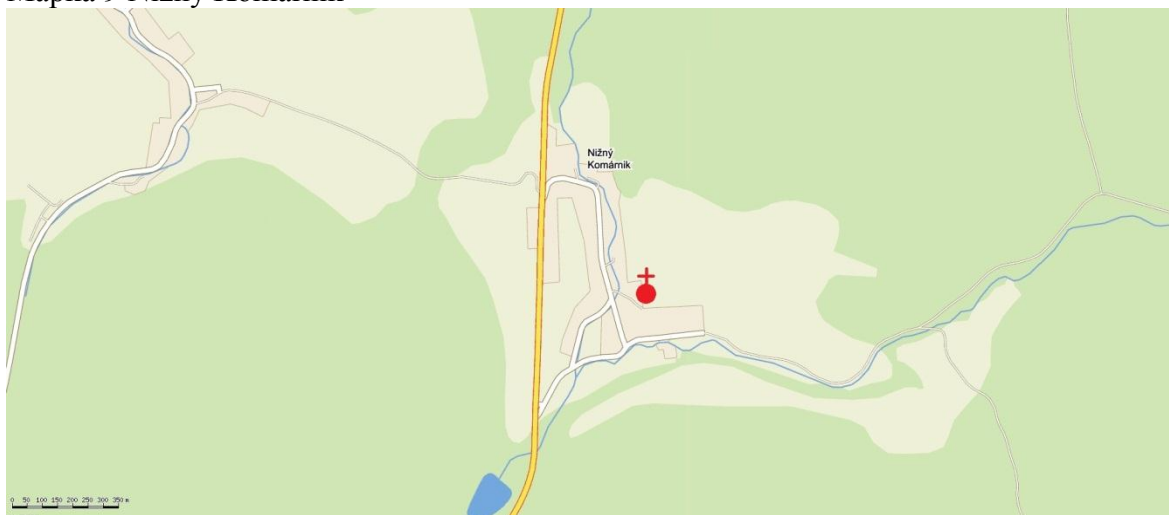
Zdroj: Vlastní zpracování

Obr. 24 Korejovce - ikonostas

Zdroj: Vlastní zpracování

Mapka 9 Nižný Komárník

Zdroj: Nižný Komárník. *Mapy.cz* [online]. 1996-2013 [cit. 2012-10-24]. Dostupné z: <http://mapy.cz/s/6Eiu>. Vlastní umístění drobné církevní stavby.

Obr. 25 Nižný Komárník (exteriér)

Zdroj: Vlastní zpracování

Obr. 26 Nižný Komárnik - okno

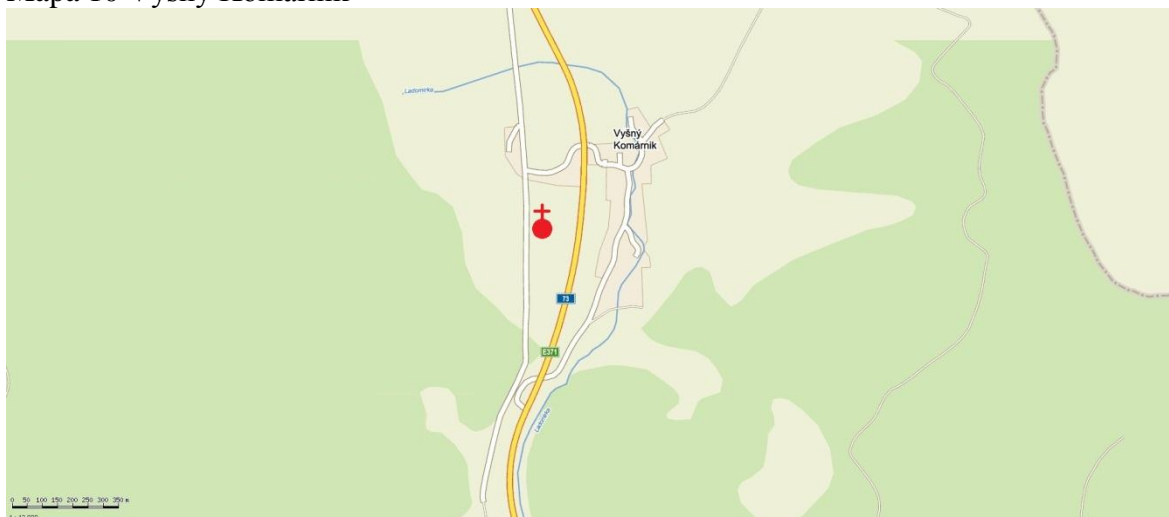
Zdroj: Vlastní zpracování

Obr. 27 Nižný Komárnik - ikonostas

Zdroj: Vlastní zpracování

Mapa 10 Vyšný Komárnik

Zdroj: Vyšný Komárnik. *Mapy.cz* [online]. 1996-2013 [cit. 2012-10-24]. Dostupné z: <http://mapy.cz/s/6Eiy>. Vlastní umístění drobné církevní stavby.

Obr. 28 Vyšný Komárnik (exteriér)

Zdroj: Vlastní zpracování

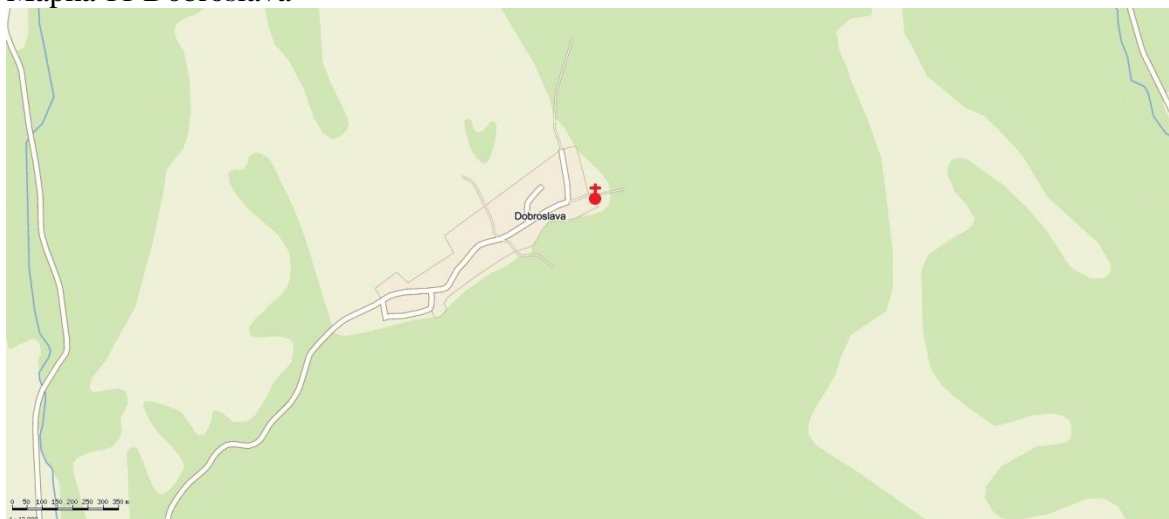

Obr. 29 Vyšný Komárnik - ikonostas

Zdroj: Vlastní zpracování

Mapka 11 Dobroslava

Zdroj: Dobroslava. *Mapy.cz* [online]. 1996-2013 [cit. 2012-10-24]. Dostupné z: <http://mapy.cz/s/6Eid>. Vlastní umístění drobné církevní stavby.

Obr. 30 Dobroslava (exteriér)

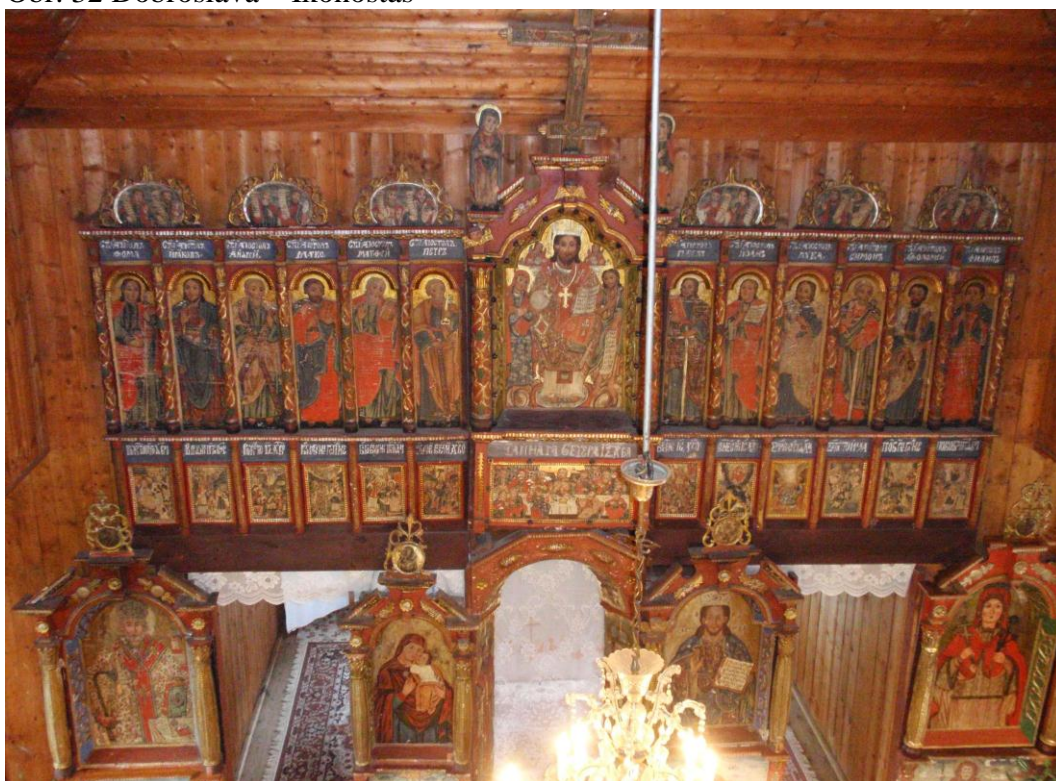
Zdroj: Vlastní zpracování

Obr. 31 Dobroslava – Doklad o střelbě

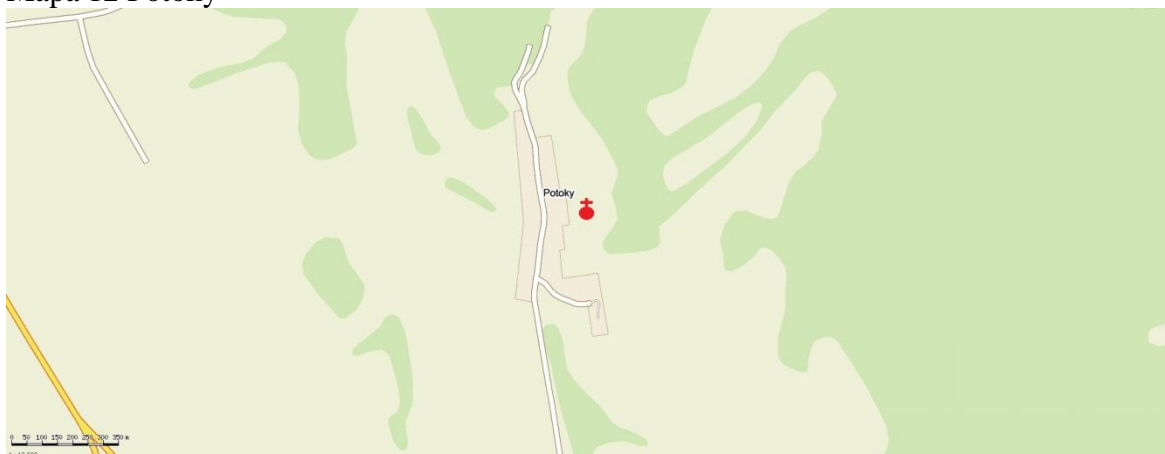
Zdroj: Vlastní zpracování

Obr. 32 Dobroslava – Ikonostas

Zdroj: Vlastní zpracování

Mapa 12 Potoky

Zdroj: Potoky. *Mapy.cz* [online]. 1996-2013 [cit. 2012-10-24]. Dostupné z: <http://mapy.cz/s/6Eix>. Vlastní umístění drobné církevní stavby.

Obr. 33 Potoky (exteriér)

Zdroj: Vlastní zpracování

Obr. 34 Potoky - ikonostas

Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha V. Tabulky hodnocení stavu památek

Tabulka 1a Škála hodnocení památky exteriéru (prázdná)

Stav památky		Hodnocení exteriéru Název bodované památky a místo výskytu:			Objekty určené k užívání		Objekty nedoporučené nebo zakázané užívat	
		1	2	3	4	5		
		Bez poškození	Drobné poškození	Rozsáhlé poškození	Havarijní stav	Zanikající objekt		
Exteriér	Střecha – krytina a dřevěné prvky	Bez viditelného poškození	Drobná viditelná poškození	Silné poškození, ale funkční	Silně poškozená, silně zatéká	Nefunkční nebo zcela chybí		
	Střecha – klempířské a kovářské prvky	Bez poškození, drobné stopy stárnutí	Viditelně nutná úprava nátěru	Povrchová koroze	Dosluhující a staré, nutná celková výměna	Dosluhující, místy chybí		
	Dřevěné obvodové konstrukce	Bez poškození, drobné stopy stárnutí	Drobná viditelná povrchová poškození, drobný úbytek hmoty	Silné poškození, zavlhčení, průsak vlhkosti, degradovaný materiál	Podmáčené stěny, netěsnící spáry, trhliny atd.	Značná část materiálu chybí, nefunkční		
	Kamenné obvodové konstrukce - podezdívka a základy	Bez poškození, drobné stopy stárnutí	Drobná viditelná povrchová poškození, drobné vzlínání vlhkosti	Silné poškození, zavlhčení, průsak vlhkosti, degradovaný materiál	Podmáčené, netěsnící spáry, trhliny atd.	Značná část materiálu chybí, nefunkční		
	Výplně dveří a oken	Bez poškození, drobné stopy stárnutí	Nutné obnovit nátěry, celek ale funkční	Korodující prvky, vypadávající tmely a zhoršená funkčnost celku	Chybějící prvky celku, částečně nefunkční, některé chybějící prvky	Zasklení a výplně zcela nebo převážně chybí		
	Umělecká výzdoba	Bez poškození, drobné stopy stárnutí	Drobná poškození	Vážná poškození, celek není úplný	Poškození ohrožující celek, narušena stabilita prvků	Zaniklá výzdoba nebo dochovaná v náznacích		
Poznámka:								

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabuľka 1b Škála hodnotení stavu pamiatky interiéru (prázdna)

Hodnocení interiéru						
Název bodovanej pamiatky a miesto výskytu:						
Stav pamiatky		Objekty určené k užívaniu			Objekty nedoporučené alebo zakázané užívať	
		1	2	3	4	5
		Bez poškodení	Drobné poškodení	Rozsáhlejšie poškodení	Havarijný stav	Zanikajúci objekt
Interiér	Stropy a krovky	Bez poškodení	Drobné poškodení	Rozsáhlejšie poškodení	Poškodené, rozsáhlý úbytok hmoty	Zaniklé alebo v názvacích
	Steny	Bez poškodení	Drobné poškodení	Rozsáhlejšie poškodení	Poškodené, rozsáhlý úbytok hmoty	Zaniklé alebo v názvacích
	Podlahy	Bez poškodení	Drobné poškodení	Rozsáhlejšie poškodení	Poškodené, rozsáhlý úbytok hmoty	Zaniklé alebo v názvacích
	Výplň	Bez poškodení	Drobné poškodení	Rozsáhlejšie poškodení	Poškodené, rozsáhlý úbytok hmoty	Zaniklé alebo v názvacích
	Umělecká výzdoba	Bez poškodení	Drobné poškodení	Rozsáhlejšie poškodení	Poškodené, rozsáhlý úbytok hmoty	Zaniklé alebo v názvacích
	Technické vybavení (vodovody, elektrina, plyn, alarm atd.)	Ve výborném stavu	Nefunkční – zanedbaná pravidelná údržba, nutná drobná oprava alebo výmena súčasti	Poškodené – nutné opraviť a čiastočne vymeniť	Nefunkční – nutná rozsáhlejšia úprava	Zcela chýbi
Poznámka:						

Zdroj: Vlastní zpracování

Hodnocení exteriéru

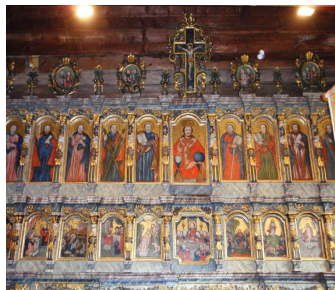
Název bodované památky a místo výskytu: *Řeckokatolický chrám sv. Mikuláše, Bodružal*

Stav památky		Objekty určené k užívání			Objekty nedoporučené nebo zakázané užívat	
		1 Bez poškození	2 Drobné poškození	3 Rozsáhlé poškození	4 Havarijní stav	5 Zanikající objekt
Exteriér	Sřecha – krytina a dřevěné prvky	Bez viditelného poškození	Drobná viditelná poškození	Silné poškození, ale funkční	Silně poškozená, silně zatěká	Nefunkční nebo zcela chybí
	Sřecha – klempířské a kovářské prvky	Bez poškození, drobné stopy stárnutí	Viditelně nutná úprava nátěru	Povrchová koroze	Dosluhující a staré, nutná celková výměna	Dosluhující, místy chybí
	Dřevěné obvodové konstrukce	Bez poškození, drobné stopy stárnutí	Drobná viditelná povrchová poškození, drobný úbytek hmoty	Silné poškození, zavlhčení, průsak vlhkosti, degradovaný materiál	Podmáčené stěny, netěsnící spáry, trhliny atd.	Značná část materiálu chybí, nefunkční
	Kamenné obvodové konstrukce - podezdívka a základy	Bez poškození, drobné stopy stárnutí	Drobná viditelná povrchová poškození, drobné vzlínání vlhkosti	Silné poškození, zavlhčení, průsak vlhkosti, degradovaný materiál	Podmáčené, netěsnící spáry, trhliny atd.	Značná část materiálu chybí, nefunkční
	Výplně dveří a oken	Bez poškození, drobné stopy stárnutí	Nutné obnovit nátěry, celek ale funkční	Korodující prvky, vypadávající tmely a zhoršená funkčnost celku	Chybějící prvky celku, částečně nefunkční, některé chybějící prvky	Zasklení a výplně zcela nebo převážně chybí
	Umělecká výzdoba	Bez poškození, drobné stopy stárnutí	Drobná poškození	Vážná poškození, celek není úplný	Poškození ohrožující celek, narušena stabilita prvků	Zaniklá výzdoba nebo dochovaná v náznacích

Poznámka: Dřevěná krytina na střeše je napadena lišejníkem, který způsobuje praskání šindele.

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka 2a Škála hodnocení stavu památky exteriéru (Bodružal)

Hodnocení interiéru

Název bodované památky a místo výskytu: *Řeckokatolický chrám sv. Mikuláša, Bodružal*

Stav památky		Objekty určené k užívání			Objekty nedoporučené nebo zakázané užívat	
		1 Bez poškození	2 Drobné poškození	3 Rozsáhlejší poškození	4 Havarijní stav	5 Zanikající objekt
Interiér	Stropy a krovy	Bez poškození	Drobná poškození	Rozsáhlejší poškození	Poškozené, rozsáhlý úbytek hmoty	Zaniklé nebo v náznacích
	Stěny	Bez poškození	Drobná poškození	Rozsáhlejší poškození	Poškozené, rozsáhlý úbytek hmoty	Zaniklé nebo v náznacích
	Podlahy	Bez poškození	Drobná poškození	Rozsáhlejší poškození	Poškozené, rozsáhlý úbytek hmoty	Zaniklé nebo v náznacích
	Výplně	Bez poškození	Drobná poškození	Rozsáhlejší poškození	Poškozené, rozsáhlý úbytek hmoty	Zaniklé nebo v náznacích
	Umělecká výzdoba	Bez poškození	Drobná poškození	Rozsáhlejší poškození	Poškozené, rozsáhlý úbytek hmoty	Zaniklé nebo v náznacích
	Technické vybavení (vodovody, elektřina, plyn, alarm atd.)	Ve výborném stavu	Nefunkční – zanedbaná pravidelná údržba, nutná drobná oprava nebo výměna součástí	Poškozené – nutné opravit a částečně vyměnit	Nefunkční – nutná rozsáhlejší úprava	Zcela chybí

Poznámka: Pod stropem jsou umístěny papírové pásy, aby odlučující se kousky materiálu od stropu nepadaly na prestol (část kostela přístupná jen knězi, obětní stůl). Na stropě lodi a na jižní straně stěny jsou stopy po zatékání, způsobené čistícími pracemi. Je narušena stabilita vnitřních stěn.

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka 2b Škála hodnocení stavu památky interiéru (Bodružal)

Hodnocení exteriéru

Název bodované památky a místo výskytu: *Řeckokatolický chrám Ochrany Presvätej Bohorodičky, Hunkovce*

Stav památky		Objekty určené k užívání			Objekty nedoporučené nebo zakázané užívat	
		1 Bez poškození	2 Drobné poškození	3 Rozsáhlé poškození	4 Havarijní stav	5 Zanikající objekt
Exteriér	Střecha – krytina a dřevěné prvky	Bez viditelného poškození	Drobná viditelná poškození	Silné poškození, ale funkční	Silně poškozená, silně zatéká	Nefunkční nebo zcela chybí
	Střecha – klempířské a kovářské prvky	Bez poškození, drobné stopy stárnutí	Viditelně nutná úprava nátěru	Povrchová koroze	Dosluhující a staré, nutná celková výměna	Dosluhující, místy chybí
	Dřevěné obvodové konstrukce	Bez poškození, drobné stopy stárnutí	Drobná viditelná povrchová poškození, drobný úbytek hmoty	Silné poškození, zavlhčení, průsak vlhkosti, degradovaný materiál	Podmáčené stěny, netěsnící spáry, trhliny atd.	Značná část materiálu chybí, nefunkční
	Kamenné obvodové konstrukce - podezdívka a základy	Bez poškození, drobné stopy stárnutí	Drobná viditelná povrchová poškození, drobné vzlinání vlhkosti	Silné poškození, zavlhčení, průsak vlhkosti, degradovaný materiál	Podmáčené, netěsnící spáry, trhliny atd.	Značná část materiálu chybí, nefunkční
	Výplně dveří a oken	Bez poškození, drobné stopy stárnutí	Nutné obnovit nátěry, celek ale funkční	Korodující prvky, vypadávající tmely a zhoršená funkčnost celku	Chybějící prvky celku, částečně nefunkční, některé chybějící prvky	Zasklení a výplně zcela nebo převážně chybí
	Umělecká výzdoba	Bez poškození, drobné stopy stárnutí	Drobná poškození	Vážná poškození, celek není úplný	Poškození ohrožující celek, narušena stabilita prvků	Zaniklá výzdoba nebo dochovaná v náznacích
Poznámka:						

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka 3a Škála hodnocení stavu památky exteriéru (Hunkovce)

Hodnocení interiéru

Název bodované památky a místo výskytu: *Řeckokatolický chrám Ochrany Presvätej Bohorodičky, Hunkovce*

Stav památky		Objekty určené k užívání			Objekty nedoporučené nebo zakázané užívat	
		1 Bez poškození	2 Drobné poškození	3 Rozsáhlejší poškození	4 Havarijní stav	5 Zanikající objekt
Interiér	Stropy a krovy	Bez poškození	Drobná poškození	Rozsáhlejší poškození	Poškozené, rozsáhlý úbytek hmoty	Zaniklé nebo v náznacích
	Stěny	Bez poškození	Drobná poškození	Rozsáhlejší poškození	Poškozené, rozsáhlý úbytek hmoty	Zaniklé nebo v náznacích
	Podlahy	Bez poškození	Drobná poškození	Rozsáhlejší poškození	Poškozené, rozsáhlý úbytek hmoty	Zaniklé nebo v náznacích
	Výplně	Bez poškození	Drobná poškození	Rozsáhlejší poškození	Poškozené, rozsáhlý úbytek hmoty	Zaniklé nebo v náznacích
	Umělecká výzdoba	Bez poškození	Drobná poškození	Rozsáhlejší poškození	Poškozené, rozsáhlý úbytek hmoty	Zaniklé nebo v náznacích
	Technické vybavení (vodovody, elektřina, plyn, alarm atd.)	Ve výborném stavu	Nefunkční – zanedbaná pravidelná údržba, nutná drobná oprava nebo výměna součástí	Poškozené – nutné opravit a částečně vyměnit	Nefunkční – nutná rozsáhlejší úprava	Zcela chybí

Poznámka: Kostel není funkční, neslouží k bohoslužebným účelům, má pouze muzejní charakter. V současnosti zde nejsou umístěny žádné součásti umělecké výzdoby ani výplně (zcela chybí ikonostas).

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka 3b Škála hodnocení stavu památky interiéru (Hunkovce)

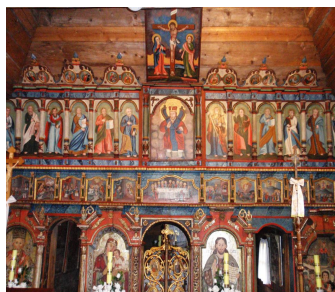

Hodnocení exteriéru

Název bodované památky a místo výskytu: *Řeckokatolický chrám Ochrany Presvätej Bohorodičky, Miroľa*

Stav památky		Objekty určené k užívání			Objekty nedoporučené nebo zakázané užívat	
		1 Bez poškození	2 Drobné poškození	3 Rozsáhlé poškození	4 Havarijní stav	5 Zanikající objekt
Exteriér	Střecha – krytina a dřevěné prvky	Bez viditelného poškození	Drobná viditelná poškození	Silné poškození, ale funkční	Silně poškozená, silně zatéká	Nefunkční nebo zcela chybí
	Střecha – klempířské a kovářské prvky	Bez poškození, drobné stopy stárnutí	Viditelně nutná úprava nátěru	Povrchová koroze	Dosluhující a staré, nutná celková výměna	Dosluhující, místy chybí
	Dřevěné obvodové konstrukce	Bez poškození, drobné stopy stárnutí	Drobná viditelná povrchová poškození, drobný úbytek hmoty	Silné poškození, zavlhčení, průsak vlhkosti, degradovaný materiál	Podmáčené stěny, netěsnící spáry, trhliny atd.	Značná část materiálu chybí, nefunkční
	Kamenné obvodové konstrukce - podezdívka a základy	Bez poškození, drobné stopy stárnutí	Drobná viditelná povrchová poškození, drobné vzlínání vlhkosti	Silné poškození, zavlhčení, průsak vlhkosti, degradovaný materiál	Podmáčené, netěsnící spáry, trhliny atd.	Značná část materiálu chybí, nefunkční
	Výplně dveří a oken	Bez poškození, drobné stopy stárnutí	Nutné obnovit nátěry, celek ale funkční	Korodující prvky, vypadávající tmely a zhoršená funkčnost celku	Chybějící prvky celku, částečně nefunkční, některé chybějící prvky	Zasklení a výplně zcela nebo převážně chybí
	Umělecká výzdoba	Bez poškození, drobné stopy stárnutí	Drobná poškození	Vážná poškození, celek není úplný	Poškození ohrožující celek, narušena stabilita prvků	Zaniklá výzdoba nebo dochovaná v náznacích
Poznámka:						

Zdroj: Vlastní zpracování

Hodnocení interiéru

Název bodované památky a místo výskytu: *Řeckokatolický chrám Ochrany Presvätej Bohorodičky, Miroľa*

Stav památky		Objekty určené k užívání			Objekty nedoporučené nebo zakázané užívat	
		1 Bez poškození	2 Drobné poškození	3 Rozsáhlejší poškození	4 Havarijný stav	5 Zanikající objekt
Interiér	Stropy a krovky	Bez poškození	Drobná poškození	Rozsáhlejší poškození	Poškozené, rozsáhlý úbytek hmoty	Zaniklé nebo v náznacích
	Stěny	Bez poškození	Drobná poškození	Rozsáhlejší poškození	Poškozené, rozsáhlý úbytek hmoty	Zaniklé nebo v náznacích
	Podlahy	Bez poškození	Drobná poškození	Rozsáhlejší poškození	Poškozené, rozsáhlý úbytek hmoty	Zaniklé nebo v náznacích
	Výplně	Bez poškození	Drobná poškození	Rozsáhlejší poškození	Poškozené, rozsáhlý úbytek hmoty	Zaniklé nebo v náznacích
	Umělecká výzdoba	Bez poškození	Drobná poškození	Rozsáhlejší poškození	Poškozené, rozsáhlý úbytek hmoty	Zaniklé nebo v náznacích
	Technické vybavení (vodovody, elektřina, plyn, alarm atd.)	Ve výborném stavu	Nefunkční – zanedbaná pravidelná údržba, nutná drobná oprava nebo výměna součástí	Poškozené – nutné opravit a částečně vyměnit	Nefunkční – nutná rozsáhlejší úprava	Zcela chybí
Poznámka: Rozsáhlejší poškození trámu srubové techniky v lodi.						

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabuľka 4b Škála hodnotení stavu památky interiéru (Miroľa)

Hodnocení exteriéru

Název bodované památky a místo výskytu: *Řeckokatolický chrám sv. archanjela Michala, Příkra*

Stav památky		Objekty určené k užívání			Objekty nedoporučené nebo zakázané užívat	
		1 Bez poškození	2 Drobné poškození	3 Rozsáhlé poškození	4 Havarijní stav	5 Zanikající objekt
Exteriér	Sřecha – krytina a dřevěné prvky	Bez viditelného poškození	Drobná viditelná poškození	Silné poškození, ale funkční	Silně poškozená, silně zatéká	Nefunkční nebo zcela chybí
	Sřecha – klempířské a kovářské prvky	Bez poškození, drobné stárnutí	Viditelně nutná úprava nátěru	Povrchová koroze	Dosluhující a staré, nutná celková výměna	Dosluhující, místy chybí
	Dřevěné obvodové konstrukce	Bez poškození, drobné stárnutí	Drobná viditelná povrchová poškození, drobný úbytek hmoty	Silné poškození, zavlhčení, průsak vlhkosti, degradovaný materiál	Podmáčené stěny, netěsnící spáry, trhliny atd.	Značná část materiálu chybí, nefunkční
	Kamenné obvodové konstrukce - podezdívka a základy	Bez poškození, drobné stárnutí	Drobná viditelná povrchová poškození, drobné vzlinání vlhkosti	Silné poškození, zavlhčení, průsak vlhkosti, degradovaný materiál	Podmáčené, netěsnící spáry, trhliny atd.	Značná část materiálu chybí, nefunkční
	Výplně dveří a oken	Bez poškození, drobné stárnutí	Nutné obnovit nátěry, celek ale funkční	Korodující prvky, vypadávající tmely a zhoršená funkčnost celku	Chybějící prvky celku, částečně nefunkční, některé chybějící prvky	Zasklení a výplně zcela nebo převážně chybí
	Umělecká výzdoba	Bez poškození, drobné stárnutí	Drobná poškození	Vážná poškození, celek není úplný	Poškození ohrožující celek, narušena stabilita prvků	Zaniklá výzdoba nebo dochovaná v náznacích
<p>Poznámka: Masivní poškození střešní krytiny, rozpadající se šindele a dřevěná krytina je napadena lišejníkem. Věžička kostelíku je poškozena působením biologických činitelů – datel.</p>						

Zdroj: Vlastní zpracování

Hodnocení interiéru

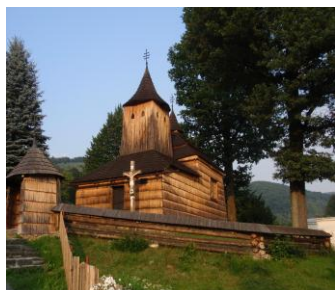
Název bodované památky a místo výskytu: *Řeckokatolický chrám sv. archanjela Michala, Příkra*

Stav památky		Objekty určené k užívání			Objekty nedoporučené nebo zakázané užívat	
		1 Bez poškození	2 Drobné poškození	3 Rozsáhlejší poškození	4 Havarijní stav	5 Zanikající objekt
Interiér	Stropy a krovy	Bez poškození	Drobná poškození	Rozsáhlejší poškození	Poškozené, rozsáhlý úbytek hmoty	Zaniklé nebo v náznacích
	Stěny	Bez poškození	Drobná poškození	Rozsáhlejší poškození	Poškozené, rozsáhlý úbytek hmoty	Zaniklé nebo v náznacích
	Podlahy	Bez poškození	Drobná poškození	Rozsáhlejší poškození	Poškozené, rozsáhlý úbytek hmoty	Zaniklé nebo v náznacích
	Výplně	Bez poškození	Drobná poškození	Rozsáhlejší poškození	Poškozené, rozsáhlý úbytek hmoty	Zaniklé nebo v náznacích
	Umělecká výzdoba	Bez poškození	Drobná poškození	Rozsáhlejší poškození	Poškozené, rozsáhlý úbytek hmoty	Zaniklé nebo v náznacích
	Technické vybavení (vodovody, elektřina, plyn, alarm atd.)	Ve výborném stavu	Nefunkční – zanedbaná pravidelná údržba, nutná drobná oprava nebo výměna součástí	Poškozené – nutné opravit a částečně vyměnit	Nefunkční – nutná rozsáhlejší úprava	Zcela chybí

Poznámka: Drobné poškození sрубové konstrukce v lodi a ve svatyni. Pozorovatelná drobná poškození na výplních a uměleckých výzdobách.

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka 5b Škála hodnocení stavu památky interiéru (Příkra)

Hodnocení exteriéru

Název bodované památky a místo výskytu: *Řeckokatolický chrám sv. Bazila Velkého, Krajné Čierne*

Stav památky		Objekty určené k užívání			Objekty nedoporučené nebo zakázané užívat	
		1 Bez poškození	2 Drobné poškození	3 Rozsáhlé poškození	4 Havarijní stav	5 Zanikající objekt
Exteriér	Sřecha – krytina a dřevěné prvky	Bez viditelného poškození	Drobná viditelná poškození	Silné poškození, ale funkční	Silně poškozená, silně zatéká	Nefunkční nebo zcela chybí
	Sřecha – klempířské a kovářské prvky	Bez poškození, drobné stopy stárnutí	Viditelně nutná úprava nátěru	Povrchová koroze	Dosluhující a staré, nutná celková výměna	Dosluhující, místy chybí
	Dřevěné obvodové konstrukce	Bez poškození, drobné stopy stárnutí	Drobná viditelná povrchová poškození, drobný úbytek hmoty	Silné poškození, zavlhčení, průsak vlhkosti, degradovaný materiál	Podmáčené stěny, netěsnící spáry, trhliny atd.	Značná část materiálu chybí, nefunkční
	Kamenné obvodové konstrukce - podezdívka a základy	Bez poškození, drobné stopy stárnutí	Drobná viditelná povrchová poškození, drobné vzlínání vlhkosti	Silné poškození, zavlhčení, průsak vlhkosti, degradovaný materiál	Podmáčené, netěsnící spáry, trhliny atd.	Značná část materiálu chybí, nefunkční
	Výplně dveří a oken	Bez poškození, drobné stopy stárnutí	Nutné obnovit nátěry, celek ale funkční	Korodující prvky, vypadávající tmely a zhoršená funkčnost celku	Chybějící prvky celku, částečně nefunkční, některé chybějící prvky	Zasklení a výplně zcela nebo převážně chybí
	Umělecká výzdoba	Bez poškození, drobné stopy stárnutí	Drobná poškození	Vážná poškození, celek není úplný	Poškození ohrožující celek, narušena stabilita prvků	Zaniklá výzdoba nebo dochovaná v náznacích
Poznámka:						

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka 6a Škála hodnocení stavu památky exteriéru (Krajné Čierne)

Hodnocení interiéru

Název bodované památky a místo výskytu: *Řeckokatolický chrám sv. Bazila Velkého, Krájne Čierne*

Stav památky		Objekty určené k užívání			Objekty nedoporučené nebo zakázané užívat	
		1 Bez poškození	2 Drobné poškození	3 Rozsáhlejší poškození	4 Havarijní stav	5 Zanikající objekt
Interiér	Stropy a krovy	Bez poškození	Drobná poškození	Rozsáhlejší poškození	Poškozené, rozsáhlý úbytek hmoty	Zaniklé nebo v náznacích
	Stěny	Bez poškození	Drobná poškození	Rozsáhlejší poškození	Poškozené, rozsáhlý úbytek hmoty	Zaniklé nebo v náznacích
	Podlahy	Bez poškození	Drobná poškození	Rozsáhlejší poškození	Poškozené, rozsáhlý úbytek hmoty	Zaniklé nebo v náznacích
	Výplně	Bez poškození	Drobná poškození	Rozsáhlejší poškození	Poškozené, rozsáhlý úbytek hmoty	Zaniklé nebo v náznacích
	Umělecká výzdoba	Bez poškození	Drobná poškození	Rozsáhlejší poškození	Poškozené, rozsáhlý úbytek hmoty	Zaniklé nebo v náznacích
	Technické vybavení (vodovody, elektřina, plyn, alarm atd.)	Ve výborném stavu	Nefunkční – zanedbaná pravidelná údržba, nutná drobná oprava nebo výměna součástí	Poškozené – nutné opravit a částečně vyměnit	Nefunkční – nutná rozsáhlejší úprava	Zcela chybí
Poznámka: Jedna ze zdí v lodi je šikmá, trám srubové konstrukce je špatně zasazen, je zde narušena stabilita, ale provoz kostelíku tím není ohrožen.						

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka 6b Škála hodnocení stavu památky interiéru (Krajne Čierne)

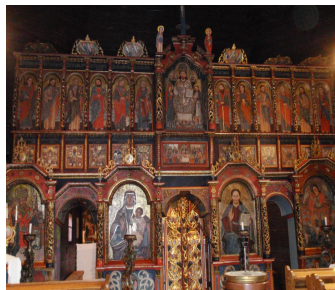

Hodnocení exteriéru

Název bodované památky a místo výskytu: *Řeckokatolický chrám sv. archanjela Michala, Ladomirová*

Stav památky		Objekty určené k užívání			Objekty nedoporučené nebo zakázané užívat	
		1 Bez poškození	2 Drobné poškození	3 Rozsáhlé poškození	4 Havarijní stav	5 Zanikající objekt
Exteriér	Sřecha – krytina a dřevěné prvky	Bez viditelného poškození	Drobná viditelná poškození	Silné poškození, ale funkční	Silně poškozená, silně zatéká	Nefunkční nebo zcela chybí
	Sřecha – klempířské a kovářské prvky	Bez poškození, drobné stopy stárnutí	Viditelně nutná úprava nátěru	Povrchová koroze	Dosluhující a staré, nutná celková výměna	Dosluhující, místy chybí
	Dřevěné obvodové konstrukce	Bez poškození, drobné stopy stárnutí	Drobná viditelná povrchová poškození, drobný úbytek hmoty	Silné poškození, zavlhčení, průsak vlhkosti, degradovaný materiál	Podmáčené stěny, netěsnící spáry, trhliny atd.	Značná část materiálu chybí, nefunkční
	Kamenné obvodové konstrukce - podezdívka a základy	Bez poškození, drobné stopy stárnutí	Drobná viditelná povrchová poškození, drobné vzlinání vlhkosti	Silné poškození, zavlhčení, průsak vlhkosti, degradovaný materiál	Podmáčené, netěsnící spáry, trhliny atd.	Značná část materiálu chybí, nefunkční
	Výplně dveří a oken	Bez poškození, drobné stopy stárnutí	Nutné obnovit nátěry, celek ale funkční	Korodující prvky, vypadávající tmely a zhoršená funkčnost celku	Chybějící prvky celku, částečně nefunkční, některé chybějící prvky	Zasklení a výplně zcela nebo převážně chybí
	Umělecká výzdoba	Bez poškození, drobné stopy stárnutí	Drobná poškození	Vážná poškození, celek není úplný	Poškození ohrožující celek, narušena stabilita prvků	Zaniklá výzdoba nebo dochovaná v náznacích
Poznámka: Šindele na dřevěné krytině jsou ze severu porostlé mechy.						

Zdroj: Vlastní zpracování

Hodnocení interiéru

Název bodované památky a místo výskytu: *Řeckokatolický chrám sv. archanjela Michala, Ladomirová*

Stav památky		Objekty určené k užívání			Objekty nedoporučené nebo zakázané užívat	
		1 Bez poškození	2 Drobné poškození	3 Rozsáhlejší poškození	4 Havarijní stav	5 Zanikající objekt
Interiér	Stropy a krovy	Bez poškození	Drobná poškození	Rozsáhlejší poškození	Poškozené, rozsáhlý úbytek hmoty	Zaniklé nebo v náznacích
	Stěny	Bez poškození	Drobná poškození	Rozsáhlejší poškození	Poškozené, rozsáhlý úbytek hmoty	Zaniklé nebo v náznacích
	Podlahy	Bez poškození	Drobná poškození	Rozsáhlejší poškození	Poškozené, rozsáhlý úbytek hmoty	Zaniklé nebo v náznacích
	Výplně	Bez poškození	Drobná poškození	Rozsáhlejší poškození	Poškozené, rozsáhlý úbytek hmoty	Zaniklé nebo v náznacích
	Umělecká výzdoba	Bez poškození	Drobná poškození	Rozsáhlejší poškození	Poškozené, rozsáhlý úbytek hmoty	Zaniklé nebo v náznacích
	Technické vybavení (vodovody, elektřina, plyn, alarm atd.)	Ve výborném stavu	Nefunkční – zanedbaná pravidelná údržba, nutná drobná oprava nebo výměna součástí	Poškozené – nutné opravit a částečně vyměnit	Nefunkční – nutná rozsáhlejší úprava	Zcela chybí
Poznámka: Drobná poškození stropů a trámů srubové konstrukce v lodi.						

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka 7b Škála hodnocení stavu památky interiéru (Ladomirová)

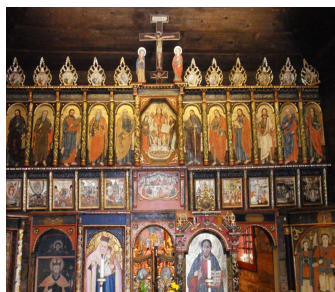
Hodnocení exteriéru

Název bodované památky a místo výskytu: *Řeckokatolický chrám sv. archanjela Michala, Šemetkovce*

Stav památky		Objekty určené k užívání			Objekty nedoporučené nebo zakázané užívat	
		1 Bez poškození	2 Drobné poškození	3 Rozsáhlé poškození	4 Havarijní stav	5 Zanikající objekt
Exteriér	Střecha – krytina a dřevěné prvky	Bez viditelného poškození	Drobná viditelná poškození	Silné poškození, ale funkční	Silně poškozená, silně zatéká	Nefunkční nebo zcela chybí
	Střecha – klempířské a kovářské prvky	Bez poškození, drobné stopy stárnutí	Viditelně nutná úprava nátěru	Povrchová koroze	Dosluhující a staré, nutná celková výměna	Dosluhující, místy chybí
	Dřevěné obvodové konstrukce	Bez poškození, drobné stopy stárnutí	Drobná viditelná povrchová poškození, drobný úbytek hmoty	Silné poškození, zavlhčení, průsak vlhkosti, degradovaný materiál	Podmáčené stěny, netěsnící spáry, trhliny atd.	Značná část materiálu chybí, nefunkční
	Kamenné obvodové konstrukce - podezdívka a základy	Bez poškození, drobné stopy stárnutí	Drobná viditelná povrchová poškození, drobné vzlínání vlhkosti	Silné poškození, zavlhčení, průsak vlhkosti, degradovaný materiál	Podmáčené, netěsnící spáry, trhliny atd.	Značná část materiálu chybí, nefunkční
	Výplně dveří a oken	Bez poškození, drobné stopy stárnutí	Nutné obnovit nátěry, celek ale funkční	Korodující prvky, vypadávající tmely a zhoršená funkčnost celku	Chybějící prvky celku, částečně nefunkční, některé chybějící prvky	Zasklení a výplně zcela nebo převážně chybí
	Umělecká výzdoba	Bez poškození, drobné stopy stárnutí	Drobná poškození	Vážná poškození, celek není úplný	Poškození ohrožující celek, narušena stabilita prvků	Zaniklá výzdoba nebo dochovaná v náznacích
Poznámka:						

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka 8a Škála hodnocení stavu památky exteriéru (Šemetkovce)

Hodnocení interiéru

Název bodované památky a místo výskytu: *Řeckokatolický chrám sv. archanjela Michala, Šemetkovce*

Stav památky		Objekty určené k užívání			Objekty nedoporučené nebo zakázané užívat	
		1 Bez poškození	2 Drobné poškození	3 Rozsáhlejší poškození	4 Havarijní stav	5 Zanikající objekt
Interiér	Stropy a krovy	Bez poškození	Drobná poškození	Rozsáhlejší poškození	Poškozené, rozsáhlý úbytek hmoty	Zaniklé nebo v náznacích
	Stěny	Bez poškození	Drobná poškození	Rozsáhlejší poškození	Poškozené, rozsáhlý úbytek hmoty	Zaniklé nebo v náznacích
	Podlahy	Bez poškození	Drobná poškození	Rozsáhlejší poškození	Poškozené, rozsáhlý úbytek hmoty	Zaniklé nebo v náznacích
	Výplně	Bez poškození	Drobná poškození	Rozsáhlejší poškození	Poškozené, rozsáhlý úbytek hmoty	Zaniklé nebo v náznacích
	Umělecká výzdoba	Bez poškození	Drobná poškození	Rozsáhlejší poškození	Poškozené, rozsáhlý úbytek hmoty	Zaniklé nebo v náznacích
	Technické vybavení (vodovody, elektřina, plyn, alarm atd.)	Ve výborném stavu	Nefunkční – zanedbaná pravidelná údržba, nutná drobná oprava nebo výměna součástí	Poškozené – nutné opravit a částečně vyměnit	Nefunkční – nutná rozsáhlejší úprava	Zcela chybí
Poznámka: Na stěně lodi není restaurována malba, vnitřní trámy jsou drobně poškozeny.						

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka 8b Škála hodnocení stavu památky interiéru (Šemetkovce)

Hodnocení exteriéru

Název bodované památky a místo výskytu: *Āeckokatolický chrám Ochrany Presvätej Bohorodičky, Korejovce*

Stav památky		Objekty určené k užívání			Objekty nedoporučené nebo zakázané užívat	
		1 Bez poškození	2 Drobné poškození	3 Rozsáhlé poškození	4 Havarijní stav	5 Zanikající objekt
Exteriér	Sřecha – krytina a dřevěné prvky	Bez viditelného poškození	Drobná viditelná poškození	Silné poškození, ale funkční	Silně poškozená, silně zatéká	Nefunkční nebo zcela chybí
	Sřecha – klempířské a kovářské prvky	Bez poškození, drobné stopy stárnutí	Viditelně nutná úprava nátěru	Povrchová koroze	Dosluhující a staré, nutná celková výměna	Dosluhující, místy chybí
	Dřevěné obvodové konstrukce	Bez poškození, drobné stopy stárnutí	Drobná viditelná povrchová poškození, drobný úbytek hmoty	Silné poškození, zavlhčení, průsak vlhkosti, degradovaný materiál	Podmáčené stěny, netěsnící spáry, trhliny atd.	Značná část materiálu chybí, nefunkční
	Kamenné obvodové konstrukce - podezdívka a základy	Bez poškození, drobné stopy stárnutí	Drobná viditelná povrchová poškození, drobné vzlínání vlhkosti	Silné poškození, zavlhčení, průsak vlhkosti, degradovaný materiál	Podmáčené, netěsnící spáry, trhliny atd.	Značná část materiálu chybí, nefunkční
	Výplně dveří a oken	Bez poškození, drobné stopy stárnutí	Nutné obnovit nátěry, celek ale funkční	Korodující prvky, vypadávající tmely a zhoršená funkčnost celku	Chybějící prvky celku, částečně nefunkční, některé chybějící prvky	Zasklení a výplně zcela nebo převážně chybí
	Umělecká výzdoba	Bez poškození, drobné stopy stárnutí	Drobná poškození	Vážná poškození, celek není úplný	Poškození ohrožující celek, narušena stabilita prvků	Zaniklá výzdoba nebo dochovaná v náznacích
Poznámka: Poškozená krytina na sřeše.						

Zdroj: Vlastní zpracování

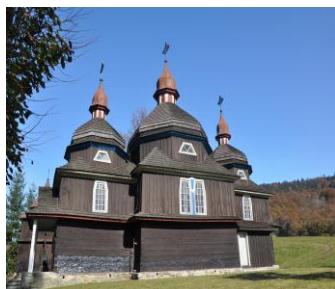
Hodnocení interiéru

Název bodované památky a místo výskytu: *Řeckokatolický chrám Ochrany Presvätej Bohorodičky, Korejovce*

Stav památky		Objekty určené k užívání			Objekty nedoporučené nebo zakázané užívat	
		1 Bez poškození	2 Drobné poškození	3 Rozsáhlejší poškození	4 Havarijný stav	5 Zanikající objekt
Interiér	Stropy a krovky	Bez poškození	Drobná poškození	Rozsáhlejší poškození	Poškozené, rozsáhlý úbytek hmoty	Zaniklé nebo v náznacích
	Stěny	Bez poškození	Drobná poškození	Rozsáhlejší poškození	Poškozené, rozsáhlý úbytek hmoty	Zaniklé nebo v náznacích
	Podlahy	Bez poškození	Drobná poškození	Rozsáhlejší poškození	Poškozené, rozsáhlý úbytek hmoty	Zaniklé nebo v náznacích
	Výplně	Bez poškození	Drobná poškození	Rozsáhlejší poškození	Poškozené, rozsáhlý úbytek hmoty	Zaniklé nebo v náznacích
	Umělecká výzdoba	Bez poškození	Drobná poškození	Rozsáhlejší poškození	Poškozené, rozsáhlý úbytek hmoty	Zaniklé nebo v náznacích
	Technické vybavení (vodovody, elektřina, plyn, alarm atd.)	Ve výborném stavu	Nefunkční – zanedbaná pravidelná údržba, nutná drobná oprava nebo výměna součástí	Poškozené – nutné opravit a částečně vyměnit	Nefunkční – nutná rozsáhlejší úprava	Zcela chybí
Poznámka: Drobné poškození srubové techniky.						

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabuľka 9b Škála hodnotení stavu památky interiéru (Korejovce)

Hodnocení exteriéru

Název bodované památky a místo výskytu: *Řeckokatolický chrám Ochrany Presvätej Bohorodičky, Nižný Komárnik*

Stav památky		Objekty určené k užívání			Objekty nedoporučené nebo zakázané užívat	
		1 Bez poškození	2 Drobné poškození	3 Rozsáhlé poškození	4 Havarijní stav	5 Zanikající objekt
Exteriér	Střecha – krytina a dřevěné prvky	Bez viditelného poškození	Drobná viditelná poškození	Silné poškození, ale funkční	Silně poškozená, silně zatéká	Nefunkční nebo zcela chybí
	Střecha – klempířské a kovářské prvky	Bez poškození, drobné stopy stárnutí	Viditelně nutná úprava nátěru	Povrchová koroze	Dosluhující a staré, nutná celková výměna	Dosluhující, místy chybí
	Dřevěné obvodové konstrukce	Bez poškození, drobné stopy stárnutí	Drobná viditelná povrchová poškození, drobný úbytek hmoty	Silné poškození, zvlhčení, průsak vlhkosti, degradovaný materiál	Podmáčené stěny, netěsnící spáry, trhliny atd.	Značná část materiálu chybí, nefunkční
	Kamenné obvodové konstrukce - podezdívka a základy	Bez poškození, drobné stopy stárnutí	Drobná viditelná povrchová poškození, drobné vzlinání vlhkosti	Silné poškození, zvlhčení, průsak vlhkosti, degradovaný materiál	Podmáčené, netěsnící spáry, trhliny atd.	Značná část materiálu chybí, nefunkční
	Výplně dveří a oken	Bez poškození, drobné stopy stárnutí	Nutné obnovit nátěry, celek ale funkční	Korodující prvky, vypadávající tmely a zhoršená funkčnost celku	Chybějící prvky celku, částečně nefunkční, některé chybějící prvky	Zasklení a výplně zcela nebo převážně chybí
	Umělecká výzdoba	Bez poškození, drobné stopy stárnutí	Drobná poškození	Vážná poškození, celek není úplný	Poškození ohrožující celek, narušena stabilita prvků	Zaniklá výzdoba nebo dochovaná v náznacích

Poznámka: Klempířské prvky na střeše jsou sice funkční, ale povrchová úprava je již nedostatečná.

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka 10a Škála hodnocení stavu památky exteriéru (Nižný Komárnik)

Hodnocení interiéru

Název bodované památky a místo výskytu: *Řeckokatolický chrám Ochrany Presvätej Bohorodičky, Nižný Komárnik*

Stav památky		Objekty určené k užívání			Objekty nedoporučené nebo zakázané užívat	
		1 Bez poškození	2 Drobné poškození	3 Rozsáhlejší poškození	4 Havarijný stav	5 Zanikající objekt
Interiér	Stropy a krovy	Bez poškození	Drobná poškození	Rozsáhlejší poškození	Poškozené, rozsáhlý úbytek hmoty	Zaniklé nebo v náznacích
	Stěny	Bez poškození	Drobná poškození	Rozsáhlejší poškození	Poškozené, rozsáhlý úbytek hmoty	Zaniklé nebo v náznacích
	Podlahy	Bez poškození	Drobná poškození	Rozsáhlejší poškození	Poškozené, rozsáhlý úbytek hmoty	Zaniklé nebo v náznacích
	Výplně	Bez poškození	Drobná poškození	Rozsáhlejší poškození	Poškozené, rozsáhlý úbytek hmoty	Zaniklé nebo v náznacích
	Umělecká výzdoba	Bez poškození	Drobná poškození	Rozsáhlejší poškození	Poškozené, rozsáhlý úbytek hmoty	Zaniklé nebo v náznacích
	Technické vybavení (vodovody, elektřina, plyn, alarm atd.)	Ve výborném stavu	Nefunkční – zanedbaná pravidelná údržba, nutná drobná oprava nebo výměna součástí	Poškozené – nutné opravit a částečně vyměnit	Nefunkční – nutná rozsáhlejší úprava	Zcela chybí
Poznámka: Drobná poškození stěn.						

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabuľka 10b Škála hodnocení stavu památky interiéru (Nižný Komárnik)

Hodnocení exteriéru

Název bodované památky a místo výskytu: *Řeckokatolický chrám sv. Kozmu a Damiána, Vyšný Komárnik*

Stav památky		Objekty určené k užívání			Objekty nedoporučené nebo zakázané užívat	
		1 Bez poškození	2 Drobné poškození	3 Rozsáhlé poškození	4 Havarijní stav	5 Zanikající objekt
Exteriér	Sřecha – krytina a dřevěné prvky	Bez viditelného poškození	Drobná viditelná poškození	Silné poškození, ale funkční	Silně poškozená, silně zatéká	Nefunkční nebo zcela chybí
	Sřecha – klempířské a kovářské prvky	Bez poškození, drobné stopy stárnutí	Viditelně nutná úprava nátěru	Povrchová koroze	Dosluhující a staré, nutná celková výměna	Dosluhující, místy chybí
	Dřevěné obvodové konstrukce	Bez poškození, drobné stopy stárnutí	Drobná viditelná povrchová poškození, drobný úbytek hmoty	Silné poškození, zavlhčení, průsak vlhkosti, degradovaný materiál	Podmáčené stěny, netěsnící spáry, trhliny atd.	Značná část materiálu chybí, nefunkční
	Kamenné obvodové konstrukce - podezdívka a základy	Bez poškození, drobné stopy stárnutí	Drobná viditelná povrchová poškození, drobné vzlínání vlhkosti	Silné poškození, zavlhčení, průsak vlhkosti, degradovaný materiál	Podmáčené, netěsnící spáry, trhliny atd.	Značná část materiálu chybí, nefunkční
	Výplně dveří a oken	Bez poškození, drobné stopy stárnutí	Nutné obnovit nátěry, celek ale funkční	Korodující prvky, vypadávající tmely a zhoršená funkčnost celku	Chybějící prvky celku, částečně nefunkční, některé chybějící prvky	Zasklení a výplně zcela nebo převážně chybí
	Umělecká výzdoba	Bez poškození, drobné stopy stárnutí	Drobná poškození	Vážná poškození, celek není úplný	Poškození ohrožující celek, narušena stabilita prvků	Zaniklá výzdoba nebo dochovaná v náznacích
Poznámka:						

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka 11 a Škála hodnocení stavu památky exteriéru (Vyšný Komárnik)

Hodnocení interiéru

Název bodované památky a místo výskytu: *Řeckokatolický chrám sv. Kozmu a Damiána, Vyšný Komárnik*

Stav památky		Objekty určené k užívání			Objekty nedoporučené nebo zakázané užívat	
		1 Bez poškození	2 Drobné poškození	3 Rozsáhlejší poškození	4 Havarijní stav	5 Zanikající objekt
Interiér	Stropy a krovy	Bez poškození	Drobná poškození	Rozsáhlejší poškození	Poškozené, rozsáhlý úbytek hmoty	Zaniklé nebo v náznacích
	Stěny	Bez poškození	Drobná poškození	Rozsáhlejší poškození	Poškozené, rozsáhlý úbytek hmoty	Zaniklé nebo v náznacích
	Podlahy	Bez poškození	Drobná poškození	Rozsáhlejší poškození	Poškozené, rozsáhlý úbytek hmoty	Zaniklé nebo v náznacích
	Výplně	Bez poškození	Drobná poškození	Rozsáhlejší poškození	Poškozené, rozsáhlý úbytek hmoty	Zaniklé nebo v náznacích
	Umělecká výzdoba	Bez poškození	Drobná poškození	Rozsáhlejší poškození	Poškozené, rozsáhlý úbytek hmoty	Zaniklé nebo v náznacích
	Technické vybavení (vodovody, elektrina, plyn, alarm atd.)	Ve výborném stavu	Nefunkční – zanedbaná pravidelná údržba, nutná drobná oprava nebo výměna součástí	Poškozené – nutné opravit a částečně vyměnit	Nefunkční – nutná rozsáhlejší úprava	Zcela chybí
Poznámka: Je nutné odstranit staré elektrické rozvody a udělat novou kabeláž. V budově je nefunkční poplašné zařízení, nutná oprava.						

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka 11b Škála hodnocení stavu památky interiéru (Vyšný Komárnik)

Hodnocení exteriéru

Název bodované památky a místo výskytu: *Āeckokatolický chrám sv. Paraskevvy, Dobroslava*

Stav památky		Objekty určené k užívání			Objekty nedoporučené nebo zakázané užívat	
		1 Bez poškození	2 Drobné poškození	3 Rozsáhlé poškození	4 Havarijní stav	5 Zanikající objekt
Exteriér	Sřecha – krytina a dřevěné prvky	Bez viditelného poškození	Drobná viditelná poškození	Silné poškození, ale funkční	Silně poškozená, silně zatéká	Nefunkční nebo zcela chybí
	Sřecha – klempířské a kovářské prvky	Bez poškození, drobné stopy stárnutí	Viditelně nutná úprava nátěru	Povrchová koroze	Dosluhující a staré, nutná celková výměna	Dosluhující, místy chybí
	Dřevěné obvodové konstrukce	Bez poškození, drobné stopy stárnutí	Drobná viditelná povrchová poškození, drobný úbytek hmoty	Silné poškození, zavlhčení, průsak vlhkosti, degradovaný materiál	Podmáčené stěny, netěsnící spáry, trhliny atd.	Značná část materiálu chybí, nefunkční
	Kamenné obvodové konstrukce - podezdívka a základy	Bez poškození, drobné stopy stárnutí	Drobná viditelná povrchová poškození, drobné vzlínání vlhkosti	Silné poškození, zavlhčení, průsak vlhkosti, degradovaný materiál	Podmáčené, netěsnící spáry, trhliny atd.	Značná část materiálu chybí, nefunkční
	Výplně dveří a oken	Bez poškození, drobné stopy stárnutí	Nutné obnovit nátěry, celek ale funkční	Korodující prvky, vypadávající tmely a zhoršená funkčnost celku	Chybějící prvky celku, částečně nefunkční, některé chybějící prvky	Zasklení a výplně zcela nebo převážně chybí
	Umělecká výzdoba	Bez poškození, drobné stopy stárnutí	Drobná poškození	Vážná poškození, celek není úplný	Poškození ohrožující celek, narušena stabilita prvků	Zaniklá výzdoba nebo dochovaná v náznacích
Poznámka: Poškozená krytina na sřeše. Dřevěný okap je napaden lišejníkem.						

Zdroj: Vlastní zpracování

Hodnocení interiéru

Název bodované památky a místo výskytu: *Řeckokatolický chrám sv. Paraskevy, Dobroslava*

Stav památky		Objekty určené k užívání			Objekty nedoporučené nebo zakázané užívat	
		1 Bez poškození	2 Drobné poškození	3 Rozsáhlejší poškození	4 Havarijní stav	5 Zanikající objekt
Interiér	Stropy a krovy	Bez poškození	Drobná poškození	Rozsáhlejší poškození	Poškozené, rozsáhlý úbytek hmoty	Zaniklé nebo v náznacích
	Stěny	Bez poškození	Drobná poškození	Rozsáhlejší poškození	Poškozené, rozsáhlý úbytek hmoty	Zaniklé nebo v náznacích
	Podlahy	Bez poškození	Drobná poškození	Rozsáhlejší poškození	Poškozené, rozsáhlý úbytek hmoty	Zaniklé nebo v náznacích
	Výplně	Bez poškození	Drobná poškození	Rozsáhlejší poškození	Poškozené, rozsáhlý úbytek hmoty	Zaniklé nebo v náznacích
	Umělecká výzdoba	Bez poškození	Drobná poškození	Rozsáhlejší poškození	Poškozené, rozsáhlý úbytek hmoty	Zaniklé nebo v náznacích
	Technické vybavení (vodovody, elektřina, plyn, alarm atd.)	Ve výborném stavu	Nefunkční – zanedbaná pravidelná údržba, nutná drobná oprava nebo výměna součástí	Poškozené – nutné opravit a částečně vyměnit	Nefunkční – nutná rozsáhlejší úprava	Zcela chybí
Poznámka: Celkově viditelné poškození některých dřevěných částí interiéru.						

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka 12b Škála hodnocení stavu památky interiéru (Dobroslava)

Hodnocení exteriéru

Název bodované památky a místo výskytu: *Řeckokatolický chrám sv. Paraskevy, Potoky*

Stav památky		Objekty určené k užívání			Objekty nedoporučené nebo zakázané užívat	
		1 Bez poškození	2 Drobné poškození	3 Rozsáhlé poškození	4 Havarijní stav	5 Zanikající objekt
Exteriér	Střecha – krytina a dřevěné prvky	Bez viditelného poškození	Drobná viditelná poškození	Silné poškození, ale funkční	Silně poškozená, silně zatéká	Nefunkční nebo zcela chybí
	Střecha – klempířské a kovářské prvky	Bez poškození, drobné stopy stárnutí	Viditelně nutná úprava nátěru	Povrchová koroze	Dosluhující a staré, nutná celková výměna	Dosluhující, místy chybí
	Dřevěné obvodové konstrukce	Bez poškození, drobné stopy stárnutí	Drobná viditelná povrchová poškození, drobný úbytek hmoty	Silné poškození, zavlhčení, průsak vlhkosti, degradovaný materiál	Podmáčené stěny, netěsnící spáry, trhliny atd.	Značná část materiálu chybí, nefunkční
	Kamenné obvodové konstrukce - podezdívka a základy	Bez poškození, drobné stopy stárnutí	Drobná viditelná povrchová poškození, drobné vzlínání vlhkosti	Silné poškození, zavlhčení, průsak vlhkosti, degradovaný materiál	Podmáčené, netěsnící spáry, trhliny atd.	Značná část materiálu chybí, nefunkční
	Výplně dveří a oken	Bez poškození, drobné stopy stárnutí	Nutné obnovit nátěry, celek ale funkční	Korodující prvky, vypadávající tmely a zhoršená funkčnost celku	Chybějící prvky celku, částečně nefunkční, některé chybějící prvky	Zasklení a výplně zcela nebo převážně chybí
	Umělecká výzdoba	Bez poškození, drobné stopy stárnutí	Drobná poškození	Vážná poškození, celek není úplný	Poškození ohrožující celek, narušena stabilita prvků	Zaniklá výzdoba nebo dochovaná v náznacích
Poznámka:						

Zdroj: Vlastní zpracování

Hodnocení interiéru

Název bodované památky a místo výskytu: *Řeckokatolický chrám sv. Paraskevy, Potoky*

Stav památky		Objekty určené k užívání			Objekty nedoporučené nebo zakázané užívat	
		1 Bez poškození	2 Drobné poškození	3 Rozsáhlejší poškození	4 Havarijní stav	5 Zanikající objekt
Interiér	Stropy a krovy	Bez poškození	Drobná poškození	Rozsáhlejší poškození	Poškozené, rozsáhlý úbytek hmoty	Zaniklé nebo v náznacích
	Stěny	Bez poškození	Drobná poškození	Rozsáhlejší poškození	Poškozené, rozsáhlý úbytek hmoty	Zaniklé nebo v náznacích
	Podlahy	Bez poškození	Drobná poškození	Rozsáhlejší poškození	Poškozené, rozsáhlý úbytek hmoty	Zaniklé nebo v náznacích
	Výplně	Bez poškození	Drobná poškození	Rozsáhlejší poškození	Poškozené, rozsáhlý úbytek hmoty	Zaniklé nebo v náznacích
	Umělecká výzdoba	Bez poškození	Drobná poškození	Rozsáhlejší poškození	Poškozené, rozsáhlý úbytek hmoty	Zaniklé nebo v náznacích
	Technické vybavení (vodovody, elektřina, plyn, alarm atd.)	Ve výborném stavu	Nefunkční – zanedbaná pravidelná údržba, nutná drobná oprava nebo výměna součástí	Poškozené – nutné opravit a částečně vyměnit	Nefunkční – nutná rozsáhlejší úprava	Zcela chybí
Poznámka: Drobná poškození trámů, stěn a umělecké výzdoby, drobné praskliny ve dřevě a výskyt výletových otvorů dřevokazného hmyzu.						

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka 13b Škála hodnocení stavu památky interiéru (Potoky)

Příloha VI. Tabulka zdrojových dat

Tabulka 1a Souhrnné znázornění hodnocených kritérií památek exteriéru – zdrojová data

Název památky a místo výskytu	Exteriér					
	Střecha – krytina a dřevěné prvky	Střecha – klempířské a kovářské prvky	Dřevěné obvodové konstrukce	Kamenné obvodové konstrukce - podezdívka a základy	Výplně dveří a oken	Umělecká výzdoba
Chrám sv. Mikuláše, Bodružal	2	1	1	2	1	1
Chrám sv. Paraskevvy, Dobroslava	2	1	1	1	1	1
Chrám Ochrany Presvätej Bohorodičky, Hunkovce	1	1	1	1	1	1
Chrám Ochrany Presvätej Bohorodičky, Korejovce	2	1	1	1	1	1
Chrám sv. Bazila Veľkého, Krajné Čierne	1	1	1	1	1	1
Chrám sv. archanjela Michala, Ladomirová	2	1	1	1	1	1
Chrám Ochrany Presvätej Bohorodičky, Miroľa	1	1	1	1	1	1
Chrám Ochrany Presvätej Bohorodičky, Nižný Komárnik	2	2	1	1	1	1
Chrám sv. Paraskevvy, Potoky	1	1	1	1	1	1
Chrám sv. archanjela Michala, Príkra	3	1	1	1	1	1
Chrám sv. archanjela Michala, Šemetkovce	1	1	1	1	1	1
Chrám sv. Kozmu a Damiána, Vyšný Komárnik	1	1	1	1	1	1
CELKEM BODŮ HODNOCENÍ	19	13	12	13	12	12

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka 1b Souhrnné znázornění hodnocených kritérií památek interiéru – zdrojová data

Název památky a místo výskytu	Interiér					
	Stropy a krovy	Stěny	Podlahy	Výplně	Umělecká výzdoba	Technické vybavení (vodovody, elektřina, plyn, alarm atd.)
Chrám sv. Mikuláša, Bodružal	3	3	2	2	1	1
Chrám sv. Paraskevy, Dobroslava	2	2	1	2	2	1
Chrám Ochrany Presvätej Bohorodičky, Hunkovce	1	2	2	5	5	1
Chrám Ochrany Presvätej Bohorodičky, Korejovce	2	2	1	1	1	1
Chrám sv. Bazila Veľkého, Krajné Čierne	2	3	2	1	2	1
Chrám sv. archanjela Michala, Ladomirová	2	2	1	1	1	1
Chrám Ochrany Presvätej Bohorodičky, Miroľa	2	3	2	1	1	1
Chrám Ochrany Presvätej Bohorodičky, Nižný Komárnik	1	2	1	1	1	1
Chrám sv. Paraskevy, Potoky	2	2	1	1	2	1
Chrám sv. archanjela Michala, Príkra	2	2	1	2	2	1
Chrám sv. archanjela Michala, Šemetkovce	2	2	1	2	1	1
Chrám sv. Kozmu a Damiána, Vyšný Komárnik	2	1	1	1	1	3
CELKEM BODŮ HODNOCENÍ	23	26	16	19	21	14

Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha VII. Přehled vynaložených financí

Tabulka 1 Přehled vynaložených financí - sumář

Řeckokatolický farní úřad	Rok 2006	Rok 2007	Rok 2008	Rok 2009	Rok 2010	Rok 2011	CELKEM
Hunkovce							
Bodružal		10 064,83 €	1 597,90 €	50 000,00 €	4 509,00 €	5 000,00 €	71 171,73 €
Hunkovce					43 153,00 €		43 153,00 €
Míroľa	16 108,24 €	65 125,37 €	22 850,02 €	10 000,00 €	1 415,00 €	5 000,00 €	120 498,63 €
Prikra					4 509,00 €		4 509,00 €
Ladomirová							
Krajné Čierno			9 587,42 €				9 587,42 €
Ladomirová	11 920,09 €	30 312,90 €	31 958,07 €				74 191,06 €
Šemetkovce	1 610,82 €	15 985,00 €	19 174,84 €	5 000,00 €			41 770,98 €
Krajná Bystrá							
Korejovce						3 000,00 €	3 000,00 €
Nižný Komárnik						2 500,00 €	2 500,00 €
Vyšný Komárnik			15 180,08 €	65 000,00 €			80 180,08 €
Kapišová							
Dobroslova						8 000,00 €	8 000,00 €
Stročín							
Potoky		7 104,59 €		25 000,00 €			32 104,59 €
CELKEM	29 639,15 €	128 539,01 €	100 348,33 €	155 000,00 €	53 586,00 €	23 500,00 €	490 666,69 €

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabuľka 2 Priebeh vynaložených financií – detail r. 2006

Řeckokatolícký farný úrad	Rok 2006						
	Ministerstvo kultúry SR	Nadácia SPP	NEFO PSK, n. f.	Dotace - předseda PSK	Nadácia Dexia banka Slovensko	Ministerstvo hospodárstva a zdroje EU	Vlastní zdroje
Hunkovce							
Bodružal							
Hunkovce							
Miroľa	8 054,12 €	8 054,12 €					
Prikra							
<i>Celkem</i>	<i>8 054,12 €</i>	<i>8 054,12 €</i>					
Ladomirová							
Krajné Čierne							
Ladomirová	8 054,12 €						
	2 255,15 €						
	1 610,82 €						
Šemetkovce	1 610,82 €						
<i>Celkem</i>	<i>13 530,91 €</i>						
Krajná Bystrá							
Korejovce							
Nižný Komárnik							
Vyšný Komárnik							
<i>Celkem</i>							
Kapišová							
Dobroslova							
<i>Celkem</i>							
Stročín							
Potoky							
<i>Celkem</i>							
Na NKP za rok	21 585,03 €	8 054,12 €					
CELKEM za rok	29 639,15 €						

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabuľka 3 Priebeh vynaložených financií – detail r. 2007

Řeckokatolícký farný úrad	Rok 2007						
	Ministerstvo kultúry SR	Nadácia SPP	NEFO PSK, n. f.	Dotace - předseda PSK	Nadácia Dexia banka Slovensko	Ministerstvo hospodárstva a zdroje EU	Vlastní zdroje
Hunkovce							
Bodružal	8 880,73 €						1 184,10 €
Hunkovce							
Miroľa	5 920,49 € 59 204,88 €						
Prikra							
<i>Celkem</i>	<i>74 006,10 €</i>						<i>1 184,10 €</i>
Ladomirová							
Krajné Čierno							
Ladomirová	2 486,60 € 1 776,15 €	23 681,95 €	2 368,20 €				
Šemetkovce	8 880,73 € 1 776,15 €		5 328,44 €				
<i>Celkem</i>	<i>14 919,63 €</i>	<i>23 681,95 €</i>	<i>7 696,64 €</i>				
Krajná Bystrá							
Korejovce							
Nižný Komárnik							
Vyšný Komárnik							
<i>Celkem</i>							
Kapišová							
Dobroslova							
<i>Celkem</i>							
Stročín							
Potoky	7 104,59 €						
<i>Celkem</i>	<i>7 104,59 €</i>						
Na NKP za rok	96 030,32 €	23 681,95 €	7 696,64 €				1 184,10 €
CELKEM za rok	128 593,01 €						

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabuľka 4 Priebeh vynaložených financií – detail r. 2008

Řeckokatolícký farný úrad	Rok 2008						
	Ministerstvo kultúry SR	Nadácia SPP	NEFO PSK, n. f.	Dotace - předseda PSK	Nadácia Dexia banka Slovensko	Ministerstvo hospodárstva a zdroje EU	Vlastní zdroje
Hunkovce							
Bodružal							1 597,90 €
Hunkovce							
Miroľa		12 783,23 €	479,37 €				9 587,42 €
Prikra							
<i>Celkem</i>		<i>12 783,23 €</i>	<i>479,37 €</i>				<i>11 185,32 €</i>
Ladomirová							
Krajné Čierno		9 587,42 €					
Ladomirová		31 958,07 €					
Šemetkovce		19 174,84 €					
<i>Celkem</i>		<i>60 720,33 €</i>					
Krajná Bystrá							
Korejovce							
Nižný Komárník							
Vyšný Komárník		12 783,23 €	2 237,06 €		159,79 €		
<i>Celkem</i>		<i>12 783,23 €</i>	<i>2 237,06 €</i>		<i>159,79 €</i>		
Kapišová							
Dobroslova							
<i>Celkem</i>							
Stročín							
Potoky							
<i>Celkem</i>							
Na NKP za rok		86 286,79 €	2 716,43 €		159,79 €		11 185,32 €
CELKEM za rok					100 348,33 €		

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabuľka 5 Priebeh vynaložených financií – detail r. 2009

Řeckokatolícký farný úrad	Rok 2009						
	Ministerstvo kultúry SR	Nadácia SPP	NEFO PSK, n. f.	Dotace - předseda PSK	Nadácia Dexia banka Slovensko	Ministerstvo hospodárstva a zdroje EU	Vlastní zdroje
Hunkovce							
Bodružal							50 000,00 €
Hunkovce							
Miroľa	10 000,00 €						
Prikra							
<i>Celkem</i>	<i>10 000,00 €</i>						<i>50 000,00 €</i>
Ladomirová							
Krajné Čierno							
Ladomirová							
Šemetkovce	5 000,00 €						
<i>Celkem</i>	<i>5 000,00 €</i>						
Krajná Bystrá							
Korejovce							
Nižný Komárník							
Vyšný Komárník		15 000,00 €		50 000,00 €			
<i>Celkem</i>		<i>15 000,00 €</i>		<i>50 000,00 €</i>			
Kapišová							
Dobroslova							
<i>Celkem</i>							
Stročín							
Potoky	25 000,00 €						
<i>Celkem</i>	<i>25 000,00 €</i>						
Na NKP za rok	40 000,00 €	15 000,00 €		50 000,00 €			50 000,00 €
CELKEM za rok	155 000,00 €						

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabuľka 6 Priebeh vynaložených financií – detail r. 2010

Řeckokatolícký farný úrad	Rok 2010						
	Ministerstvo kultúry SR	Nadácia SPP	NEFO PSK, n. f.	Dotace - předseda PSK	Nadácia Dexia banka Slovensko	Ministerstvo hospodárstva a zdroje EU	Vlastní zdroje
Hunkovce							
Bodružal						4 509,00 €	
Hunkovce						43 153,00 €	
Miroľa						1 415,00 €	
Prikra						4 509,00 €	
<i>Celkem</i>						<i>53 586,00 €</i>	
Ladomirová							
Krajné Čierno							
Ladomirová							
Šemetkovce							
<i>Celkem</i>							
Krajná Bystrá							
Korejovce							
Nižný Komárnik							
Vyšný Komárnik							
<i>Celkem</i>							
Kapišová							
Dobroslova							
<i>Celkem</i>							
Stročín							
Potoky							
<i>Celkem</i>							
Na NKP za rok						53 586,00 €	
CELKEM za rok						53 586,00 €	

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabuľka 7 Priebeh vynaložených financií – detail r. 2011

Řeckokatolícký farný úrad	Rok 2011						
	Ministerstvo kultúry SR	Nadácia SPP	NEFO PSK, n. f.	Dotace - předseda PSK	Nadácia Dexia banka Slovensko	Ministerstvo hospodárstva a zdroje EU	Vlastní zdroje
Hunkovce							
Bodružal	5 000,00 €						
Hunkovce							
Miroľa	5 000,00 €						
Prikra							
<i>Celkem</i>	<i>10 000,00 €</i>						
Ladomirová							
Krajné Čierno							
Ladomirová							
Šemetkovce							
<i>Celkem</i>							
Krajná Bystrá							
Korejovce	3 000,00 €						
Nižný Komárník	2 500,00 €						
Vyšný Komárník							
<i>Celkem</i>	<i>5 500,00 €</i>						
Kapišová							
Dobroslova	8 000,00 €						
<i>Celkem</i>	<i>8 000,00 €</i>						
Stročín							
Potoky							
<i>Celkem</i>							
Na NKP za rok	23 500,00 €						
CELKEM za rok					23 500,00 €		

Zdroj: Vlastní zpracování

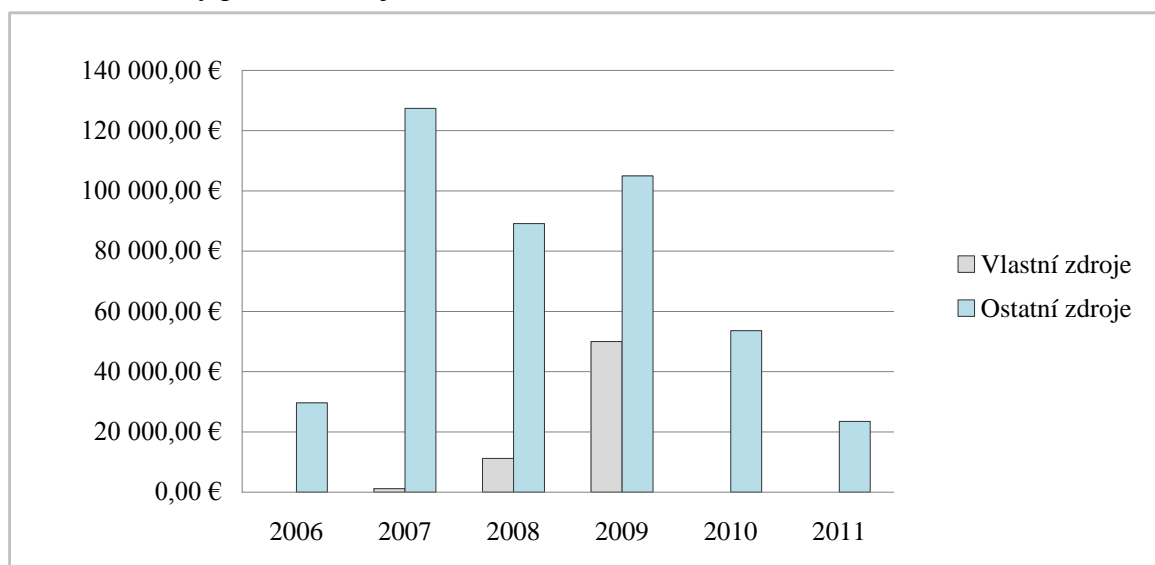
Příloha VIII. Souhrnný přehled zdrojů financování

Tabulka 1 Souhrnný přehled zdrojů financování

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Vlastní zdroje	0,00 €	1 184,10 €	11 185,32 €	50 000,00 €	0,00 €	0,00 €
Cizí zdroje	29 639,15 €	127 408,91 €	89 163,01 €	105 000,00 €	53 586,00 €	23 500,00 €

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 1 Souhrnný přehled zdrojů financování

Zdroj: Vlastní zpracování

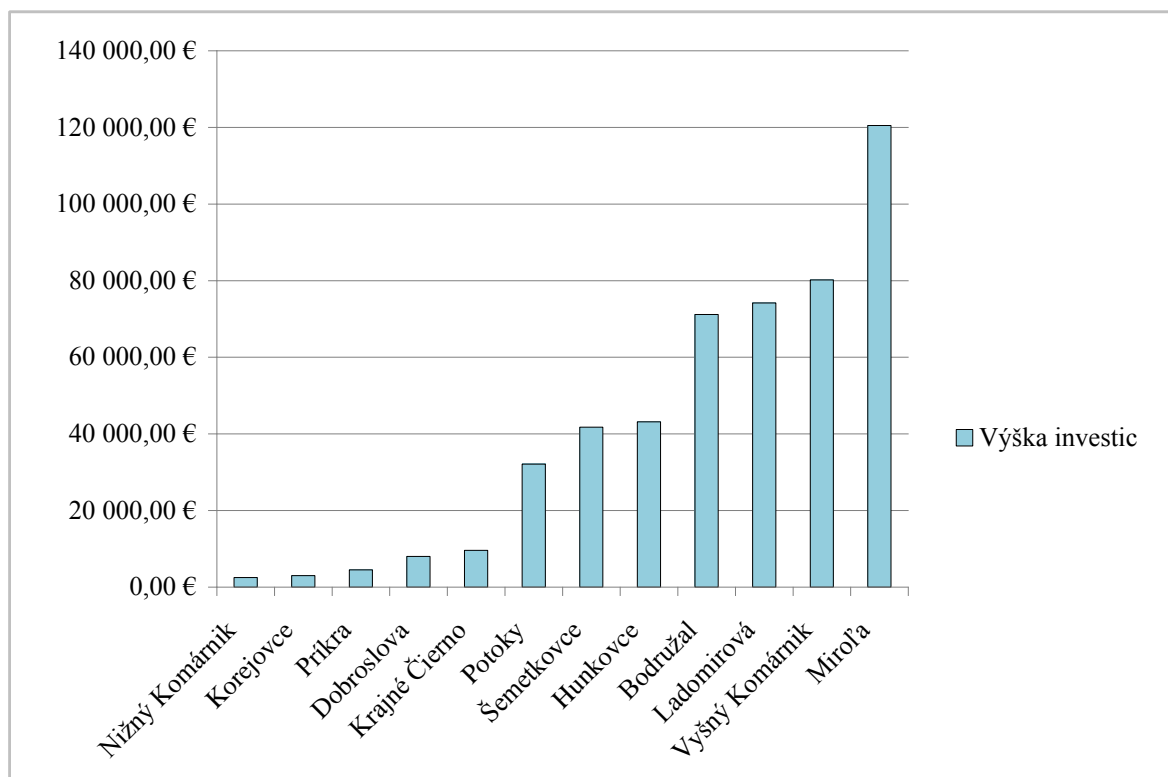
Příloha IX. Přehled investic na kostely v letech 2006-2011

Tabulka 1 Přehled investic na kostely v letech 2006-2011

Zkoumané památky	Celkem
Nižný Komárník	2 500,00 €
Korejovce	3 000,00 €
Příkra	4 509,00 €
Dobroslova	8 000,00 €
Krajné Čierno	9 587,42 €
Potoky	32 104,59 €
Šemetkovce	41 770,98 €
Hunkovce	43 153,00 €
Bodružal	71 171,73 €
Ladomirová	74 191,06 €
Vyšný Komárník	80 180,08 €
Miroľa	120 498,63 €

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 1 Přehled investic na kostely v letech 2006-2011

Zdroj: Vlastní zpracování